

POMOLOGIA

SZERKESZTI: DR. KEREKES LAJOS
HARMADIK KÖTET

ALMA I.

1 9 3 7

POMOLÓGIA

SZERKESZTI: DR KEREKES LAJOS

HARMADIK KÖTET

ALMA I.

A FAJTÁKAT LEIRTA
HORN JÁNOS

A GYÜMÖLCSKÉPEKET TERMÉSZET UTÁN FESTETTE
KOCHNÉ KLOPPER ERZSÉBET

BEVEZETÉSSEL ELLÁTTA
DR RAPAICS RAYMUND

40 művészi műnyomattal

NÖVÉNYVÉDELEM ÉS KERTÉSZET KIADÁSA

BEVEZETÉS.

Az almafa (*Malus*) az északi mérsékelt földöv növénynemzetsége, 12—15 faja Európában, Ázsiában és Észak-Amerikában honos. Fák vagy magas cserjék. Virágaik nagyok, kétivarúak, kevéstagú ernyőszerű fürtben csoportosulnak. Az 5 csészelevelével többnyire rövid háromszögű, az érett gyümölcsön is megmarad s vagy összehajlik (zárt kehely) vagy szétnyílik (nyílt kehely). Az 5 szírom hosszúkás tojásdad, töve körömbé keskenyedik, fehér vagy rózsaszín, néha csak kívül pirosuló. A porzók száma 20—50. A termő 5, pergamenszerű termőlevélből alakult, alsó-állású, vagyis a kocsány felső része, a vacok, körülfogja a magházat s azzal összenőtt. Az 5 bibeszál alján összenőtt. A termés, vagyis az almagyümölcs külső része, a húsa, a megnövekedő vacok, belső része, a csutkája, az 5, pergamenszerű termőlevél, mindenik 2—2 maggal.

Az almafa fajai közül gyümölcsészeti tekintetben legfontosabb a közönséges almafa (*Malus communis*), mert alakkörébe tartoznak a nemes gyümölcsöt termő fajták. A közönséges almafának két alfaját különböztetjük meg, egyik a vadalmafa, másik a nemes almafa. A vadalmafa (ssp. *silvestris*) virágjának vacoka és csészeleveleinek háta kopasz, honos az európai erdőkben, de sehol sem nő tömegesen, keletre Transzkaukáziaig terjed, nagyon gyakori a Kaukázusban. A nemes almafa (ssp. *pumila*) inkább ázsiai honosságú, nagyon gyakori Turkesztánban, bőven található a Kaukázusban is, tovább nyugatra már kevesebb, hogy Kelet-Európában meddig honos, még nem tudjuk, talán a Balkánon, sőt Erdély déli részén is. A nemes almafa virágjának vacoka és csészeleveleinek háta molyhosgyapjas; három változatát különböztetik meg, egyik a cserjetermetű paradicsomalma (var. *paradisica*), másik a doucin (var. *tomentosa* f. *mitis*), ezeket alanynak használják, harmadik a házi almafa (var. *domestica*), a gyümölcsükért termesztett fajták őse.

A termesztett almafajták eredete nagyon bonyolult és még korántsem tisztázott kérdés. Egyes szerzők azt állítják, hogy bizonyos középeurópai almafajták az európai vadalmafa származékai. Az orosz kutatók kimutatták, hogy a vadalmafa terjedésének központja a Kaukázus, ott legnagyobb a változatossága. Ha azonban egyáltalában szerepel valamiképpen a termesztett fajták ősei közt, legfeljebb annyiban, hogy ott keleten könnyen kereszteződhet a házi almafa vadon élő alakjaival. Az orosz kutatók azt is megállapították, hogy a házi almafa vadon élő alakjainak gyümölcse Turkesztánban a legnagyobb, és színben, alakban, ízben, nagyságban, a kocsány méreteiben ugyanazt a változatosságot mutatja, mint a termesztett almafajták főbb csoportjai. Kétségtelen tehát, hogy a termesztett almafajták őseinek zöme a házi almafa (*Malus communis* ssp. *pumila* var. *domestica*) turkesztáni vadon élő alakjaitól származik.

A közönséges almafán kívül egyes termesztett almafajták eredetében több kutató feltevése szerint két ázsiai almafa is szerepet játszik, a Kelet-Ázsiában, Szibériában és Himáláján honos cseresznyealmafa (*Malus baccata*) és a Szibériában és Észak-Kínában honos szilvalevelű almafa (*Malus prunifolia*). E két ázsiai almafa terjedése nyugati határán találkozik a házi almafával, s ott könnyen kereszteződnek. A szilvalevelű almafa és a házi almafa kereszteződésére vezetik vissza az *Asztrakáni fehér alma*, s így a rózsalmák eredetét, az orosz kutatók szerint pedig a renetek a cseresznyealmafa és a házialmafa kereszteződésének származékai. Mindezek azonban feltevések, kísérletileg még nem ellenőrizték, noha újabban amerikai és orosz gyümölcsészek számtalan keresztezési kísérletet végeztek a termesztett almafajták származásának kiderítésére.

A termesztett almafajták száma óriási, már a múlt században leírtak vagy 1500-at, azóta ez a szám sok újabb fajtával gyarapodott. Hogy könnyebben eligazodhassunk a fajták ismeretében, különböző fajtacsoportokat különböztetünk meg. Ezek közt egyesek eléggé természetesnek tekinthetők, vagyis valószínű, hogy az ilyen csoportba sorozott fajták egységes eredetűek, mint a kálvilok, az egyes renet-

csoportok, mások azonban mesterségesek, mint a csíkos, csúcsos és lapos almák csoportja. A csoportok megkülönböztetésének alapja a gyümölcs, alakja, héjának minősége és színezete, húsának minősége s a magház. Az eddig megkülönböztetett 15 fajtacsoportot a Közép- és Nyugat-Európában termesztett fajták tanulmányozása alapján határozták meg, s így e rendszerbe már a magyarországi fajták is nehezen oszthatók be, a keleteurópai fajták tanulmányozása bizonyára még több új csoport elkülönítését fogja mielőbb szükségessé tenni. Ez magyarázza, hogy legkiválóbb pomológusaink, *Entz*, *Bereczki* és *Angyal* szinte mind más és más csoportba sorozták a magyar gyümölcsfajtaikat.

1. *Lapos almák*. Laposak vagy lapított gömbölyűek, sohasem csíkosak, húsuk kemény, többnyire fehér vagy zöldesfehér, nem fűszeres. Pl. *Török Bálint*, *Batul*, *Fehér tafota*, *Téli citrom*.

2. *Csúcsos almák*. Magas- vagy kúposgömbalakúak, sohasem csíkosak, húsuk nem fűszeres. Pl. *Lujza királyné*.

3. *Csíkos almák*. Gömbölyűek vagy laposak, héjuk csíkos színezetű, húsuk nem fűszeres. Pl. *Cigányalma*, *Téli piros pogácsa*, *Piros jeges alma*, *Sikulai*.

4. *Aranyrenetek*. A renetekre jellemző a tömött, finom és porhanyó hús, a különleges fűszeres íz. Az aranyrenetek többnyire középnagyok, gömbölyűek, héjuk alapszíne aranyárga, a napos oldalukon pirosak, kissé rozsdásak, gyakran csíkosak. Pl. *Téli arany parmén*, *Blenheimi renet*, *Orleansi renet*, *Ribston pepin*, *Királyi kurtaszárú*, *Nagy kasseli renet*.

5. *Kormos vagy bővalmák* (Szürke renetek). Többnyire középnagyok, gömbölyűek. Héjuk alapszíne sárga vagy sárgászöld, azonban ebből többnyire semmi sem látszik, mert az egész gyümölcsöt szürkebarna rozsdázat borítja. Pl. *Parker pepin*, *Kórházi renet*, *Osnabrücki renet*.

6. *Piros renetek*. Többnyire középnagyok, gömbölyűek. Héjuk fényes, sima, rozsdanyom kevés, alapszínük világos sárga vagy zöldessárga, a napos oldalon mindig, gyakran azonban az egész felületen piros. Pl. *Csillagos piros renet*, *Muskotály renet*, *Bauman renet*, *Jonathán*.

7. *Masáncki renetek*. Kicsinyek, gömbölyűek, héjuk sima, fényes, bibircses és rozsdafoltos, alapszíne fényes sárga, a napos oldalon pirosuló. Pl. *Masáncki*.

8. *Viaszrenetek*. Kicsinyek vagy középnagyok, gömbölyűek vagy lapítottak, héjuk sima, sárga, a napos oldalon pirosuló. Pl. *Ananász renet*, *Brédai renet*.

9. *Fontos renetek*. Nagyok vagy igen nagyok, gyakran némileg bordásak, héjuk többnyire durva, rozsdafoltos, sárga, a napos oldalon sem mindig piros. Pl. *Kanadai renet*, *Londoni pepin*, *Paszomány* (Aranyszövet), *Pázmán*, *Pónyik*, *Szercsika*.

10. *Fontos almák*. Nagyok vagy igen nagyok, alakjuk meglehetősen szabálytalan, néha kissé bordás, héjuk sima vagy durva, húsuk laza, kevésbé fűszeres. Pl. *Fontos alma* (Tüköralma), *Sándor cár*, *Piros bíbornok*.

11. *Rozmaringalmák*. Kicsinyek vagy középnagyok, kelyhük felé kúposodók, néha kissé bordásak, héjuk sima, fényes, húsuk lágy és fűszeres. Pl. *Entz rozmaring*, *Húsvéti rozmaring*.

12. *Darualmák*. Középnagyok vagy nagyok, alakjuk gömbölyű, felfelé kissé kúposan boltozódó, néha gyenge bordázatnak némi nyomát mutató, héjuk sima, szívós, kissé zsíros tapintatú, alapszíne sárga vagy zöldessárga, a napos oldalon pirosan csíkozott, húsuk fehér, kissé roppanó, könnyű, omlós, de kevésbé vagy nem fűszeres. Pl. *Darualma*, *Nemes sóvári*, *Beregi sóvári*, *Kenézi piros*.

13. *Rózsaalmák*. Középnagyok és nagyok, többnyire szabályos gömbölyűek, csak a kehely körül bordásak, héjuk sima, finom, dörzsölve illatos, húsuk lágy, laza, néha taplós, fűszeres. Pl. *Charlamovszky*, *Cseh rózsaaalma*, *Virginiai rózsaaalma*, *Danzigi bordás*, *Asztrakáni fehér*, *Asztrakáni piros*.

14. *Aranyalmák*. Középnagyok, kelyhük körül bordásak, laposak, gömbölyűek vagy kúposak, héjuk sima, többnyire sárgászöld vagy zöldessárga, csak ritkán színezett, húsuk finom, renetszerű. Pl. *Sárga szépvirágú* (Bellefleur), *Chamagnei renet*, *Boiken-alma*.

15. *Csörgő almák*. Nagyok, hengerek, vagy kúposak, néha igen szabálytalanok, héjuk sima, többnyire fényes, húsuk laza, kevésbé fűszeres, magházuk nagy, benne a magvak csörögnek. Pl. *Nyári szegfűalma*.

16. *Kálvilok*. Középnagyok, bordásak, többnyire laposan kúposak, héjuk finom, zsíros tapintatú, húsuk puha, laza, fűszeres, magházuk többnyire nyílt. Pl. *Téli fehér kálvil*, *Nyári piros kálvil*, *Gravensteini alma*.

Mint ebből látjuk, az almafajták rendszerében több olyan fajtatulajdonság is kifejezésre jut, amelyek az alma minőségét határozzák meg; így a hús szerkezete, fűszeressége, stb. Fűszeresség tekintetében legjellegzetesebbek a kálvilok, amelyek-

ről azt tanítja a csoportjellemzés, hogy eper- vagy málnaillatúak, a rózsalmák, ezek meg ánizs- vagy rózsailatúak, s a reneteknek is jellemző a fűszeressége. Az alma minőségét ezeken kívül cukor-, sav- és vitamintartalma határozza meg. Az almagyümölcsnek átlagban 82—86%-a víz, 6—16%-a cukor és 0.2—1.2%-a sav, főként almasav. Tartalmasnak tartjuk és érezzük a savanykás vagy borízú almákat, ezekben sok a sav és sok a cukor, ellenben az édesnek nevezett almák üresebbek, nemcsak a sav kevesebb bennük, hanem a cukor is. A cukor- és a savtartalom nemcsak fajtatulajdonság, hanem hely, talaj és évszázatok szerint is tág határok közt ingadozik. Az újabb vizsgálatok az alma vitamintartalmáról is tájékoztattak. Az alma jellegzetes vitaminja a c-vitamin vagy skorbutellenes vitamin, a különböző fajtákban ez a vitamin kg-onként 25 és 165 milligramm közt változik. Azonban még kevés adatunk van ahhoz, hogy almafajtáink vitamintartalmáról végleges véleményt alkothassunk. Leggazdagabbnak bizonyult eddig c-vitaminban az *Ananász renet* és a *Téli aranyparmén*. Felnőttnek legalább napi 25, gyermeknek 5 mg a c-vitaminszüksége, ehhez mérhetjük almafogyasztásunkat, ha a vitamin tekintetében akarjuk megítélni.

Nagyon fontosak azoknak a vizsgálatoknak eredményei is, amelyeket az almafajták hímporán végeztek a beporzással kapcsolatban. Az almafa a természetben is, a kertben is idegen hímporra szorul, az önbeporzás csaknem teljesen eredménytelen, legalább is gyakorlatilag sohasem kielégítő. Ugyanazon fajta hímpora sem elegendő az eredményes termékenyítéshez, ez könnyen érthető, mert az almafajtákat oltással szaporítják, ezek tehát klónok, vagyis szétदारabolt egyének. De nem minden almafajta hímpora alkalmas a termékenyítésre, vannak olyan fajták is, amelyek hímpora nagy százalékban satnya, fejletlen, az ilyen virágpor nem termékenyít. Pl. magyarországi vizsgálatok szerint a *Téli aranyparmén* hímporának csak 37%-a egészséges, a többi 63% satnya, a *Török Bálint* hímporában jó 75%, satnya 25%, a *Batul* hímporának 68—75%-a egészséges. Általában a *Baldwin*, *Lángos bibornok*, *Francia kormos renet*, *Osnabrücker renet*, *Ribston pepin*, *Gravensteini*, *Boskoop* szép stb. fajták virágporát tartják termékenyítésre alkalmatlannak. Ezeknek a fajtáknak hímporában a sejtmagfonalak (kromoszómák) száma többnyire rendellenes, az alma hímporában ugyanis rendszeren 17 a sejtmagfonalak száma, ugyanennyi sejtmagfonal van a petesejtben is, vagyis az almára jellemző a 34 sejtmagfonal. A rosszul termékenyítő fajták testsejtjeiben az alapszámnak, a 17-nek, többnyire nem kétszeresét, hanem háromszorosát találjuk, tehát 51 sejtmagfonalat, s ezzel magyarázzák a fajták hímporának nagyfokú meddőségét, amelyek pedig a rosszul termékenyítő fajták közül a rendes 34 sejtmagfonállal bírnak, azokról azt tartják, hogy a kétszeres (34) és háromszoros (51) fajták keresztezései. Gyakorlatilag ez annyit jelent, hogy az almáskertben ajánlatos legalább három fajtát ültetni, egy lehet rosszul termékenyítő, a másik kettő pedig egymás megtermékenyítésére kell.

Az alma az északi mérsékelt földgömb legtartalmasabb és legkedveltebb gyümölcse, különösen értékesé tette már régi időkben is, hogy vannak fajtái, amelyek frissen és könnyen eltarthatók a tél folyamán. Termesztésének eredete ősi időkre visszanyúlik, és nem kétséges, hogy Turkesztánban és a Kaukázus vidékén kezdték termesztetni. Ott ma is az a szokás, hogy erdőirtáskor a jobb gyümölcsű almafákat megkímélik, ezzel megindul a kiválogatás, és folytatódik, amikor a legjobbokról oltóágot vágnak s kertbe viszik. Az orosz kutatók szerint ezeken a területeken ma is megtalálható az átmenetek egész sora a házi almafa vadon élő alakjaitól a nemes kerti fajtákig.

Európába nagyon korán eljutott az almatermesztés. Svájci csiszoltkőkori maradványok közt sok egyéb télire eltett európai erdei gyümölcs aszalványai közt kétféle almát is találtak, egy kisebbet, ez az európai vadalma, amelyet a kőkori ember az erdőn szedett, s fáját bizonyára épúgy kímélte, mint fentebb említettük és egy nagyobb, amely olyan mennyiségben került elő, hogy ez már magában nyomós ok e fajta termesztésének feltételezésére. Egyes kutatók szerint ez a nagyobb almafajta az első termesztett európai alma, az európai vadalmának lenne származéka, azonban sokkal valószínűbb, hogy a házi almafa nyugatázsiai központjából ered, s bevándorló törzsek hozták magukkal.

Az ókor déli történeti népei, így a görögök és rómaiak is, csak második helyen becsülték az almát. A görög *Theophrastos* 6-féle, általában a régi görögök csak 7-féle almát különböztettek meg, a rómaiak, mint *Cato*, *Varro*, *Columella* és *Plinius* művei bizonyítják, 26 almafajtát ismertek. Sokkal nagyobb szerephez jutott az alma Középeurópában. Igaz ugyan, hogy a középkorból kevés és bizonytalan almafajtanév ismerünk, azonban a XVI. században *Cordus Valerius* már 31 fajtát írt le, e század végén pedig *Bauhin Jean* már képekkel is szemléltette a nagy

növénytani munkájában leírt alma- (és körte-) fajtákat. A XVII. századtól kezdődik kivált Franciaországban és Angliában az almafajták kertészeti nemesítése, bár jelentőség dolgában éppen Franciaországban az alma második helyre szorul a körte mellett. Annál nagyobb a jelentősége Német-, Lengyel- és Oroszországban.

Magyarországon az almatermesztés szintén nagyon régi időkre nyúlik vissza. Alma szavunk honfoglalás előtti bolgártörök eredetű, de az ősmagyarország valószínűleg csak az erdei gyümölcsfák kíméletéig jutott el a gyümölcskertészetben. A középkorból kevés almafajtanév maradt ránk, pl. veresalma, pirosalma, fűzalma, telelőalma. Érdekes, hogy a középkorban sokszor fordul elő a veresalma, és csak egyszer a pirosalma, ellenben a XVI. századtól kezdve megfordul a helyzet, s ma már csak a pirosalma kifejezés használatos. A XVI. századból már vagy egy tucat almafajta magyar nevét ismerjük, és akad köztük magyar alma is, ilyen pl. a *Török György*, *János vajda* és a *Szamosközi* alma. A XVII. században *Lippai János* Pozsony környékéről 20—30 almafajtát ismerttetett. Régi almáink nagyrészt nyugati és keleti szomszédainktól erednek, a balkáni közvetítés az almafajták közt sokkal kisebb szerepet játszik, mint többi gyümölcsünk közt. A dinári vidékről kerültek hozzánk a pogácsa- és a szerecsikaalmák. A daru- vagy sóvári almák északkeleti szomszédainktól származnak. A nyugati szomszédságból eredő almák közül a *Török Bálint* Bálinalgalma néven jutott hozzánk s neve a német Weinling népies alakja, hivatalos *Török Bálint* alakja *Entz Ferenc*től származik s a Türkischer weinling megfelelője. A *Masáncki* Meissen cseh nevét őrzi, helyesen magyarul Meisseni almának kellene nevezni.

A XVIII. században megindul a nemes nyugateurópai almafajták beáramlása, a XIX. században ezeket a gyümölcsfaiskolák terjesztik el széles körökben, s ekkor honosodik meg a magyar nyelvben a renet (ranet), parmén, pepin és kálvil szó, jeléül, hogy a nyugateurópai nemes almafajták széles körben elterjedtek az országban.

Dr. Rapaics Raymund.

Ananász renet.

(Ananas Reinette, Reinette Ananas.)

Érés ideje: November—március.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb vagy kisebb is.

Alakja: Hossza kúpos gömbalakú, szabályos. Zöme közepén alul esik, honnan kelyhe felé szelíden fogyva boltozódik és szélesebb tompa csúcsban végződik, szára felé pedig szelíden domborodva szélesebb lapos talpat alkot. Szára rövid, vékony, elég mély és szűk, sokáig zölden maradó, néha sugaras rozsdával bevont falu üregbe helyezett. Ennek karimája néha szelíden hullámos. Kelyhe középnagy, nyílt, hegyével csillagalakúan szétálló, molyhos levélkéivel tág, sekélyebb, finoman ráncosfalu mélyedésbe helyezett, melynek karimája csak ritkán hullámos.

Héja: Vékony, kissé száraz tapintatú, értével aranysárga, napos oldalán kissé sötétebb sárga, rendszeren minden pír nélkül. Pontozata sűrű, jellegzetes, szembe-tűnő, nagy, zöldesen szegélyezett barnás pontocskákban jelentkező. Rozsdalakzatok nem szoktak rajta lenni. Ragyaszeplők azonban gyakoriak.

Belseje: Húsa sárgásfehér, tömött, gyöngéd, majd porhanyó. Bőlevű, igen kellemes, kissé savanykás, nagyon jó, fűszeres ízű, kellemes illatú. Magháza nyílt, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalakú.

Fája: Igen gyenge növekedésű, teljesen edzett. Korán és bőven termő. Merev ágai sűrű, gúlaalakú koronát alkotnak. Mindenféle almaalanyon jól díszlik. Helyben nem válogat, de mégis a nyirkosabb, kötöttebb, jó talajt, párateltebb éghajlatot kedveli. Vesszői vastagok, jellegzetesen igen rövid rügyközűek, egyenesek, finoman molyhosak, csak itt-ott csupaszak, olajzöldek, napos oldalukon pirosbarnák. Szembetűnően pontozottak. Rügyei nagyok, simulók, sűrűn molyhosak. Virágrügyei jókora nagyok, sűrűn fehérmolyhosak, középnagy, rózsás szirmúak, elég korán virágzók. Leveli elég nagyok, vastagok, kemények, nyelük közepes hosszúságú, igen vastag, merev és molyhos. Levélpárhái fejletlenek, áridomúak, többnyire hamar lehullók.

Termesztésére nézve megjegyzem, hogy a zord éghajlat alatt is kitűnően terem, nem érzékeny. Mindenféle almafaalanyon jól díszlik. Vadalanyon közepes-törzsű fának, törpealanyon törpe-, alak- és cserepesfának egyaránt alkalmas. A nyesést nagyon jól bírja és meghálálja. Alakfának különösen alkalmas, amikor gyümölcsseit igen nagyra kifejleszti. A magas törzsön termett gyümölcse kevésbé zamatos. A kellően nedves, gazdag, kötött talajban hozza meg a legszebb gyümölcsseit. Elegendő nyirkosság és táplálóanyag hiányában apró marad és sok gyümölcse lehull. Aránylag kisebb gyümölcse miatt tömegtermesztésre kevésbé való. Kisebb alakja, kitűnő gyümölcse miatt azonban minden házikertben helyet kellene neki adni. Gyümölcssei a szelet kitűnően állják, jól szállíthatók, sokáig baj nélkül eltarthatók. Valószínűleg Hollandiából származik. A nyolcvanas évek elején került forgalomba.

Batul alma.

(Narancs alma, Üveg alma, Batullenapfel, Pomme Batul, Pomme de Transylvanie.)

Érés ideje: November—március.

Minősége: Elsőrendű piaci és asztali.

Nagysága: Középnagy. Hetvenkét milliméter magas és 64 milliméter széles.

Alakja: Szabályosan lapított gömb, ritkábban hengerdedalakú. Zöme a közepére esik, végei felé egyenletesen domborodik. Szép szabályos alma. Kelyhe többnyire kicsiny és zárt, tág és sekély mélyedésben ül. Kehelylevelei kicsinyek. Szára rövid, fás és molyhos. Szűk és mély szárüregének a fala finoman sugarasan rozsdás, vagy értével is zölden maradó.

- Héja:** Sima, fényes, kissé zsiros tapintatú. Halványzöld, értével szalmasárga, napos oldalán élénk karminpirossal belehelve, melyen feltűnik a ritkás barna pontozat. Itt-ott egy-egy ragyafoltocska is látható.
- Belseje:** Húsa fehér, tömött, finom, eleinte roppanó de teljes értével olvadó. Bőlevű üdítő savanykás édes, kissé fűszeres ízű. Magháza félig nyílt vagy zárt, kevésszámú ép magot rejt. Kehelycsöve keskenyebb, elég mélyen lehatol. Porzószállai alsóállásúak, elég soká megmaradók.
- Fája:** Erőteljes növekedésű, edzett. Teremni későbbben kezd, de azután rendszeren és bőven terem. Ágai elég sűrű gömb- vagy szabálytalan gúlaalakú koronát képeznek. Minden vadalmaalanyon jól fejlődik. Törpealanyra oltva csak mint bokorfa mutatkozik háladatosnak. Törpe- és alakfának nem való, mert az alakítást és nyesést nem hálálja meg. Vadra oltva középestörzsű fát nevel. *Vesszei* hajlékonyak, barnaszínűek, némi sötétvörös árnyalattal. Gyéren molyhosak, sokszor fényesek, egyenesek. *Rügyei* laposak, fehér-molyhosak, kicsinyek. *Virágrügyei* erősen molyhosak. *Levelei* közepes nagyságúak, vékonyzövetűek, kerekdedek, vagy kerülekesek. Alsó felületükön finoman molyhosak. Virágzása nagyon korán nem várható. Szirmai elég nagyok, világos rózsaszínűek. Levélpálhái keskenyek, sokáig megmaradók. Levélnyele középhosszú, vékony, merev, alsó részéhez közel violaszínnel festett.
- Termesztésére** vonatkozólag megjegyzem, hogy ahol a talaj megfelelően nyirkos, az égalj párás, még a zordabb vidékeken is jól díszlik. A talaj kötött áradmányos vagy laza is lehet, csak megfelelő nyirkosság legyen benne. Virágjai a kései fagyoknak is jól ellentállanak. Gombabetegségektől aránylag keveset szenved. Mutató, igen jóízű gyümölcsei a szelet jól állják a fán. Hátrányára írható, hogy vizek menti mocsaras talajú helyeken termett gyümölcsének néha némi mocsaras mellékíze van, de ettől eltekintve kitűnő, piacon nagyon keresett, minden baj nélkül könnyen eltartható gyümölcsünk, veremben is nagyon jól eláll. Neki való helyen tömegtermesztésre is ajánlható. Erdélyből, valahonnan Maros mentéről származik, ahol magról kelt, ma már mint kiváló piacos almát a külföldön is megbecsülik. Neve állítólag a «pátul» szóból ered, ami oláhul boglyafeneket jelent. Pince híján ugyanis az erdélyiek ezt az almát őszkor a szénaboglya fenekére teszik és befedik, tavasszal pedig eltakarítva a szénát, a szépen megsárgult almát értékesítik. Többféle változata van, ilyen például a Zöld batul, Fehér batul, Piros batul. Fent leírt alma a piros- vagy mosolygó batulnak felel meg.

Bismarck alma.

(Bismarck herceg, Bismarck apfel, Fürst Bismarck, Prince de Bismarck.)

Érés ideje: Október—december.

Minősége: Elsőrendű piaci és háztartási, többnyire másodrendű asztali.

Nagysága: Középnagy vagy nagy.

Alakja: Kúposan gömbölyded. Szabályos. Zöme a középtájánál kissé lejjebb esik, honnét szára felé egyenletes boltozódással gömbölyödve szélesebb, lapos, néha alig hullámos karimában fogy el, míg kelyhe felé szelíden boltozódva, majd mindjobban szűkülve, szép alakú, hirtelen párkányozott, szűkebb karimában végződik. Szára középhosszú vagy rövidebb, elég vastag, többnyire síma, végén néha kissé megvastagodott. Tágnylású, majd gyorsan szűkülő, elég mély, színes, ritkán gyengén rozsdamázás falú üregben ül. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt, többnyire molyhos, néha zöldes kehelylevélkéi nagyok, olykor gyengén ráncos fenekű, színes falú, kissé tág, sekélyebb mélyedésbe helyezettek. Kehelymélyedés melletti karimájának felszíne többnyire kis, sekély hullámokkal egyenlőtlen.

Héja: Szívós, síma, kissé zsiros tapintatú, letörölve fényes. Alapszíne értével zöldes-sárga, ezt azonban rendszerint az egész gyümölcsön, sötétpiros, ebben még sötétebb piros csíktól, lángolt fedőszín takarja. A kehelykarima rendszeren a fedőszínt nélkülözi úgy, hogy a gyümölcs csúcsa jellegzetesen sárgás színezetet mutat.

Belseje: Húsa fehér, finoman szemcsézett, értével olvadóan porhanyó, elég bőlevű, savannyal emelt, elég cukros, kellemes, üdítő borízű. Magháza rendszeren nyílt, nagy, sok magot rejtő. Kehelycsöve tölcseres, elég mélyen lehatoló.

Fája: Elég erősen növekedő. Nem teljesen edzett. Virágjai nagyok, korán nyílnak. Igen korán, 1—2 éves oltványai sokszor már a faiskolában kezdenek teremni. Azután is rendszeresen és bőven terem. Fája azonban korai termékenysége

miatt nem nagyon hosszú életű. Ágai szellősebb, középnagy, szétterülőbb, laposabb koronát nevelnek. Vadalanya oltva középtörzsű fának, bármelyik törpealma-alanya oltva, törpe- és alakfának alkalmas. A nyesést jól tűri és nagyon meghálálja. Gyümölcsei kevésbé jól állják helyüket a fán. Vesszői vörösbarnák, csupaszok, merevek, vastagok. Levelei nagyok, kemények, nyelük rövidebb, merev. Levélszálkái elég nagyok.

Termesztésére vonatkozólag felemlítem, hogy nem nagy fát alkotó természete és igen korán és bőven beálló termése miatt minden házikertben méltán elültethetjük. Kedvelt rétes- és más célokra felhasznált konyhai alma, mint ilyen a piacon hamar elkél. Hűvös helyen tartandó, ahol megfelelő kezelés mellett, apránként megérve, december közepéig is eláll. Kedveli a jóminőségű, kissé nyirkosabb, tehát nem kimondottan száraz, könnyebb, homokosabb talajt, párateltebb égaltat. Ilyen helyen, különösen törpealanyon, gyümölcsei igen nagyra is megnőnek. Száraz talajra, ilyen égalt alá nem való. 1869-ben a Lahn melletti Dietzhez közelfekvő Hoffhaus községből kezdték terjeszteni, ahol Frensdorf órnagy nyeste magról. Ma már az egész világon elterjedt, de értékével megpuhuló, közönségesebb húsa miatt csak a házikert igen jó konyhaalmája gyanánt termesztik.

Blenheimi renet.

(Öreg kormos, Blenheimi arany renet, Arany renet, GoldreINETte von Blenheim, Blenheim pippin, Woodstock pippin, Blenheim orange, Nortwick pippin, Perle d'Angleterre.)

Érés ideje: Október—február.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és gazdasági.

Nagysága: Nagy, néha igen nagy.

Alakja: Olykor kissé magasnak látszó, lapos gömbalakú. Egyik oldala néha hízottabb és emelkedettebb. Különben szabályosan boltozódott. Zöme közepénél valamivel alább esik. Innen két vége felé csaknem egyenlően, de kelyhes vége felé mégis többnyire kissé összébb húzódva boltozódik s két végén elég széles, lapos karimában végződik. Szára rövidebb, vastagabb, kissé húsos, tágnnyilású, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek síma falát finom, sugaras, szürkés rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe nagy, nyílt. Felálló levélkéi hegyükkel hátragörbülők, rövidek, molyhosak. Tág, elég mély, tányeralakú mélyedésben ülnek, melynek falán apró ráncok, bordácskák váltakoznak, szelíden hullámossá téve a kissé ferdén álló karimát s néha elenyésző lapos bordákként a gyümölcs derekára is lehúzva.

Héja: Szívós, száraz tapintatú. Értével aranysárga, napos oldalán pirossal mosott, élénkebb pirossal márványozott, szakadozott csíkokkal becsapkodott. Színezete, alakja sokban hasonló a jól fejlett *Téli arany parménhez*. Ezzel sokszor összetévesztik. Pontozata sűrű. Egyes rozsdaszemölcsök gyakran láthatók rajta.

Belseje: Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, tömöttes, értékével porhanyó. Levebő, cukros, finom savánnyal emelt, igen kellemes, gyöngén illatos és fűszeres ízű. Gyakran taplófoltos. Magháza nyílt, magva kevés.

Fája: Erős növéssű, edzett, nem nagyon korán, de azután bőven termő. Szétálló ágai nagy, szellős, terjedelmes koronát képeznek. Mindenféle almaalanyon jól díszlik, mégis inkább csak vadra oltott középtörzsű és magastörzsű fának való, mert a rendszeres nyesést nem hálálja meg. Vesszői hosszúak, vastagok, merevek, kissé könyökösök, sűrűn molyhosak, itt-ott csupaszok, vörössel árnyalt zöldesbarnák. Pontozata szembetűnő. Rövidebb-hosszabb rügycsoportok. Rügycsoportjai középnagyok, símulók, molyhosak. Virágrügycsoportjai nagyok, aljukon szennyesbarnák, sűrűn molyhosak. Levelei nagyok, vastagok, kemények, nyelük rövid, igen vastag, merev, molyhos, tövénél violaszínpiros. Levélpálhái nagyobbak, szétállóak, tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy minden talajban, még a homokon is jól díszlik, mégis csak a kelően nyirkos, kötöttebb, jó talajon, némileg hűvösebb éghajlat alatt terem rendszeren és hoz szépen fejlődött gyümölcsöt. Ahol jól díszlik, tömegesen is érdemes termesztetni. Minden házikertben helyet kellene neki juttatni. Az aranyparménhez hasonló almáit a piacon szívesen vásárolják. Jól szállítható és eltartható. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. Száraz vidéken könnyen fergesedik. Az angolországi Woodstockban a múlt század elején egy pék nyerte magról.

Boskoopi szép.

(Schöne von Boskoop, Belle de Boskoop, Reinette belle de Boskoop.)

Érés ideje: November—március.

Minősége: Elsőrendű asztali és háztartási.

Nagysága: Nagy vagy jókora nagy.

Alakja: Lapos gömbalakú, majd magasnak látszó, vagy egyenesen kúpos gömbalakú. Szabályos, néha az oldalára lehúzódnó széles, lapos bordák miatt kissé szabálytalan. Sokszor egyik oldala hízóttabb, emelkedettebb. Zöme középtájra vagy kissé alább esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödik s szára körül széles, lapos karimában végződik. Kelyhe felé inkább vagy kevésbé fogva boltozódik s elég széles, kissé hullámos vagy ráncos karimában végződik. Szára középhosszú, vastagabb, néha húsos, tágnylású, de elég szűk, mély üregbe helyezett, melynek falát sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe rendszerint zárt, felálló, összehajló, de hegyükkel visszagömbölyödő, hosszú, molyhos kehelyleveleivel kevésbé tág, sokszor mély üregbe helyezett, melynek falán szelíd, lapos bordák, barázdák váltakoznak, melyek a karimát is hullámossá teszik és onnan a gyümölcs derekára is lehúzódnak, annak kerekdedségét alig zavarják.

Héja: Vékony, szívós, érdes tapintatú, értékével citromsárga, napos oldalán pirossal mosott, kissé élénkebb piros szakadozott csíkokkal tarkázott. Finom, vagy kissé érdes fahéjszínű rozsdá néha annyira behálózza az egész felületét, hogy az alapszín csak egyes apró foltokban látszik.

Belseje: Húsa sárgás, elég finom, tömöttek, teljes értékével porhanyó, leve bő, elég cukros, finom savanyval emelt, fűszeres ízű. Magháza félig nyílt, többnyire fejletlen magvakat rejtő. Kehelycsöve kúpalakú, mélyen lehatoló.

Fája: Erős növekedésű, elég edzett, korán és bőven termő. Szétálló ágai sűrűbb, terjedelmes, gömbölyded koronát képeznek. Vesszői alig könyökösök, sűrűn és finoman molyhosak, pirosbarnák, vegyes rügyközűek. Rügyei elég nagyok, símulók, sűrűn molyhosak. Virágrügyei nagyok, szennyesbarnák, hegyüknél molyhosak. Levelei nagyok, vastagok, kemények. Nyelük vastag, merev, molyhos, tövüknél violapirossal festett. Levélpálhái keskenyek, elég tartósak.

Termesztésére vonatkozólag megjegyzem, hogy mindenféle alanyon jól díszlik. Magastörzsű, féltörzsű és törpe- vagy alakfának egyaránt alkalmas. A nyesést meghálálja. Rövidebbre is nyeshető. Ahol a talaj nyáron át is kellően nyirkos marad és a párateltebb magasabb vidékeinken nagyon szépen terem és jól nő. Száraz talaj, száraz éghajlat nem neki való. Itt az almamoly sok kárt tesz bennük. Minden házikertben helyet adhatunk neki. Ahol jól fejlődik, neki való helyen a tömegesebb ültetést is meghálálja, mert a piacon szívesen keresik. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. Télen jól eltartható. Ez a fontos-
renet-almák családjába tartozó alma az ötvenes években Boskoopban állott elő. Ottoländer hollandi gyümölcsész nyerte magról.

Champagnei renet.

(Loskrieger, Herrenapfel, Weisser Zwiebelapfel, Reinette de Versailles.)

Érés ideje: December—április.

Minősége: Elsőrendű gazdasági és piaci, másodrendű asztali. Aszalásra, borkészítésre kitűnően alkalmas.

Nagysága: Középnagy.

Alakja: Lapos vagy laposgömbalakú. Egyik oldala gyakran hízóttabb, sokszor magasabb. Zöme a középtájra esik, honnét mindkét vége felé egyenletesen boltozódik. Általában 65 mm széles, 50 mm magas. Szára hosszú, közép-vastag, molyhosodó. Szármélyedése széles, mély, világosbarnával sugarasan rozsdás. Kelyhe zárt, kehelylevelei zöldek, molyhosak, szélesek, felállóak. Kehelymélyedése sekély, széles, szélein jellegzetes keskeny ráncokkal. Karimájáról néha a szármélyedésig is lehúzódnak a gyümölcs kerekdedségét sokszor zavarják, szegletessé teszik.

Héja: Szívós, síma, fényes, értékével zsiros tapintatú. Értékével sápadt citromsárga, napos oldalon néha szelíd pirossal belévelt, ritkábban pettyezett. Két vége néha fahéjszínű rozsdamázzal igen gyengén becsapkodott.

Belseje: Húsa fehér, finom, tömött, teljes értékével porhanyó. Leve bő, finom savanyval emelt, cukros, eléggé kellemes, de nem fűszeres ízű. Magháza nyílt,

- sok ép, kerekded magot rejtő. Kehelycsöve rövid, széles. Porzósálai alsó-állásúak.
- Fája:** Teljesen edzett. Középerős fejlődésű, lapos gömbalakú, középnagyágú, koronát nevelő ágai merevek, sűrűn állók. Böven terem. Későn virágzik. Vad-alanyon középtörzsű fának nevelendő. *Vesszői* rövidek, merevek, kissé molyhosak, vörösbarnák. *Hajtásai* vegyes ízűek. *Rügyei* hosszúkásak, simulók, középnagyok, molyhosak. *Virágrügyei* középnagyok, gömbölydedek, molyhosak. *Levelei* nagyok, vastagok, felül elég símák. Nyelük hosszú, elég vastag, nyár végén violaszínpirosak. Levélpálhái kicsinyek, fonálszerűek, tartósak.
- Termesztésére** vonatkozóan megjegyzem, hogy törpe- és alakfának nem való. Fájáról leszedve a gyümölcs azonnal nem élvezhető. Inkább a kötöttebb, nyirkosabb jellegű talajra, hűvösebb, hegyes vidéken haszonnal ültethető. Útmenti sorfának, kerítetlen gyümölcsösbe való, különösen feldolgozás és piac céljaira. Asztali gyümölcsnek csak jó helyen történt hosszabb tárolás után felel meg. Az almamoly nem szívesen kezdi ki. A nyesést nem kedveli. Gyümölcsei a szelet igen jól állják a fán. Általában nem a mi melegebb éghajlatunk alá való, ennél sokkal jobb fajtákkal rendelkezünk. Nagy előnye, hogy gödörben, veremben, hűvös helyen kitűnő állapotban épen sokáig eltartható. Származása ismeretlen. Diel írta le először 1799-ben *Loskrueger* név alatt. Legelől említett nevét csak később kapták. Délnémetországban — borkészítés céljára — nagyon elterjedt.

Charlamowsky.

(Borovitsky, Charlamovszki, Oldenburgi hercegnő.)

- Érés ideje:** Július végétől szeptember derekáig tart.
- Minősége:** Elsőrendű piaci és háztartási, másodrendű asztali.
- Nagysága:** Közepes, néha nagyobb is, néha kisebb is.
- Alakja:** Lapos gömbalakú, egyik oldalán többnyire magasabb, de azért elég szabályos. Zöme a középtájra esik, honnan a kehely irányában alig fogyva, széles, lapos dudorokkal karimában végződik, szára felé pedig egyenletesen fogyva, szintén lapos karimában fejeződik be. *Kelyhe* zárt, hosszas, felálló, molyhos, zöld kehelylevelei tágas, mély, elég szabályos, fenekén gyöngyszerű kis dudorok, falain ráncok, néha a gyümölcs oldalára is lehúzódozó, ellaposodó bordaszerű emelkedések között ül. *Szára* középhosszú vagy hosszabb, vékony vagy vastagabb, néha húsos, fűzöld, molyhos. Szármélyedése többnyire simafalú, tágas, tölcseres.
- Héja:** Zsíros, síma tapintatú, vékony, fáján többé-kevésbé hamvas, értékével fehéressárga, napos oldalán néha az egész gyümölcsön is, lángszínű csíkokkal bevont. Pontozata apró, alig szembetűnő, fehéres pettyek alakjában mutatkozik. Felületén elvétve egy-egy szemölcs is található.
- Belseje:** Húsa sárgásfehér, kissé laza, porhanyó, bőlevű, édes, néha savanyú, gyengén illatos, fűszeres. Magháza nyílt, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve elég hosszú.
- Fája:** Eleinte erősen, később mérsékelten nő. Korán és böven termő. Edzett, télálló. *Hajtásai* hegyük felé elhajlók, közepes vastagok. *Vesszői* merevek, egyenesek, könyökösök, hegyük felé molyhosak, violaszín-sötétbarnával elmosottak. Pontozatuk fehér, szembetűnő. *Rügyei* inkább kicsinyek, simulók, hegyükön molyhosak. *Virágrügyei* középnagyok, pirosbarna pikkelyűek, többnyire csupaszok, korán nyílnak. Szirmaik nagyok, fehéres rózsaszínűek. Fagy iránt alig érzékenyek. *Leveleik* középnagyok, kemény, vastag szövetűek, szelíden hullámosak, fent símák, alul szakadozottan molyhosak. Nyelük középvastag, világoszöld vagy violaszínpirosan zománcos, éles szögben felfelé álló.
- Termesztése** tekintetében kevésbé igényesek. Minden erőteljes nyirkosabb talajon jól díszlik. Száraz, meleg fekvésben a lisztharmattól sokat szenved. Nedves helyen rákosodásra hajlandó. Igénytelensége miatt a szőlő éghajlata alatt éppen olyan jól díszlik, mint a hűvös avagy zordon vidéken. Legszebb termést a némileg nyirkos és erőteljes talajon adja. Tömegtermesztésre másodsorban ajánlott. Jó nyári almáit, az almamoly kevésbé bántja. Zord éghajlat alatt késő őszi almaként szerepel. Oroszország déli részéből származik.

Csillagos piros renet.

(Maurens rote Herbstrenette, Calville étoillée, Reinette étoillée.)

Érés ideje: Október közepétől január végéig tart.

Minősége: Elsőrendű csemege, piaci és gazdasági.

Alakja: Kissé lapítottan gömbölyű. Zömétől szára felé egyenletesen gömbölyödve széles, csak ritkán gyengén hullámos, talpban végződik, míg kelyhe felé kissé összehúzódva boltozódik és keskenyebb, lapos, szabályos karimában fogy el. *Szára* rövid, gyakran kissé húsos, vége a karimából nem áll ki. Szármélyedése tágnylású, mély, finom rozsdamázzal borított vagy színes. *Kelyhe* kicsiny, félig nyílt vagy nyílt. Rövid kehelyleveleivel szabályos, tágas, sekély, símafalú mélyedésbe helyezett.

Színe: Alapszíne világos szalmasárga. Ezt a gyümölcsöt csaknem teljesen befedő élénk, sötétebb karmazsinpiros fedőszín takarja. Az elszórtan mutatkozó szembetűnő, szürkés pontok mint az égbolt csillagjai adták a fajta jellegzetes nevét.

Héja: Síma, vékony, inkább száraz tapintatú, alig vagy csak tompán fénylő.

Belseje: Húsa ritkán tiszta fehér. Többnyire kissé rózsás színezetű. Tömött, később eléggé porhanyó. Bőlevű, édesborízú, fűszeres zamatú. Magháza középnagy, a középnel alább helyezett, magas hagymaalakú, félig nyílt. Kehelycsöve rövid, széles tölcseralakú. Porzászálai alsóállásúak.

Fája: Teljesen edzett. Erős növekedésű. Nem korán, de azután bőven és rendszeresen terem. Felfelé törekvő ágai ritkás, nagyobb, magas gömbalakú koronát képeznek. *Hajtásai* merevek, az átlagnál vastagabbak, simák, hosszú levélközűek. *Vesszői* hosszúak, alig könyökösök, téglavörösek, molyhosak. *Rügyei* középnagyok, simulók. *Virágrügyei* kicsinyek, hosszas tojásdadok, sötétbarnák, molyhosak, lazapikkelyűek, virágjai későn nyílnak, középnagyok, kissé rózsásak, hamar lehullók. *Levelei* középnagyok, felső lapjuk alig barázdált, alul szürkén molyhosak, nyelük középhosszú, vastag, merev, ősszel a levéllemezbe nyúló folytatásuk is kékespiros színezetű. Pálhái rövidék, lándzsásak, hegyükkel visszahajlók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy vadalanyon közép- és magastörzsű fának, törpealanyon legfeljebb bokoralakú fának alkalmas. Erősebb növekedése miatt alakfának nem való. A hegyvidék párateltebb, hűvösebb éghajlatát, kötöttebb, nyirkosabb talaját kedveli. A száraz Alföld homokján kevésbé díszlik. Gyümölcsei a szelet jól állják a fán. A rendszerenél valamivel hosszabbra nyesendő. A koronaalap kinevelése után jobb nem nyesni, különben túl sűrű korona és túl erős hajtókészség mutatkozik. Jóízű, élénk színű gyümölcsei a piacon is kapósak. Aszálásra, díszítésre jól felhasználható. Házikertben, kereskedelmi célt szolgáló gyümölcsösben neki való helyen érdemes elültetni. A belga namuri kerületben levő Dunant város faiskolájának 1861. évi árjegyzékében szerepel először. Kutatásom eredménye szerint magról kelt fa ivadéka.

Dallos alma.

(Csikos alma, Stráfos alma.)

Érés ideje: Az Alföldön augusztus első felében, hűvösebb vidéken valamivel később.

Minősége: Elsőrendű piaci és háztartási, másodrendű asztali.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb.

Alakja: Magas, két végen benyomott, gömbölyded, egyik oldala sokszor hízottabb. Zöme a középtájnál alább, a száras vége felé esik. Többnyire szabályos és részarányos.

Héja: Sárgászöld, napos oldalon pirossal belehelt, benne élénkebb piros, szakadozott csikokkal. Pontozata ritkás, fehér, alig szembetűnő.

Belseje: Húsa némi zöldessal árnyalt fehérszínű. Érett állapotban olvadékony, lédús, némi savanyval emelt, igen kellemes fűszeres ízű. Magháza elég nagy, a középnel többnyire kissé lejjebb esik. *Kelyhe* középnagy, zárt, apróbb osztványaival sekélyebb, sokszor ráncosodó, szélesebb-szűkebb üregben ül. *Szára* rövid, vastag, bunkós, szűk, mély, belül ellaposodó, kiszélesedő, mélyedésben ül.

Fája: Fiatalkorában erős növekedésű. Hajlandó görbe törzs nevelésére. Ágazata terebélyes koronát nevel. Talajban, fekvésben nem válogat, de mégis az Alföld nyirkos altalajú homokjára való. Vadalanyon középestörzsű fának való.

Már a második-harmadik évben termőre fordul. Igen rendszeren, többnyire minden második évben bőven terem. A közbeeső évben félterméseket ad. 40—50 évnél túl aligha él, mert bő termései kimerítik. Ezért nagy fát nem nevel. Elég szellős koronája erősen csüngő jelleget mutat. A nyesést nem kedveli, az ifjítást nem bírja. *Vesszői* barnák, molyhosak, sokszor termőrügyben végződők. *Hajtásai* a napos oldalon barnáspiros színezetűek. *Rügyei* igen fejlettek, szürkésen molyhosak. *Hajtórgyvei* szélesek, laposak, simulók, gallyai sokszor már termőrészekkel megrakottak. *Levelei* nagyok, hosszúkásak, vastagok. Nyelük középhosszú, vastag, merev. Pálhái hosszúak, keskenyek, lehullók. *Virágjai* nagyok, fehérszirmúak, sokszor gyenge rózsaszínbe játszó, kreppszerűen selymes felületűek.

Termesztésére vonatkozóan felemlíttem, hogy az Alföld fajtája. A 60-ik körzetbe, tömegtermesztésre másodsorban van felvéve. A betegségekkel szemben egyike a legellentállóbb fajtáknak. Gyümölcsei kemény húsup miatt jól szállíthatók, leszedés után három hónapig is eltarthatók. Igen bő terméshezama miatt rendszeres és kielégítő trágyázást kíván. Valószínűleg Szeged vidékéről származik. Ott régi idők óta elterjedt ősi helyi fajta. Szeged-Szaty-mazon, de másutt is ott a vidéken a legtöbb idős fát találjuk.

Daru sóvári.

(Daru alma, Sóvári, Szilágysági sóvári.)

Érés ideje: Október—április.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága: Középnagyságúnál nagyobb, gyakran igen nagy.

Alakja: Magasnak látszó kúpos gömbalakú. Zöme a középtájra, néha ezen alul esik, honnét mindkét vége felé meglehetősen egyenlően, noha kelyhe felé mégis többnyire kissé összébb húzódva boltozódik és mindkét végén inkább, majd kevésbé lapos karimában fogy el. Gömbölyödése ritkán szabályos, mert rendszerint kelyhétől kezdve a szár mélyedéséig kevésbé kiemelkedő lapos bordák húzódnak, melyek kissé szögletessé teszik. *Szára* rövid, vékony, molyhos. Mély tölcseralakú nyilásánál tágas mélyedésbe helyezett, melynek fala mindig rozsdamentes, sokáig zölden maradó. Karimája az egyenlőtlen lapos emelkedések miatt többnyire hullámos. *Kelyhe* zárt, kehelylevélkéi egymásba fonódottak, aprók, molyhosak. Kehelymélyedése sekély, alja molyhos, fala szelíden bordázott, melyek karimájára is felhúzódva, azt jól kivehető öt emelkedéssel hullámossá teszik.

Héja: Szívós, síma, kissé zsíros tapintatú, eleinte hamvas, értékével bágyadt citromsárga, napos oldalán sűrűbben, árnyas felén ritkábban szakadozott, sötét-piros csíkokkal ellátott, mely színezet teljes értékével derültebb pirosra változik át. Pontozata alig észrevehető. Rozsdaalakzat csak néha látható rajta és ez is oly finom, hogy az alapszín mindig áttetszik. Feketés ragyafoltok gyakrabban fordulnak elő rajta.

Belseje: A héj alatt sárgásfehér, belseje felé hófehér, finom roppanó, később omlós. A leve bő, cukros, igen kellemes üdítő borízű. Magháza kissé nyílt. Kevés magot rejtő. Kehelycsöve kúpalakú, elég mélyen lehatoló.

Fája: Erőteljes növekedésű, edzett. Bár korán nem is fordul termőre, de 14 éves kora körül legalább minden második évben rendkívül gazdagon terem. Hosszú ágai lapos gömbalakúak, terjedelmes koronát alkotnak, vadalanyon közép-törzsű vagy magastörzsű fának leginkább alkalmas. A nyesést nem kedveli. *Vesszei* vastagok, középhosszúak, kissé könyökösök, hegyük felé sűrűn fehér-molyhosak, pirosasbarnák. Rövid rügyközűek. *Rügyei* középnagyok, simulók, sűrűn fehér-molyhosak. *Virágrügyei* középnagyok, sűrűn molyhosak, későbbben nyílóak, fagyállóak. *Levelei* nagyon vastagok, merevek. Nyelük rövid, vastag, szőrös, nyár végén alsó felén violaszínpiros. Levélpálhái igen aprók, fonákalakúak, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozólag megjegyzem, hogy a mély termőrétegű, mérsékelt nedves, közepkötött talajt kedveli. Megérdemli, hogy ahol jól díszlik, nagy mennyiségben termesszük. Tömegtermesztésre második helyen van ajánlva. A szállítást, eltartást nagyon jól bírja. A Tisza keleti partjain fekvő községekben emberemlékezet óta el van terjedve. Hazai fajta, eredetéről azonban közelebbit nem tudunk.

Delicious.

(Olv. Delicsez.)

Érés ideje: December.—március.

Minősége: Kiválóan elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága: Nagy, vagy igen nagy.

Alakja: Sajátságos, magas tompakúp alakú. Egyik felén többnyire hízottabb, néha emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme a középtájánál alább esik, honnan szára felé szelíden, majd hirtelen boltozódva, szabályosan gömbölyödik és szélesebb, sokszor hullámos talpban végződik. Kelyhe felé gyakran többkevesebb behajlással egyenletesebben szűkül és öt erősebb bordában végződő karimában fogy el. Szára hosszú, vékony, fás, vörösbarna színű, tágnylású, szűk, mély, többnyire finoman rozsdázottfalú mélyedésbe helyezett. Kelyhe zárt vagy félig nyílt, kehelylevelei keskenyek, zöldek és molyhosfenekű, tág, mély, ráncosfalú üregben ülők. A bordás karimáról az ellaposodó bordák sokszor a szármélyedésig is lehúzódnak.

Héja: Síma, finom, néha némileg zsírosabb tapintatú, megtörölve szép fényes. Alapszíne citromsárga, ez azonban néha és csak kissé tűnik elő az árnyékos oldalon avagy a kelyhes végén, mert a gyümölcs egész felülete rendszeren élénkpirossal mosott, festett, ebben sötétebb pirossal csíkozott. A Jonathánalmáéhoz hasonló színezetű. Pontozata szembetűnő, sűrű, sárgásfehér. Rozsdaalakzatok ritkán láthatók rajta.

Belseje: Húsa gyengén sárgásfehér, igen finom, tömött, értékével porhanyó, elég bőlevű, cukros, különlegesen igen kellemes illatú, nemesen fűszeres, nagyon aromás ízű. Magháza elég nagy, nyílt. Kehelycsöve szűk, elég mélyen lehatoló.

Fája: Eleinte igen erős növekedésű, később erős növekedésű. Teljesen edzett, ellentálló. Későn virágozik, a kései fagyok nem tesznek benne kárt. Ágai hosszúak, felfelé törekedők, kissé kuszált, nagy koronát nevelők. A nyesést, alakítást jól tűri és hasznosítja. Vadalanyon közép- és magastörzsű fának, törpealanyon törpe- és nagyobb alakú alakfának egyaránt alkalmas. Korán, rendszeren és bőven terem. Vesszei elég vastagok, kissé könyökösök, molyhosodók. Rügyei simulók, közepnagyok. Virágrügyei nagyok, erősen molyhosak. Levelei nagyok, elég kemények. Nyelük középhosszú, vékony, merev. Ősz felé alsórészük kissé festett. Levélpálhái lándzsásak, hosszabb ideig megmaradók.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy a nyirkosabb, de nem vizes, kötöttebb, jobb talajt, magasabb, párateltebb, harmatban bővelkedő égaljat kedveli, de a nyáron sem teljesen kiszáradó homokon is jól terem, szép termést ad, ha elég harmatot kaphat. Gyümölcssei a szelet jól állják a fán. Ez a *Herszényi László* tábornok, sárospataki földbirtokos és gyümölcsstermesztő által nálunk újabban bevezetett és terjesztett, igen nemes, a Jonathánál is jobb almafajta, ha a hazai viszonyaink között mint eddig, a továbbiakban is beválik, a tömeges termesztésre is kiválóan alkalmas lesz. Eddig nagyon ellentállónak mutatkozik, a gombabetegségek kevésbé fertőzik. Különleges, érdekes és feltűnő alakja, szép színe, kitűnő íze és zamata miatt a piac hamar meg fogja kedvelni. A szállítást és eltartást nagyon jól bírja. Burbank Luther 1912-ben azt írja, hogy a «világ legjobb almája» (The finest apple in all the World). Kaliforniában magról kelt fáját véletlenül találták meg.

Fontos alma.

(Nyári fontos, Tüköralma, Rétesalma, Lothringer Rambour, Pfundapfel, Backapfel, Tellerapfel, Rambour franc, Rambour raye, Rambour d'été.)

Érés ideje: Augusztus vége, szeptember eleje, de néha októberig is eltartható.

Minősége: Elsőrendű háztartási és piaci és másodrendű asztali.

Nagysága: Nagy vagy rendkívül nagy.

Alakja: Laposgömb alakú, néha rövid kúposgömb alakú. Egyik oldalán néha hízottabb és emelkedettebb. Zöme a középtájra vagy alább esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik, szára körül lapos karimában végződik. Kelyhe felé kissé összébb húzódva boltozódik és kelyhe felé szintén széles, kissé hullámos karimában fogy el. Szára rövid, vastag, görbe, szabályosabb tágnylású alján összeszűkülő mély üregbe helyezett, melynek sokáig zölden

maradó falát sugaras rozsdamáz szokta borítani. *Kelyhe* nagy, többnyire zárt, összehajló, hosszas és molyhos kehelylevélkéivel tág és elég mély tányér-alakú üregben ülő, melynek alján finom, lapos dudorkák mutatkoznak, de karimája ritkán hullámos, bár a gyümölcs derekán néha elenyésző lapos bordák nyomai is mutatkoznak.

Héja: Finom, síma, fényes, értékkel fehéressárga, napos oldalán aranysárga, nagyrészt szakadozott kárminpiros csíkokkal becsapkodott és a csíkok között sápadt pirossal becsapkodott. Pontozata ritkás, alig szembetűnő. Rozsdalakzatok nem mutatkoznak rajta.

Belseje: Húsa fehér, kissé laza. Leve bő, vagy elég bő, csak kissé cukros, néha kissé élénk savanyval emelt, elég kellemes, csak néha kevéssé fűszeres ízű. Magháza nyílt. Számos ép magot rejtő. Kehelycsöve rövid, kúpalakú, nem mélyen lehatoló.

Fája: Elég erőteljes növekedésű, edzett, korán és elég bőven termő. Ágai rendetlenül szétállók, néha lefelé is irányulók, sűrű, terjedelmes, szabálytalan koronát alkotnak. Mindenféle almaalanyon jól díszlik. Vadalanyon középtörzsű fának, törpealanyon bokoralakú fának alkalmas. *Vesszei* elég hosszúak, vastagok, merevek, könyökösök, sűrűn molyhosak. Itt-ott csupaszok, gyakran fényesek, sötétpirossal mosott szennyesbarnák, nagy kerek pontokkal sűrűn és szembetűnően pontozottak. Rügyközei rendetlenül hosszabbak vagy rövidebbek. *Rügyei* kicsinyek, simulók, sűrűn molyhosak. *Virágrügyei* közép-nagyok, sűrűn fehér-molyhosak, elég korán nyíló, nagy világos szirmúak. *Levelei* igen nagyok, vastag és keményszövetűek. Nyelük rövid, igen vastag, merev, molyhos, tövénél pirossal mosott. Levélpárhái fejletlenek, aridomúak, hamar lehullók.

Termesztését illetően felemlítem, hogy mélyrétegű, kellően nedves, középkötött melegebb talajt és a melegebb éghajlatot kedveli. Nagy gyümölcsei miatt a szelek ellen védett helyet kíván. Konyhai használatra igen alkalmas és ezért, valamint korai volta miatt a piacokon ismert és nagyon keresett. Rovarellenségek, gombabetegségek ellen kevésbé ellentálló. Neki megfelelő helyre, meleg vidékeinkre a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé is fel van véve. Származása bizonytalan. Valószínűleg Franciaországból ered. Amiensben már 1535-ben ismeretes volt. Elterjedését inkább nagyságának és konyhai használatra való alkalmasságának és nem minőségének köszöni. Kitűnő rétesbe való alma.

Hercegnő alma.

(Brabanti hercegnő, Herzogin von Brabant, Reinette duchesse de Brabant.)

Érés ideje: Október—február.

Minősége: Majdnem elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága: Középnagy, néha kisebb, ritkábban nagyobb.

Alakja: Magas, tompakúpos, egyenletesen boltozódó, síkfelületű. Zöme a középtájánál jóval alább esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve szélesebb, lapos karimában végződik, míg kelyhe felé eleinte szelíden, majd erősebben fogyva, befűződve, végül sarkos párkánnyal elég széles, bordaszerűen hullámos karimában fogy el. *Szára* rövid, vékony, molyhos, gyengén bunkós végű. Tágnyílású, szűk, mély üregbe helyezett, melynek fala síma vagy gyengén emelkedésszerű, színes vagy áttetsző, finom rozsdamázzal bevont. *Kelyhe* félignyílt, kehelylevélkéi bokrétásan felfelé állók, hosszúak, keskenyek, hegyesek, molyhosak. Kehelymélyedése igen tág, sekélyebb avagy mélyebb, hullámos falú, aljáról szélesedő, lapos bordák indulnak a karimára s elenyészőleg a gyümölcs derekára is, de annak szabályosabb alakját ritkán zavarják.

Héja: Finom, síma, értékkel kissé zsíros tapintatú, elég fényes. Eleinte zöldessárga, érése idejében szalmasárga, napos oldalán élénkebb sárga és a napnak kitett példányokon szelídebb pirossal kisebb-nagyobb darabon belehelt vagy határozottabban bemosott. Pontozata ritkás, néhol elég szembetűnő. Rozsdalakzatok ritkán mutatkoznak rajta.

Belseje: Húsa fehér, a bőr alatt kissé sárgásba játszó, nyílt magháza körül, zöldessárga erekkel átfutott. Finom, tömött, majd porhanyó, cukros, gyengéd savanyval emelt, igen kellemes, gyöngéden fűszeres ízű. Kehelycsöve kúpalakú, nem mélyen lehatoló.

Fája: Eleinte erős növekedésű, edzett, elég korán és bőven termő. Főálló, később

szétálló ágai ritkáslombozatúak, kissé kuszáltabb, terebélyes koronát nevelnek. Vadalanyon középtörzsű fának alkalmas. A nyesést elég jól meghálálja, azonban mint törpe-avagy alakfa kevésbé érdemli meg a sok rendszeres nyesési munkát. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. *Vesszői* középvastagok, egyenesek, finoman és ritkásan molyhosak, itt-ott csupaszok, hegyük felé pirosbarnák. Pontozatuk ritkás, nem szembetűnő, rügyközei hosszabbak-rövidebbek. *Rügyei* kicsinyek, simulók, sűrűn molyhosak. *Termőrügyei* közép-nagyok, halványpirosak, sűrűn fehéren molyhosak. *Levelei* közép-nagyok, kissé vastagok és elég keményszövetűek. Nyelük középhosszú, elég vastag, merev, sűrűn és finoman molyhos.

Termesztésére vonatkozóan felemlítem, hogy a kellően nyirkos, inkább kötöttebb talajban díszlik a legjobban. A magasabb, hűvösebb vidéken szebb, nagyobb termést hoz, mint a száraz éghajlat alatt. Száraz talajban kár vele foglalkozni. Minden házikertben — neki való vidéken — megérdemelten helyet adhatunk neki. Gyümölcsei könnyen és nagyon jól eltarthatók, a szállítást is nagyon jól bírják. Hollandiában, Falkenbergben (Limburg hercegség) Loisel Alfréd gyümölcsész nyerte magról 1855-ben. Nálunk kevésbé van elterjedve. Még kevésbé ismert az ugyancsak Brabanti hercegnőnek nevezett, de a fent leírttól elütő alakú másik almafajta, amelyet Gailly belga gyümölcsész talált és terjesztett el.

Húsvéti rozmaring.

Érés ideje: December—február.

Minősége: Elsőrendű piaci, másodrendű asztali.

Nagysága: Közepesnél nagyobb, gyakran jókora nagy vagy nagy.

Alakja: Inkább csúcsosodó, semmint hengeres, bár vannak gömbölydedebb alakú példányai is. Egyik oldala néha hizottabb. Szabályosan boltozódó. Zöme a középtájnál alább, száraz vége felé esik. Innen szára felé szelíden, majd sokszor hirtelen gömbölyödve elég széles, néha összébb húzódó lapos karimában végződik. Kelyhe felé mindinkább, de behajlás nélkül szűkül s kissé ferdén álló szűk, hullámos karimában végződik. *Szára* rövid, vékony vagy középvastag, kissé bunkósan végződik, szabályos, szűkebb, mély üregben ül, melynek fala hol tiszta, hol áttetsző rozsdamázzal sokszor sugarasan fedett. *Kelyhe* elég kicsiny, összehorolú molyhos kehelylevélkéivel szűk és mélyebb üregben ül, melynek falát a karimára is felhúzódó lapos ráncok és barázdák egyenetlenné teszik.

Héja: Sima, szívós, eléggé vastag, durva, gyengéden zsíros tapintatú, kissé fényes. Értével zöldesszalmásárga, napos oldalán pirossal mosott vagy belehelt, melyben a nagyobb, ritkásan elszórt pontozata jól előtűnik. Néha egy-egy rozdszemölcs is látható a felületén.

Belseje: Húsa zöldesen fehér, magháza körül zöldessárga erekkel, durvább szövetű, elég bő levű, finom savannyal emelt, néha elég fűszeres ízű, illatos-zamatos. *Magháza* néha kissé nyílt. Kehelycsöve tölcészerű, mélyen lehatoló.

Fája: Elég erős növekedésű. Edzett. Nem korán, de azután rendszeresen és elég bőven termő. Szétterjeszkedő ágazata ritkásabb, közép-nagy koronát nevel. Mindenféle almaalanyon jól díszlik. Közepes törzsű fának és erősebb növekedésű törpealanyon bokoralakú fának való. A szárazabb, melegebb vidéket elég jól bírja. A rendszeres termőre nyesést kevésbé hálálja meg, mert gyümölcseit rendszeren hosszabb termőrészekre hozza. Gyümölcsei elég jól állják helyüket a fán. A nyirkosabb altalajú, kötöttebb vagy elegendő talajvíz esetén a lazább talajú helyeket kedveli. *Vesszői* vastagok, kissé könnyök, sokszor csupaszok, vörös-barnák, rövidebb rügyközűek. Rügyei simulók, fehéren molyhosak. *Levelei* többnyire nagyok, durva szövetűek, kemények, nyelvük merev, vastag, tövüknél violaszínnel mosott, levélpálhái fejletlenek, áralakúak, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy az Alföldön is nagyon jól teremthető piacos téli alma. A rovarok kevésbé támadják meg. A tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van sorolva. A vele egyfajtanak tartott Entz rozmaring alma gyümölcse inkább hengerded, hordóalakú, kevesebb gömbölyded példányt ad, ennek húsa finomabb, porhanyósabb, érési ideje decemberben van, minősége minden tekintetben elsőrendű s fája finomabb, vékonyabb habitusú.

Jász vadóka.

(Barátalma.)

Érés ideje: Decembertől nyárig tart. Hűvös helyen a következő termésig is eltartható.

Minősége: Elsőrendű piaci és háztartási, másodrendű asztali.

Nagysága: Középnagy, gyakran jóval kisebb is.

Alakja: Inkább kúpos gömbalakú. Egyik oldala gyakran hizottabb. Zöme középtájnál alább esik, honnét szára felé szelíden domborodva boltozódik és lapos talpban végződik. Kelyhe felé szelíden, majd mindinkább fogyva, kevésbé tompa véget alkot. *Szára* rövid, vékony, bunkósan végződő, néha csak húsos bucok. Szűk, kevésbé mély üregbe helyezett, melynek falát kevesebb rozsdamáz szokta takarni. *Kelyhe* zártabb, fölálló, hegyével hátragörbülő, hosszú, molyhos levélkéivel kevésbé szűk, nem mély üregben ül, melynek falán lapos ráncok vagy bordácskák vonulnak fel a karimára s onnan tovább, elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Héja: Vastag, száraz tapintatú, kissé fényes. Értével citromsárga, napos oldalán pirossal befuttatott. Árnyékban nőtt példányain rendszerint hiányzik a pirosság. Pontozata sűrű, a piros fedőszínen szembetűnő. Ritkás rozsdalakzatok majd minden gyümölcsön előfordulnak.

Belseje: Húsa sárgásfehér, zöldes erekkel. Finom, tömött, roppanó. Leve nem elég bő. Cukros, gyengéd savanyal emelt kellemes fűszeres ízű. Magháza zárt, kevés ép magot rejtő. Kehelycsöve elég rövid, kúpalakú.

Fája: Eleinte buja növekedésű, később mérsékelten növe. Teljesen edzett, korán és igen bőven termő. Felfelé törekvő vastagabb ágai, sűrűbb, terjedelmes, magas gömbalakú koronát alkotnak. Gyümölcsseit rendszeren csoportosan termi meg. Mindenféle almaalanyon jól díszlik. Mégis inkább középtörzsű avagy magastörzsű fa gyanánt ültessük. Erősebb növekedésű törpealanyon legfeljebb bokoralakú fának való. A nyesést kevésbé hálálja meg. Gazdag és szép termést a kötöttebb, nyirkosabb jellegű jobb talajon hoz. Száraz talajba nem való. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. *Vesszői* merevek, elég vastagok, eleinte molyhosak, azután csupaszok, fényesek, sötétvörösek. Többnyire rövid rügyközűek. *Virágvirágjai* nagyok, szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínűek. *Rügyei* kicsinyek, simulók. *Levelei* középnagyok, vastagok és kemények, elég fényesek. Levélnyelük középhosszú, vastagabb, merev, molyhos, vérvörössel befuttatott. Levélpárhái rövidek, fejletlenek, hamar lehullók.

Termesztésére nézve megemlítem, hogy a nyirkosabb, nyáron sem kiszáradó, jobb talajokra való. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. A neki való helyeken tömegtermesztésre is alkalmas. Homokon is, ha mély és nem sovány, valamint alul nedves, haszonnal ültethető. Az Alföldön is figyelembe jöhet. Terméketlen fát alig látni belőle. Gyümölcssei a szállítást jól kibírják. Nem érzékenyek. Vermekekben is eltarthatók, tárolás alatt nem kényesek. Egy évig is megmaradnak, ha hűvös, nem száraz helyen állanak. Hazai eredetű, de származási helye bizonytalan. A Jászságban keletkezett magról.

Jonathán.

(King Philip, Philip Rick.)

Érés ideje: Novembertől késő tavaszig tart. Meleg, száraz vidéken, meleg fűvésben termett gyümölcse azonban hamarabb megéri.

Minősége: Elsőrendű csemege, piaci és gazdasági.

Nagysága: Középnagy, néha jókora nagy. Nem neki való száraz helyen, különösen magastörzsű fán apróbb marad.

Alakja: Kúpos, néha magasan kúpos-gömbölyű. A nagy példányok egyik oldala néha hizottabb. Zöme a közepénél alább van. Innen száraz vége felé hirtelen fogyva elgömbölyödik és kissé hullámos karimában végződik. Kelyhe felé összehúzódva sokszor kissé ferde karimával tetőződik. *Szára* vékony, középhosszú, fás, molyhos. Szármélyedése mély, szűk, finoman rozsdamáz, laposan bordázott. *Kelyhe* zárt, néha félig nyílt. Keskeny, molyhos, zölden maradó osztványjaival sekély, szűk mélyedésben ül, melyből ráncok, sekély bordák húzódnak fel a karimára. Innen néha lapos bordák a szármélyedésig is levonulva a gyümölcsnek kissé szegletes alakot adnak.

- Héja:** Vékony, síma, zsíros tapintatú, fényes. Megdörzsölve csillogó. A permetlé iránt érzékeny. Sokszor besüppedt, fekete foltok láthatók rajta.
- Színe:** Értével szalmasárga alapszínéből csak az árnyékban nőtt példányokon látni némi foltokat. Rendesen egész felületét eleinte tompa, később élénkpiros, közbe-közbe vérpiros, szakadozottan csíktolt-lángozott fedőszín takarja. Pontozata apró, szembetűnő, fehéres színezetű. Rosszul közömbösített s erős napban alkalmazott permetlé okozta perzselés sokszor hálózatosan rozsdássá, érdessé teszi a felszínét.
- Belseje:** Húsa sárgásfehér, a héj alatt sokszor pirosodó, finom, tömött, olvadó, teljes értével kissé porhanyó. Leve bő, cukros, finoman savanykás-fűszeres, igen illatos, aromás, kellemes ízű. Magtokja kissé nyílt. Kehelycsöve kúpos, nem mély. Porzószállai hosszú ideig megmaradók.
- Fája:** Mérsékelt növekedésű, edzett. Korán és bőven terem. Nyúlánk, vékony, lefelé konyuló ágazatáról könnyen felismerhető. Kuszált, kisebb, lapos gömbalakú, sűrűsödő koronát nevel. *Hajtásai* vékonyak, kissé hosszú levélközűek, erősen ezüstösen molyhosak. *Vesszei* könyökösek, sűrűn molyhosak. *Virágrügyei* középnyagok, piros pikkelyekkel fedettek, végük felé fehéren molyhosak. *Levelei* apróbbak, keskenyek, különösen alsó lapjukon jellegzetesen sűrűn molyhosak. *Nyelük* hosszú, vékony, molyhos, töve felé violaszínpiros. *Virágjai* közepesnél későbbben nyílnak. Szirmai elég nagyok, sötétebb rózsásak, hamar lehullók.
- Termesztésére** vonatkozóan megjegyzem, hogy vadalanyon középestörzsű, doucin, avagy orbai almaalanyon bokoralakú, paradicsomi almaalanyon pedig kisebb alakú alakfának és cserepes gyümölcsfának alkalmas. Jól megmunkált, középkötött, táplálékban gazdag, kissé nyirkosabb talajon, páratelt éghajlat alatt érzi jól magát. A szelet jól állja a fán. Termékeny, televényben gazdag homokon is jól díszlik. Fája itt rövidebb életű. A liztharmat, a fuzikládium mindenképp elöli. Az almamoly is elsősorban felkeresi. Ez ellen zacskózni is szokták. Ebben az esetben azonban gyümölcsseinek a színe fakó, fénytelen, halványpiros. Későn szedendő le a fáról és hűvös helyen tartandó. Az egész világon elterjedt, a piacon igen keresett fajta. Nálunk a tömeges termesztésre ajánlott fajták között az első helyen áll. Neki kedvező helyen a termesztést tömegben is, házikertben is feltétlenül megérdemli. A nyesést jól tűri. Rövidre nyeshető. Amerikából *származik*. Kingston (Newyork állam) mellett fedezték fel az ötvenes évek végén. Először Hasbronk Jonathán gyümölcsstermesztő farmer írta le és ismertette, akinek nevééről kereszteltek el ezt a tényleg kitűnő almát.

Kanadai renet.

(Párizsi fontos renet, Kanadai renet, Pariser Rambourreinette, Hölgyek királykája, Weisse Antillische, Winter reinette, Weiber reinette, Harlemer reinette, Reinette du Canada, Reinette blanche du Canada, Reinette monstrueuse du Canada, Reinette de Granville.)

Érés ideje: Novembertől februárig.

Minősége: Elsőrendű asztali és háztartási.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Rövid kúpos vagy egyenesen lapos gömbalakú. Ritkán szabályos, mert kelyhes végétől száras végéig szembetűnő lapos bordák húzódnak. Egyik oldala többnyire hízottabb. Zöme középtájon alul esik, honnan kelyhe felé fogyva végződik, szára felé pedig jól kidomborodva széles talpat alkot. *Szára* rövid, vastag, széles nyílású, mély, többnyire sugaras rozsdával bevont falu és emelkedésektől hullámosan párkányozott üregbe helyezett. *Kelyhe* nagy, többnyire félig nyílt, rövidebb-hosszabb, sokszor hátrahajló kehelylevelekkel ellátott. Tág, mély üregben ül, melynek falán ráncok, karimáján lapos bordák láthatók és ezek egész szármélyedésig levonulnak.

Héja: Érdes tapintatú, értével szalmasárga, a napnak nagyon kitett példányokon a napos oldalon szennyvesvörössel mosott. Sűrű fahéjszínű, különböző nagyságú és alakú pontokkal szembetűnően pontozott. Rozsdafoltok és alakzatok szármélyedésében fordulnak elő. Némely vidéken azonban sűrűbb vagy ritkább rozsdahálózat képződik a gyümölcs felületén.

Belseje: Húsa sárgásfehér, finoman szemcsés, porhanyó. Leve elég bő, cukros, savanyval emelt, kellemes fűszeres ízű. Néha taplófoltos. Magháza félig nyílt. Magvai apróbbak, épek, kehelycsöve mélyen lehatoló, hegyes kúpalakú.

Fája: Elég buja növekedésű, korán és igen bőven termő. Sztálló ágai kissé kuszáltabb, nem nagyon nagy, terebélyes koronát fejlesztenek. A nyesést nagyon meghálálja. Vadalanyon középtörzsű fának, törpealanyon törpe- és alakfának igen alkalmas. *Vesszői* vastagok, egyenesek, csak kissé könyökösek, vörösesbarnák, hegyük felé sűrűn molyhosak, erősen pontozottak, egyenlőtlen rügyközűek. *Rügyei* középnagyok, hosszas tojásdadok, simulók, molyhosak. *Virágrügyei* nagyok, gesztenyeszínű pikkelyekkel borítottak, erősen molyhosak. *Levelei* nagyok, hosszasas alakúak, vastag szövetűek. Nyelük elég hosszú, vastag, molyhos, ősz felé tövüknél violaszínpirosak. Levélpálhái rövidek, lándzsásak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy helyben és talajban nem válogat. Mégis a kissé kötöttebb, némileg nyirkos talajon hozza meg a legszebb gyümölcsét. A kelleténél nyirkosabb talajon fáját az erősebb téli fagy tönkreteszi. Gyümölcsét a rovarok, különösen az almamoly nagy mértékben pusztítja. Száraz helyre nem való, mert gyümölcse apró marad. A hüvös vidéken termett példányok hosszabb ideig eltarthatók. Tömegtermesztésre másodsorban van ajánlva. Minden házikertben azonban helyet kell neki juttatni. Gyümölcssei elég jól állják helyüket a fán. Sokféle változata van. Egyik ismertebb a Bronzos kanadai renet, melynek héját sűrű rozsdahálózat borítja. Van egy sárgán csíkozott változata is. Származása ismeretlen.

Kenézi piros.

Érés ideje: Október—február.

Minősége: Elsőrendű piros, másodrendű asztali.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb avagy kisebb.

Alakja: Többnyire lapos gömbalakú. Egyik oldalán hízottabb és emelkedettebb. Zöme a középtájról esik, honnét szára felé szelíden boltozódik és széles, lapos karimában végződik. Kelyhe felé szelíden, majd hirtelen fogyva szélesebb, hullámos karimában enyészik el. Néha kissé szegletes. *Szára* rövidebb, vékonyabb, kissé bunkós végű, ritkán molyhos. Szármélyedése mély, szűk, tölcseralakú, fala néha sugarasan rozsdamázás, bordás. *Kelyhe* zárt, fölálló, hosszú, keskeny, molyhos kehelylevélkéinél mélyebb, tág üregben ülő, melynek aljáról lapos ráncok és bordák nyúlnak fel a karimára, hol szelíden hullámos emelkedéseket alkotnak és a szármélyedésig is lehúzódnak.

Héja: Szívós, síma, fényes, értével sápadt zöldessárga, napos oldalán vérpirossal mosott, sötétebb pirossal szakadozottan csíkol, pettyezetett. Az alapszín nagyobb foltokban csak az árnyékban nőtt gyümölcsökön látható. Pontozata ritkás, apró, fehér, nem szembetűnő. Rozsdaalakzatok csak elvétve, de egyes rozsdás gyümölcsök vagy forradások és némely évjárásban fekete szeplok többször mutatkoznak rajta.

Belseje: Húsa fehér, fehér vagy zöldes erekkel jelzett, elég finom, tömöttes, roppanó. Leve bő, cukros, kissé élénk savanyval emelt, elég kellemes, kevésbé fűszeres ízű. Magháza kissé nyílt. Kehelycsöve tölcseralakú.

Fája: Mérsékelt növéssű, edzett. Nem korán, de azután minden második évben gazdagon termő. Felfelé törekvő erős ágai terjedelmes koronát alkotnak. *Vesszei* rövidek vagy középhosszúak, vastagok, merevek. Fialtal korban fehérmolyhosak. Később jórészt csupaszak, pirosbarnák. Aljuk felé fehéres hártáival takartak. Nem szembetűnően ritkán pontozottak. Középhosszú rügyközűek. *Rügyei* kicsinyek, simulók, szürkésen molyhosak. *Virágrügyei* középnagyok, pirosas gesztenyeszínűek, szennyesmolyhosak. *Levelei* nagyok, durvák, alsó lapjukon molyhosak, felül csupaszak, bágyadtan fénylők. Levélnyelük középhosszú, elég vastag, merev.

Termesztésére vonatkozólag megemlítem, hogy mindenféle alanyon jól díszlik, de közép- vagy magastörzsű fának a legalkalmasabb. Törpe vagy alakfának kevésbé való, mert a nyesést nem nagyon tűri, ez sok hajtásképzésre készíti. Inkább hosszúra nyesendő. Mély áradmányos, kellőleg nyirkos talajban szokatlan nagyra nő. Száraz, kevésbé jó, túlkötött meszes talajt nem kedveli. Inkább a hegyvidék fája. Nagyobb folyóvizek mellékén nagyban is haszonnal ültethetjük. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. A szállítást is jól kibírják. Az üttetések helyén nem rothadnak, hanem csak megtáplóznak. Nálunk a Tisza által iszapolt vidékeken nagy fái emberemlékezet óta el vannak terjedve. Onnan a gyümölcsét hajókon szállítják Szegedre. A felső Tiszavidék szülötte.

Landsbergi renet.

(Landsberger Reinette, Reinette de Landsberg.)

Érés ideje: A melegebb vidékeken termett gyümölcse szeptembertől, a hűvösebb tájakon termett pedig novembertől februárig érik.

Minősége: Elsőrendű háztartási, másodrendű asztali és piaci.

Nagysága: Középnagy vagy nagy.

Alakja: Belapított gömbalakú. Kelyhes vége felé többé-kevésbé bordázott, sokszor a kehely körül mélyebb ráncokat mutató száras vége széles alapú. Rendesen részarányos. *Szára* középhosszú, vékonyabb görbe, fényes vagy alig molyhos. Szármélyedése mélyebb, szűk, szabályos tölcsérszerű. *Kelyhe* zárt, néha félig nyílt. Közepes nagyságú kehelylevelei molyhosak. Szélés, sekély, néha ráncos vagy bordásfalú mélyedésben ülnek.

Héja: Értével szalmasárga, napos oldalán gyöngédpirossal mosott vagy lángozott. Néha az egész gyümölcs-felülete rozsdaszemölcsös. Ha nem ilyen, akkor síma, csaknem zsíros tapintatú, elég vékony. Szármélyedése rendesen finoman rozsdamázas.

Belseje: Húsa gyengén sárgásfehér, tömött, néha lazább, lédús, savanykásédes, kellemes, de nem mindig fűszeres zamatú. Jobb talajban gyakran taplófoltos. Magháza félig nyílt, sok, ép maggal.

Fája: Erőteljes növésű, edzett. Vad- vagy törpealanyon egyaránt korán és bőven termő. Ágai szellős, gömbölydedalakú, terebélyes koronát nevelnek. *Vesszői* elég vastagok, hosszúak, szürkén molyhosak. Ritkás pontozatuk szembetűnő. *Hajtásai* sötétzöldek, molyhosodók. *Rügyei* nagyok, kissé elállók. *Virágrügyei* erősen molyhosak, igen nagyok. *Levelei* durvák, szélesek, alul nagyon molyhosak. Levélnyelük középhosszú, vastag, sokszor pirossal festett, molyhosodó.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy vadalanyon közepes vagy magas-törzsű, erősebb növekedésű törpealanyon bokor- és törpefának alkalmas. A meleg, száraz Alföldre nem való, egyébként talaj és éghajlat tekintetében nem igényes. Tömegtermesztésre csak a neki való magasabb fekvésű, hűvösebb helyekre ajánlják. Ütmenti sorfának alkalmas. A németországi Landsbergben Burckardt gyümölcsész nyerte magról.

Londoni pepin.

(Magyar kálvil, Deutscher Kalwill, Londoner grosse Reinette, London Pepping, Pomme de Londres, Withe London Pippin.)

Érés ideje: November—május.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és gazdasági.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja: Két végén belapított gömbalakú, kelyhes végén kálvilszerűen szabályosan bordázott. Zöme a középtájra esik, honnét kelyhe felé egyenletesen fogyva, tompa csúcsban végződik, szára felé pedig néha kissé hullámos, széles talpban fogy el. *Kelyhe* nyílt, hosszas, zöldes vagy zöldesbarna, törékeny kehelylevélkéivel tágabb, sekély, egyenlőtlen, ráncos, majd bordásfelületű mélyedésben ül. *Szára* középhosszú, fás, zöldes, vagy zöldesbarna, vékony. Tölcsérszerű, sokáig zöldenmaradó szármélyedésének falát világos rozsdasugarak környezik.

Héja: Vékony, síma, zsíros tapintatú. Értével citromsárga, napos oldalán barnáspirossal befuttatott, vagy csíkozott és ebben fehéres vagy pirosas pettyekkel ritkásan behintett.

Belseje: Húsa sárgás, tömött, porhanyó, eléggé leves, édessavanykás, igen kellemes, fűszeres ízű. Magháza nyílt, sok, többnyire fejletlen magot rejt.

Fája: Edzett. Mérsékelt növekedésű. Korán és bőven termő. Koronája középnagyra fejlődik, elsűrűsödésre hajló, szabálytalan, szétterülő gömbalakot mutat. Vadalanyra oltva középtörzsű fának, törpealanyra oltva pedig törpe- és alakfának egyaránt alkalmas. A rendszeres nyesést azonban kevéssé tűri. *Vesszői* középvastagok, egyenesek, barnás-zöldespirosak, rövid rügyközűek, némileg molyhosak, fehéren pettyesek. *Rügyei* középnagyok, simulók, pirosak, sűrűn molyhosak. *Virágrügyei* középnagyok, vöröspikkelyűek, fehéren molyhosak, középkesőn nyílnak, középnagy és rózsaszín szirmúak, edzettek. *Levelei* vékonyak, merevek. Nyelük rövidebb, vékony, levélpálháik aridomúak, szétállók.

Termesztésére nézve megjegyzem, hogy a melegebb fekvést, termékeny, kötöttebb, nyirkosabb talajt és a páratelt, magasabb éghajlatot kívánja. Ezzel ellentétes helyeken fája, gyümölcse betegségre, férgesedésre hajlandó. Száraz helyre nem való, itt kár erőszakolni. Megkívánja a koronaritkítást, később az ifjítást. Rendes ápolást, védekezést és trágyázást kíván. Gyümölcse a szelet elég jól állja a fán. A szállítást igen jól bírja. Gyümölcsei az eltartó helyeken fokozatosan érnek és fonnyadás nélkül sokáig eltarthatók. A tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van sorolva. Gyümölcse ismert, a piacon keresett, értékes almánk. Régi angol eredetű fajta. Már 1580 körül ismerték. Az egész világon megérdemelten nagyban termesztik.

Muskotály renet.

(Muskat Reinette, Reinette musquée, Muscadet, Margil, Small Ribston, Never Fail, Sucre d'hiver, Muskateller Reinette, Muscaten Reinette.)

Érés ideje: December—február.

Minősége: Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Középnagy.

Alakja: Kúpos gömbalakú. Egyik oldala néha kissé hízottabb, emelkedettebb. Zöme középtájnál kissé alább esik, honnét kelyhe felé összeszűkülő csúcsban végződik, szára felé pedig jól kidomborodva, elég széles talpban fogy el. Domborodása azonban néha mindkét vége felé csaknem egyenlő. Szára rövid vagy középhosszú, vékony, töve felé húsos. Szűk, mély, többnyire rozsdás falú üregben ül. *Kelyhe* kicsiny, zárt, sokáig zölden maradó, hosszas, keskeny, bokrétásan áll; kehelylevélkéivel ráncoktól és húsos csomóktól körülvelt sekélyke mélyedésbe helyezett, néha csaknem a felszínre tett.

Héja: Szívós, érdes tapintatú, értékével bágyadt citromsárga alapszínű, melyből a napszegte darabokon csak kevés látható, mert az egész felülete élénk pirossal van többé-kevésbé befuttatva és ebben sötétebb csíkokkal és pontokkal becsapkodva. Pontozata apró. Rozsdaalakzatok néha finom, hálózatos rozsdamázként, sokszor a szár és kehelymélyedés körül jelentkeznek rajta.

Belseje: Húsa sárgásfehér, finom, tömött, értékével omlós. Leve alig elegendő, cukros, igen kellemes, fűszeres, a nyirkosabb talajon termelt almáké muskotályos ízű. Magháza zárt, sok ép magot rejtő. Kehelycsöve csaknem a magházig terjed, tölcéses alakú.

Fája: Lassú és gyenge növekedésű, de teljesen edzett. Korán- és nagyon bőtermő. Vadalanyon középestörzsű fának, erősebb növekedésű törpealanyon törpe- és alakfának alkalmas. Ágai kúszaltabb, sűrűbb, kisebb lapos gömbölyű koronát nevelnek. A nyesést jól bírja. Vesszői hosszúak, vékonyak, hajlékonyak, kissé könyökösek, sötétbarnák, hegyük felé molyhosak, rövid rügyközűek. *Rügyei* középnagyok vagy kisebbek, simuló hegyükkel gyakran elgörbülők, sűrűn molyhosak. Virágrügyei középnagyok, szürkével szegélyezett feketés pikkelyekkel borítottak. Elég későn virágoznak. *Levelei* kicsinyek, nyelük hosszú, vékony, hajlékony, levélpálhái igen rövidek, fonáldomúak.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy a rovarok virágjait, gyümölcseit előszeretettel támadják meg. Rendes védekezést kíván. Magasabban fekvő hűvös, páratelt levegőjű tájakon díszlik a legjobban. Kötöttebb, nyirkosabb talajt igényel. Száraz helyen, könnyű talajon gyümölcsei aprók maradnak. A tömegtermesztésre felsorolt fajták között a másodsorban ajánlottak között szerepel. Minden házikertben megérdemli a helyét. Ahol jól díszlik, ott tömegtermesztése is ajánlatos. A piacon is ismert és keresik. — Származása bizonytalan. Valószínűleg Normandia a hazája, ahol gyümölcset almabor készítése céljából nagy becsben tartják. Egész Európában el van terjedve.

Nemes szercsika.

(Szabadkai nagy szercsika, Szegedi szercsika, Szabadkaer szercsika, Edler szercsika, Pomme noble szercsika.)

Érés ideje: November—február vége.

Minősége: Elsőrendű piaci és gazdasági, másodrendű asztali.

Nagysága: Nagy vagy jókora nagy.

Alakja: Lapított, ritkán gyengén gömbölyded. Szelíd bordák szabálytalanná

teszik. Egyik oldala rendszeren hízottabb, emelkedettebb, zöme a száras vége felé esik. Innen hirtelen gömbölyödve boltozódik és széles alapon végződik. Kelyhe felé szelíden, majd hirtelen fogyva ferde karimában végződik. Szára rövid, bimbóban végződő. Szármélyedése tág nyílású, szűkülő, mély. Sötétzöldszínű fala rendszeren sugarasan rozsdás. *Kelyhe* zárt, felálló, keskeny, molyhos osztványaival tág, sekély, alján ráncos, a karimára felnyúló bordácskákkal övezett mélyedésben ül.

Héja : Szívós, vastag, síma, zsíros tapintatú.

Színe : Bágyadt fényű, eleinte zöld, majd sárgászöld, napos oldalán élénkebb sárga. Sokszor gyenge kékes-vörössel belehelt. Pontozata ritkás, nagy, fehér. Rozsdaalakzatok csak ritkán mutatkoznak rajta.

Belseje : Zöldes erezzettel hálózott sárgásfehér. Elég finom, roppanó, teljes értékű porhanyó. Elég bő leve savanyúval emelt, alig fűszeres, borizú. Magtokja zárt. Kehelycsöve rövid.

Fája : Eleinte buján nő. Edzett. Elég korán, azután bőven terem. Ágas-bogas, szabálytalan koronát alkot. *Hajtásai* vékonyak, molyhosak. *Vesszői* hegyük felé elvékonyodók, könyökösek, nem mindig egyenesek. Molyhosak, pirosas barnák, aprón pontozottak, bordázottak, középhosszú rügyközűek. *Rügyei* nagyok, lapulók, szürkés pirosbarnák. *Virágrügyei* nagyok, sűrűn molyhosak. *Levelei* nagyok, vastagok, kemények. Felső lapjukon durvák, fényesek. Levélnyelük középhosszú, merev, tövüknél violaszínpirossal festett. Levélpálhái aprók, tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy minden alanyon jól díszlik és terem. Minősége miatt törpe- és alakfának nem való. Vadalanyon közép- és magastörzsű fa gyanánt ültetendő. Mindenütt jól nő, de mégis a melegebb, nyirkosabb talajt, délibb, melegebb vidéket kedveli. Száraz talajon, hűvös, magas fekvésben nem díszlik jól. Középkorán hajt és virágzik. Ha a korona alapja elkészült, ne nyessük tovább, mert a nyesést nem hálálja meg. Ha éppen nyessük, ez a rendesenél hosszabbra történjen. — Gyümölcsei ismertek és keresettek. A szállítást jól bírják. A szelet jól állják a fán. — Tömegtermesztésre az 54 körzetbe nyugati Bácska, Baja, Sükkösd, Vaskút, Gara, Bácsborsód vidékére, az 55 körzetbe keleti Bácska, Jánoshalma, Kiskunság, Kiskunhalas, Kiskörös vidékére, az 56 körzetbe Tompa, Kelebia, Csikeria, Bácsalmás és Mélykút vidékére van ajánlva. Megfelelő helyen nagyobb gyümölcsösök létesítésére is alkalmas. Házikertbe csak 1—2 fát tegyünk, mert nagyobb koronát nevel és sokkal jobb minőségű téli fajtáink vannak. — Szlavóniából származik, ahonnan több, már nem ilyen jobb minőségű változatával elszaporodva, déli megyéinkben elterjedten természetlik.

Nyári csikos fűszeres.

(Sommer-Zimmptapfel, Rother Herbst Taubenapfel, Gestreifter Sommer Zimmptapfel, Pigeonett, Pigeonett commua, Pigeon rouge d, automne, La Canelle.)

Érési ideje: Augusztus végén, szeptember elején, hűvösebb tájakon novemberben van.

Minősége : Elsőrendű csemege és háztartási.

Nagysága : Kicsiny, néha csaknem középnagy.

Alakja : Változó. Többnyire zömök tojásdad, vagy kúpos gömbalakú. Elég szabályos, egyik oldala csak néha hízottabb, emelkedettebb. Zöme középtájra esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödik és ott lapos karimában végződik. Kelyhe felé rendszerint összébb húzódva boltozódik és többnyire tompakúpos véget alkot. Szára középhosszú, vékony, néha kissé húsos. Tág nyílású, szűk és mély üregbe helyezett s néha húsos dudortól ferdére nyomott. *Kelyhe* zárt, néha félig nyílt, fölálló vagy összeboruló hosszas és molyhos kehelyleveleivel tágas, sekély, néha szűk és elég mély üregben ül, melynek falain lapos ráncok és bordák láthatók. Ez utóbbiak néha a gyümölcs derekára is lehúzódnak és ennek a kerekdedségét is zavarják.

Héja : Finom, síma, fényes, fáján kissé hamvas. Értével szalmasárga, mely színezetből csak az árnyékos oldalon látszik ki egy-egy nagyobbik folt, mert csaknem az egész felület karminpiros, szakadozott csíkokkal sűrűn be van csapkodva, közben szelídebb pirossal bemosva. Pontozata igen apró, nem szembetűnő. Rozsda nincsen a felületén, szárüregének falain csak néha mutatkozik némi finom sugaras rozsdamáz. Feketés ragyaszeplőt itt-ott látni.

Belseje : Húsa sárgás, néha csaknem rozsdaszínben játszó, porhanyó, leve bő

cukros, gyengéd savanyval emelt, igen kellemes fűszeres ízű. Magháza nyílt. Kehelycsöve rövid tölcséralakú.

Fája : Vignövésű, edzett, korán és a neki kedvező helyen bőven termő. Idővel lefelé konyuló ágai kellőleg szellős, terebélyes koronát alkotnak. *Vesszei* hosszúak, középvastagok, alig könyökösök, finoman molyhosak, napos oldalukon pirosasbarnák, apró fehér pontokkal szembetűnően pontozottak. Többnyire rövid rügyközűek. *Rügyei* kicsinyek, simulók, sűrűn molyhosak. Virágrügyei kicsinyek, csaknem hegyesek, fehér molyhosak, kissé lazán álló pikkelyekkel takartak. Elég későn virágoznak. Virágjai középnyagok. *Levelei* középnyagok, nem vastagok, de keményszövetűek, felső lapjukon csupaszok, elől simák. Levéllyelük középhosszú, középvastag, finoman molyhos. Levélpálhái rövidek, áralakúak, tartósak.

Termesztésére vonatkozólag megemlítem, hogy mindenféle alanyon jól díszlik, de nagy fát nem nevel. Magastörzsű fának, bokoralakú fának egyaránt alkalmas. Mégis az utóbb említett alakban kis gyümölcsse miatt nem érdemes természetleni. Mindenütt jól díszlik, de csak kellően nyirkos talajban terem bőven és ilyen helyen fejleszti ki gyümölcsseit teljesen. Száraz helyre nem való. A házikertben egy fát elültethetünk belőle. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán.

Nyári piros kalvil.

(Rother Sommer Calvill, Rother Sommer Strichapfel, Rother Herbst Strichapfel, Veilchenapfel, Calville rouge d'été, Calville d'été, Passe-pomme rouge d'été.)

Érési ideje : Június vége, augusztus eleje.

Minősége : Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága : Középnagy vagy ennél kisebb.

Alakja : Többnyire tompakúpos vagy szögletes tojásdad. Zöme a közép tájánál alább esik, honnét a kelyhe felé inkább vagy kevésbé fogyva hol szűkebb, hol szélesebb tompa csúcsban végződik. Szára felé jól kidomborodva széles talpat alkot. *Szára* elég hosszú, középvastag, finoman molyhos. Elég tágas alja felé összeszűkülő mély üregbe helyezett, melynek a zöldszínű falát néha finom rozsdamáz borítja. *Kelyhe* zárt, kehelylevélkéi sokáig zölden maradók, hegyükkel hátragörbülő, hosszúak, néha a csúcs felületén, többnyire azonban apró egyenetlen nagyságú dudorok, ráncok és többnyire a szármélyedés karimáig levonuló, a bordáktól körülvett mélyedésben ülő.

Héja : Elég vastag, szívós, kissé zsíros tapintatú, a fán hamvas. Alapszíne értével sárgás, melyet azonban a napos oldalán, az élénkebb, sötétebb piros fedőszín nem enged láttatni. Fedőszínét élénk piros sávok, szakadozott csíkok tarkítják. Számos szürkés rozsdapont látható rajta.

Belseje : Húsa fehér, bőre alatt és magháza körül rózsaszínű, különösen akkor, ha a gyümölcs idősebb fákra termett és a napnak jól ki volt téve. Igen finom, gyöngéd, porhanyó. Elég bő leve cukros, gyöngéd savanyval emelt. Igen kellemes, néha eper-, málna- vagy ibolyaillathoz hasonló, eper- vagy málnaízű. Magháza többnyire nyílt. Ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hegyes kúp alakú vagy hengeres, a gyümölcsben mélyen lehatoló.

Fája : Mérsékelt növésű. Igen edzett. Korán és nagyon bőven termő. Szétálló ágai sűrű, kuszált koronát alkotnak. Vadalanyra oltva közepes törzsű fának, törpe alanyra oltva törpefának és alakfának egyaránt alkalmas. *Vesszei* középhosszúak és középvastagok, alig könyökösök, eleinte fehér-molyhosak, később csupaszok, aljuk felé ezüsthártyások, napos oldalon barnásvöröskés, árnyas oldalon olajzöldek. Fehér pontozata alig észrevehető. Rügyközei különbözőek. *Rügyei* középnyagok, simulók, csupasz sötétvörös, néha fehéres szürkével tarkázott pikkelyekkel borítottak. *Virágrügyei* középnyagok, sötétvörösek, néha szürkével szegélyezett csupasz pikkelyekkel fedettek. *Levelei* elég nagyok, meglehetősen vastag, de lágyszövetűek. Levéllyelük elég hosszú, középvastag, merev, nyár vége felé tövük körül pirossal festettek. Levélpálhái rövidek, lándzsásak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy a nyirkosabb, középkötött vagy lazább talajt, harimatban bővelkedő éghajlatot, melegebb fekvést kedveli a legjobban. Egyébként a helyben nem válogat, csak a talaj nyáron ne száradjon ki teljesen. Minden házikertben haszonnal ültethetjük. Nagyobb piacok közelében tömegesebben is érdemes természetleni, mert a piacon

szívesen vásárolják. Korai érése is kapóssá teszi, és szép színe az asztal díszítésére is szolgál. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. — Bizonytalan eredetű régi gyümölcs. 1670 körül már ezen a néven említik.

Ontarió.

(Ontarioapfel.)

Érés ideje : December—március.

Minősége : Elsőrendű piaci, másodrendű asztali.

Nagysága : Nagy vagy igen nagy. 8—9 cm széles, 7—8 cm magas.

Alakja : Lapított. Szára felé hirtelen, kelyhe felé kissé szelídebben boltozódva gömbölyödik. Felületét néha öt erősebb-gyengébb, ellaposodó, sokszor az egész gyümölcsön végighúzódo borda egyenlőtlené teszi. Egyébként szép szabályos alma. Szára többnyire rövid és vastag, ha hosszabb, akkor hajlott és vékonyabb, kisebb bunkóban végződő. Szármélyedése szűk, mély, tölcselesen kiszélesedő, fala sokszor hullámosan bordás, többnyire rozsdamázzal borított. Kelyhe zárt, kehelylevélkéi nagyok, végük kifelé hajló, zöldek, molyhosak. Kehelymélyedése mély, eléggé szűk, sokszor erősebb-gyengébb ráncokat mutat.

Héja : Értével zöldessárga, napos oldalán halvány vörössel mosott, élénkebb vörössel csíkozott. Vastagabb, szívósabb. Síma, sokszor kissé zsíros tapintatú, megtörölve tompán fénylő. Rendesen tiszta, rozsdamentes.

Belseje : Húsa fehéreszöld, zölden erezett, tömött, majd porhanyó. Leve igen bő, savanykás borízű, alig fűszeres. Magháza nyílt, sok ép magot rejtő. Kehelycsöve széles tölcse szerű, rövid. Porzószállai alsóállásúak, hamar letöredezők.

Fája : Eléggé edzett. Elég korán és bőven termő. Nem túlerős növekedésű. Hosszabb, később elhajló ágai eléggé szellős, de kuszáltabb, elszélesedő koronát nevelnek. Minden alanyon egyaránt jól díszlik. Gyümölcsének minősége miatt azonban inkább közép- és magastörzsű fának, mint bokoralakú, avagy törpefának való. Nem jó rétesalmának. Minden házikertben helyet adhatunk neki. — A nyesést jól tűri és meghálálja. Középkorán virágzik. Virágjai nagyok, rózsásak. Jól termékenyül és termékenyít. — Inkább a nyirkosabb talajt, hűvösebb, magasabb vidékeket kedveli. Száraz talajon, szárazságos helyen nem sok örömet ad. — Északamerikában, állítólag a Northern Spy és a Wageneralma keresztezése révén állították elő.

Orleansi renet.

(Reinette von Orleans, Reinette triomphante, Siegende Reinette, Golden Reinette, New Yorker Reinette, Triumph Reinette, Princesse noble des Chartreux, Reinette d'Orleans.)

Érés ideje : November—március.

Minősége : Elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága : Rendszerint középnagy vagy nagyobb.

Alakja : Többnyire kúpos gömbalakú, szabályosan boltozódott, néha egyik felén kissé emelkedettebb. Zöme a középtáján van. Innen szépen fogyva többnyire tompakúposan, szára felé kidomborodva, lapos talpban végződik. Kelyhe félig nyílt. Kehelylevélkéi sokáig zölden maradnak, aprók. Sekély üregben ülők. Ennek fala néha apró bordácskákat mutat. Ezek a karimán néha széles emelkedéssé változnak és elenyészően a gyümölcs derekára is lehúzódnak. Szára rövid, bunkóban végződő. Elég mély, szabályos üregbe helyezett, melynek fala finom rozsdamázzal van bevonva.

Héja : Száraz tapintatú, ledörzsölve fénylő. Értével aranyárga, napos oldalán pirossal mosott, sötétebb pirossal szakadozottan csíkkolt-pettyezetett. Pontozata sűrű. Apró rozsdafoltocskák minden gyümölcsön előfordulnak. Néha ragyafoltos, repedezett.

Belseje : Húsa sárgásfehér, igen finom, bőlevű, cukros, savanyval emelt, igen kellemes, fűszeres ízű. Magháza nyílt, nagy magvakat rejtő. Kehelycsöve mélyen lehatoló, hengeres.

Fája : Edzett. Korán és bőven termő. Felfelé törekvő ágai sűrű, nagy, terebélyes koronát képeznek. Idővel ágai szétállanak, csaknem lelőgnak. A nyesést jól tűri. Mindenféle alanyon, mindenféle alakban azonnal nevelhető. *Vesszei* középvastagok, fiatal korukban molyhosak, később csaknem fényesek, vörös-

barnák, árnyas oldalukon olajzöldek. Hosszúkás pontozatúak. *Rügyei* kicsinyek, simulók, molyhos szegélyű, vörhenyesbarna pikkelyekkel fedettek. *Virágrügyei* középnagyok, fehéren molyhosak. *Levelei* nagyok, vékonyak, kemények. Nyelük rövid, vastag. Levélpálhái elég nagyok, szélesebbek, tartósak.

Termesztésére vonatkozólag megjegyzem, hogy helyben nem válogat. Mindenütt jól terem. Gyümölcsei a szelet jól állják. Minden kertben legalább egy-egy fának méltán helyet adhatunk. Ahol jól díszlik, ott tömegben is természet-hetjük. Származása bizonytalan.

Parker pepin.

(Bőr alma, Kormos alma, Parker kormos pepin, Parkers Pepping, Lederapfel, Grau Reinette, Pepin de Parker.)

Érés ideje : December elejétől március elejéig tart.

Minősége : Elsőrendű piaci és gazdasági. A savanyú almákat kedvelőknek elsőrendű, egyébként másodrendű asztali.

Nagysága : Közepesnél néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja : Szabályos laposas gömbalakú. Nagyobbra fejlődött példányainak egyik fele hízottabb, emelkedettebb. Zöme a középtájra esik, honnan két vége felé egyenletesen és szabályosan fogyva boltozódik. *Szára* hosszabb, zöldesbarna, kissé molyhos, szűk üregbe helyezett. *Kelyhe* többnyire zárt. Nagyra nőtt példányoknál félig, vagy egészen nyílt. Hosszas és zöld kehelylevelei molyhosak, kehelymélyedése középnagy, szabályos, ráncos fenekű. A karima csak ritkán mutat szelíd, hullámos emelkedéseket.

Héja : Értével citromsárga alapszínén nyersbőrszerű rozsdával teljesen letakart. Innen ered a «bőralma» elnevezése. A napnak kitett példányainak a napos oldalán néha kevés, homályos elmosódott pirosság tűnik elő. A teljesen árnyékban nőtt példányokról a rozsdamáz hiányozhat.

Belseje : Húsa zöldes-sárgásfehér, porhanyó, édessavanykás, fűszeres ízű. Elég bőlevű, de száraz évben alig kielégítő, borízű. A savanyú almák közé tartozik. Magháza alig nyílt. Kehelycsöve rövid.

Fája : Edzett, korán és bőven terem. Középerős növekedésű. Laposabb, széles, sűrűbb ágazatú koronát nevel. Ágai idősebb korban lécsüngők. *Hajtásai* vékonyak, gyenge növekedésűek. *Vesszői* merevek, sötétbarnák, sárgásan pontozottak, hegyük felé molyhosodók. *Rügyei* középnagyok, inkább simulók, molyhosak, pirosbarna pikkelyűek. *Virágrügyei* elég nagyok, tojásdadok, barnák, molyhosak, igen későn nyílnak. Szirmai közepes nagyok, gyengén rózsásak. *Levelei* középnagyok, durva felületűek, kétszeresen-háromszorosan fűrészeltek. Nyelük rövid, erősen molyhos. Levélpálhái kifejlődtek, igen tartósak, hosszúnyelűek.

Termesztése gyöngébb növekedése miatt vadalanyon középtörzsű fa gyanánt a legalkalmasabb. Törpealanyon is jól díszlik, bokoralakú fának, alakfának egyaránt alkalmas. Zord vidéken is jól érzi magát. Nyirkosabb, de nem vizenyős, termékeny, elegendő mélyrétegű talajt kíván. Rossz, száraz talajban, meleg vidéken gyümölcsei aprók maradnak, elférgesednek, felrepedeznek. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. Borkészítésre alkalmasak. Az almamolytól, gombabetegségektől sokat szenved. Mégis, ahol neki való a hely, bár a tömegtermesztésre ajánlott fajták között nem szerepel, tömegesen is ültethető, mert keresett és jól eladható. Későn, októberben szedendő, mert különben, mint a «bőralmák» általában mind, az eltartó helyen hamar és nagy mértékben fonnyadnak. Az eltartóhely a rendesnél nyirkosabb levegővel bírjon. — Angolországból származik. A XVII. század végén már ismerték. Nevét a nagy gyümölcsbarát, Parker kapitányról nyerte, aki elterjesztéséről gondoskodott. Ma már az egész világon természetlik.

Pónyik alma.

(Poinik, Pojenics, Poinik Apfel.)

Érés ideje : November—február. De a hűvösebb tájakon szedett gyümölcsök tavaszig is eltarthatók.

Minősége : Elsőrendű asztali, piaci és háztartási alma.

Nagysága : Többnyire jókora nagy. Szélessége 85 milliméter, magassága 65 milliméter.

- Alakja :** Szabálytalan lapított gömbalakú. Egyik oldalán hízottabb és többnyire emelkedettebb. Zöme a közepénél mélyebben esik, honnét a száras vége felé eleinte lassan, majd hirtelen domborodva egyszerre ellapul és nagy lapos talpat mutat. Kelyhe felé eleinte szeliden, aztán hirtelen fogyva boltozódik és többnyire elég széles, hullámos, ferdén álló karimában végződik. *Szára* rövidebb vagy félhosszú, fás és bunkósvégű. Szűk és mély tölcséralakú, rendszeren sugarasan rozsdafalú mélyedésben ül. *Kelyhe* kicsiny, zárt, keskeny kehelylevélkéi molyhosak és szűk, mély falán egyes lapos bordákat mutató mélyedésben ülnek. Ezek a bordák a gyümölcs oldalára is lehúzódva, annak kerekdedségét is gyakran megzavarják. A kehely karimája hullámos.
- Héja :** Vastag, síma, néha kissé érdes tapintatú. Értével citromsárga színű. Napos oldalán némi narancspirossal mosott. Barnásszínű pontozata szembetűnő ritka. Rozsdaalakzatok a szármélyedést kivéve, ritkán fordulnak elő rajta.
- Belseje :** Húsa sárgásfehér, néha zöldes árnyalatú. Tömött porhanyó, olvadó, cukrosan savanykás, illatos, fűszeres, igen finom ízű. Magháza nyílt, rekeszeiben kevés, többnyire fejletlen magot rejt. Kehelycsöve kúpalakú, elég mélyen lehatoló.
- Fája:** Erőteljes növekedésű, későn bár, de kedvező viszonyok között elég bőven termő. Szétálló ágai ritkás lombozatú, de terjedelmes koronát nevelnek. Vad-alanyon közép- és magastörzsű fának a legalkalmasabb. Az alakítást, nyesést nem hálálja meg. *Vesszei* vaskosak, többnyire sárgásszínűek, molyhosak. *Rügyei* elég nagyok, laposhátúak, sűrűn molyhosak. *Termőrügyei* aránylag kisebbek, sűrűn molyhosak. *Levelei* vastagszövetűek, felső oldaluk elég síma, fonákjukon molyhosak, szúrós hegyben végződők. Levélnyelük rövid, igen vastag, merev, molyhos. Levélpálhái fejletlenek, áridomúak, sokáig megmaradnak.
- Termesztésére** vonatkozóan megjegyzem, hogy talajban, fekvésben kevésbé válogat. Az emelkedettebb fekvésű, hegyes vidéken, kötött, nyirkosabb talajban bő harmat mellett fejleszti a legszebb gyümölcsseit. Kissé kényes, mert kötődött apró gyümölcsseinek a kései fagy éppen úgy árt, mint a forró nap-sugár. Épen maradt gyümölcssei jól állják helyüket a fán. Alföldre nem való. Ahol tenyészfeltételeit megtalálja, termesztése érdemes, mert keresett és szívesen vásárolt alma. Hibája, hogy gombabetegségek iránt érzékeny és taplósodásra nagyon hajlandó. Ősi eredetű erdélyi almánk. Valószínűleg Alsó Fehér megyében magról kelt.

Róma szépe.

Érés ideje: December—március.

Minősége: Elsőrendű piaci, másodrendű asztali.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb.

Alakja: Laposgömbölyded, néha kisebb kúposan laposgömbölyded, egyik oldala sokszor hízottabb. Zöme a középtáján alul van, onnan a kelyhe felé csak kissé domborodva összébb húzódik és ráncos, alig bordás keskeny karimában fogy el, míg szára felé szabályos hirtelen domborodással gömbölyödve széles, sokszor kissé hullámos talpban végződik. *Szára* középhosszú vagy rövid, közepes vastagságú, néha kissé bunkósan végződő, fás, néha molyhosodó, széles nyílású, szűkebb, elég mély, többnyire rozsdásfalú mélyedésben ül. *Kelyhe* kisebb, rendszeren zárt, kuszáltan álló kehelylevélkéi sokszor zölden maradók, apróbbak, sekély, ráncos, többnyire zöldfalú mélyedésben ülnek.

Héja: Szívós, síma, néha kissé zsíros tapintatú. Értével homályos vagy piszkos-zöldessárga. Napos oldalán több-kevesebb, ritkábban-sűrűbben, hosszú vagy szakadozott piros csíkokkal lángozott, ezalatt pirossal mosott.

Belseje: Húsa zöldes vagy zöldesfehér, néha zölden érezett. Tömött, teljes értével elég porhanyó. Leve elég bő, finoman savanykás, elég kellemes borízű. Magháza félig nyílt. Kehelycsöve kúpos, mélyen lehatoló.

Fája: Elég erős növekedésű. Edzett, kuszáltabbban növekedő ágai elég nagy, sűrűbb, lapos gömbölyű koronát alkotnak. A nyesést kevésbé hálálja meg. *Vesszei* középvastagok, molyhosak, kissé könyökösek. Szürkésen pontozottak. *Rügyei* kisebbek, molyhos, sötét pikkelyekkel fedettek. *Virágrügyei* közép-nagyok, erősen molyhosak. elég korán nyíló, nagy sötétebb rózsaszín szirmúak. *Levelei* elég nagyok, kemények, nyelük hosszú, merev. Levélpálhái keskeny lándzsaidomúak, teljesen szétállóak, sokáig megmaradók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy ennél az újabban nálunk elterjedni kezdő fajtánál sokkal jobb fajtáink vannak. Gyümölcse nem mutatós. Nagy előnye, hogy könnyen és jó hosszú ideig is eltartható. Talajban, fekvésben nem válogat, de inkább a kötöttebb, nyirkosabb talajt, hűvösebb fekvést, párateltebb éghajlatot kedveli. Inkább vadalanyon, középtörzsű vagy magastörzsű fának való.

Sándor cár.

(Aporta, Aporta nalia, Kaiser Alexander, Empereur Alexandre, Alexander, Empereur Alexandre I-er, Empereur de Russia, Corail, Pomona Britannica, Aubertia, Grand Alexandre.)

Érés ideje: Melegebb vidéken már augusztus közepe táján, hűvösebb tájakon október—novemberben érik.

Minősége: Elsőrendű háztartási és piaci, másodrendű asztali.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Szélestalpú, kúpalakú vagy kúpos gömbalakú, szelíden bordázott felületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a száras vége felé esik. Innen hirtelen boltozódva gömbölyödik és száras végén széles és hullámos talpban végződik. Kelyhe felé eleinte szelíden, majd mindinkább fogyva boltozódik és a kelyhe körül széles karimában fogy el. Szára középhosszú, középvastag, kis bunkóban végződő. Tág nyílású, szűkülő üregbe helyezett, melynek fala rozsdamentes vagy sugaras rozsdával finoman borított. Kelyhe zárt vagy félig nyílt, fölálló, hosszas és molyhos kehelyleveleivel szűkebb, mély üregben ül, melynek falát bordás emelkedések teszik egyenetlenné. Ezek a karimán át lapos bordák gyanánt az egész gyümölcsön végighúzódnak s annak kerekdedségét kissé zavarják.

Héja: Finom, síma, majdnem zsíros tapintatú. Fáján kissé hamvas, ledörzsolve fényes. Értével zöldesszalmásárga, napos oldalán élénk kárminpirossal lehelt, festett s ebben élénkebb piros, szakadozott csíkokkal csapkodott. Ez a fedőszín mind halaványabban az árnyas oldalra is áthúzódik. Pontozata ritkás, alig szembetűnő.

Belseje: Húsa fehér vagy zöldesfehér, finom, porhanyó. Leve bő, cukros, kevésbé savanykás, kissé fűszeres ízű. Magháza nyílt, tágas, sok idétlen magot rejtő. Kehelycsöve kúpalakú, mélyen lehatoló.

Fája: Erős növekedésű, edzett. Korán és bőven terem. Szétálló ágai terebélyes, nagy koronát nevelnek. Vesszői középvastagok, kissé könyökösek, ritkásan molyhosak, itt-ott csupaszok, napos oldalukon pirosbarnák. Hosszú pontokkal sűrűn, de nem szembetűnően pontozottak. Rügyközei különbözőek. Rügyei kicsinyek, simulók, pirosbarnák, sűrűn molyhosak. Virágrügyei közép-nagyok, szürkével tarkázott pirosbarnák. Nagy virágjaik elég korán nyílnak. Levelei nagyok, elég vékonyak, elég simák. Nyelük hosszas, középvastag, merev, molyhos, tövénél violapirossal színezett. Levélpálhái rövidebbek, széleslándzsásak, elég tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy mindenféle almaalanyon jól díszlik. Magastörzsű fának és alakfának egyaránt alkalmas. A rendesenél valamivel hosszabbra nyesendő. A nyesést jól bírja és hasznosítja. Helyben nem válogat, de csak a kellően nyirkos talajban terem gazdagon és fejleszt nagy gyümölcsöket. Gyümölcsei igen jó rétesalmák. Nagyságuk dacára helyüket jól állják a fán. Ahol a föld nyáron is kellően nyirkos, vizek mellékén minden kertben helyet juttathatunk neki. Élénk színük és nagyságuk miatt a városi piacokon kapóssá váltak.

Sárga belle fleur.

(Jelowa, Gelber Belle fleur, Metzgers Calvill, Belle fleure jaune, Jellow Bellefleur.)

Érés ideje: November—február.

Minősége: Elsőrendű piaci, csemege és háztartási.

Nagysága: Nagy, néha középnagy.

Alakja: Szabálytalan tojásdad. Néha inkább hordóalakhoz hasonlóbb. Zöme középtáján, sokszor lejjebb, száras vége felé van. Innen gyengén fogyva boltozódik és keskeny talpban végződik, míg kelyhe felé szelíden, majd

hirtelen összehúzódva tompa kúpot alkotó csúcsban végződik. Szára hosszabb, vékonyabb, elhajló, kissé molyhos. Kiemelkedésekkel szűkített, elég mély, rozsdamázásfalú szármélyedéséből eredő lapos emelkedések, bordák a gyümölcs derekára is lehúzódnak s az alak szabályosságát zavarják. *Kelyhe* rendszeren nagy, zárt. Osztványai sokáig zölden maradók, felálló, molyhosak, keskenyek. Sekély, szűk mélyedésben ráncok közé beszorulva ül.

Színe: Eleinte sápadtzöld, zöldessárga. Értével citromsárga. Napos oldalán néha pirossal mosott. Pontozata szembetűnő, nagy, ritkás, fehérrel szegett barnás színezetű. Néha szakadozott rozsdaszemek láthatók rajta. Szármélyedésének fala rendszeren sugaras rozsdamázzal bevont.

Héja: Szívós, többnyire kissé érdes, csak kevésbé zsíros felületű.

Belseje: Húsa sárgás, omlós, szemcsés. Elég bő leve cukros, erősen fűszeres, kellemes zamatú. Magháza igen nagy, nyílt. Sok magot rejtő. Kehelycsöve szűk, a magházig is leérő. Porzósálai tartósak, felsőállásúak.

Fája: Elég edzett. Növekedése mérsékelt. Korán és bőven terem. Ágai elhajlók, nem nagy, inkább széles, kuszált koronát nevelők. *Hajtásai* hosszúak, vékonyak, zöldek. *Vesszői* hajlékonyak, könyökösek, finoman bordázottak, sokszor meghajlottak, hegyük felé molyhosak. Sárgásbarnák, napos oldalukon kissé pirossal mosottak, itt-ott ezüstös hártyával borítottak, ritkásan fehéren pontozottak, elég rövid rügyközűek. *Rügyei* nagyok, simulók, igen molyhosak. *Virágrügyei* nagyok, barnával szegélyezett vörös, molyhos pikkelyesek. *Levelei* nagyok, keskenyek, hosszúak, hullámos szélűek, bágyadtan fénylők. Nyelük középhosszú, vastag. Levélpárhái elég nagyok, sokáig megmaradók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy a könnyű, homokos, de alulról eléggé nyirkos talajon kitűnően díszlik. Jól fejlődik az áradmányos, gazdag talajon is. Kötött, száraz jellegű talajon gyümölcssei kisebbek maradnak. Kár, ha a házikertekből, különösen az Alföldön hiányzik. Vadalanyon közepes törzsű fának, törpealanyon törpe- és alakfának alkalmas. Jól alakítható és nyeshető. Termőrészei valamivel hosszabbra nyeseendők. Szentendre-szigetre tömegtermesztésre is ajánlott. Nagy hátránya, hogy a nyirkos talajon fejlődött gyümölcsseinek magháza télen, eltartás alatt néha nagymértékben penészedik, ami a gyümölcs húsát, ízét elrontva, a gyümölcsöt értéktelenné teszi. Észak-Amerika New Jersey államának Burlington nevű helységéből származik. Itt kelt magról és hamarosan elterjedt. Nálunk a múlt század vége felé különösen az Alföldön kezdték nagymértékben ültetni. Amerika betegedő belseje miatt tömegtermesztésével felhagyott. Eltartó helyén nem egyszerre érik. A nyomódás, ütődés meglátszik rajta.

Sárga Richard.

(Sárga Rikárd, Rikárd sárga almája, Körkwer Grand Richard, Gelber Richard, Ricard jaune.)

Érés ideje: Október—február.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága: Középnagy, néha ennél jóval nagyobb.

Alakja: Többnyire kissé magasnak látszó kúpos gömbalakú. Egyik oldala kissé hízottabb és emelkedettebb. Zöme kissé a száras vége felé esik, honnét szára felé szelídebben, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik és széles, lapos karimában végződik. Kelyhe felé rendszeren szelíden, de mindinkább fogyva gömbölyödik és tompakúposan enyészik el. Szára rövidebb, vékony, molyhos, kissé bunkósan végződő, szűkebb, elég mély üregbe helyezett, melynek sokáig zölden maradó falát finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani. *Kelyhe* zárt vagy félig nyílt, bokrétásan felálló, keskeny, kehelylevélkéivel szűkebb, de nem mély üregben ül, melynek szelíden hullámos, molyhos karimájáról elenyésző lapos bordák húzódnak le a gyümölcs derekára is, de annak kerekdedségét nem zavarják.

Héja: Vékony, szívós, gyengéd tapintatú, bágyadtan fénylő. Értével halvány citromsárga, napos oldalán csak kissé élénkebb sárga és ritkán némi pirossal belehelt. Pontozata ritkás, kevésbé szembetűnő. Az árnyas oldalon összefolyt, fehér pettyek vagy foszlányok tűnnek elő a héj alól. Rozsda csak ritkán látható rajta.

Belseje: Húsa fehér, néha sárgásfehér, magháza körül némileg zölden erezett. Elég finom, roppanó, értével porhanyó, bőlevű, cukros, gyöngéd savanyval

emelt, igen kellemes, némileg fűszeres ízű. Magháza nyílt, kevesebb ép magot rejtő. Kehelycsöve hegyes kúpalakú, mélyen lehatoló.

Fája: Elég erőteljes növekedésű, teljesen edzett. Nem korán, de azután rendszeren és bőven termő. Felfelé törekvő, később szétálló ágai elég sűrű, terjedelmes koronát nevelnek. A nyesést kevésbé hálálja meg. Ezért inkább vadalanyra oltva közép-, avagy magastörzsű fa gyanánt ültessük. Törpealanyon is jól díszlik és így bokoralakú fának alkalmas. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. *Vesszői* vastagabbak, egyenesek, alul ritkásan, felül sűrűn fehérén molyhosak, pirosbarnák, ritkásan pontozottak, többnyire középhosszú rügyközűek. *Rügyei* sűrűn molyhosak, simulók, középnagyok. Virágrügyei jókora nagyok, sűrűn, fehérén molyhosak. *Levelei* középnagyok, hajlékony szövetűek, nyelük középhosszú, vastagabb, merev, molyhos, a tövénél violaszínpirossal mosott. Levélpálhái keskenyek, rövidlándzsásak, tartósak. Levelei elég vastagok és kemények, nyelük rendszeren hosszú, vékony, rugalmas, finoman molyhos.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy helyben kevésbé válogatós, de mégis a kellően nyirkos talajban, hűvösebb, emelkedettebb tájakon termi meg a legszebb gyümölcseit. Az Alföld száraz éghajlata alá nem való. Gyümölcsei az eltartást, szállítást jól bírják. Megfelelő vidéken, a házikertben megérdemli a helyét. Származása bizonytalan. 1820 körül a mecklenburgi Korchowból kezdett terjedni és azóta elég elterjedt a világon.

Sikulai alma.

(Székely alma, Seklerapfel, Sikulaer Apfel, Pomme de Sikulá.)

Érés ideje: December—április.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága: Fiatal fákon többnyire csak közepes nagyságú, jól fejlődő, idősebb termőfákon nagy vagy igen nagy.

Alakja: Kúposan gömbölyded, ritkábban kissé laposas gömbölyű. A nagyobbra fejlődött példányok többnyire egyik oldalon hízottabbak. Zöme a középtájra esik, honnét szára felé kidomborodva többnyire laposan boltozódik, kelyhe felé pedig szelíden fogyva, szintén lapos karimában végződik. *Kelyhe* zárt, kisebb, zöldes kehelyleveleivel szűk, tölcészerű, aprón ráncozott mélyedésben ül. Ennek karimáján a ráncok már hullámokká növekednek s nem ritkán a gyümölcs oldalára is lehúzódva, annak kerekdedségét zavarják. *Szára* rövid, középvastag, tágas, tölcésalakú, finoman rozsdamázas falú mélyedésben van elhelyezve.

Héja: Síma, kevésbé fényes, aransyárga alapszínű, melyet azonban majdnem teljesen eltakar a vérpirossal váltakozó sötétpiros csíkok, lángok. Pontozata ritkás, apró, alig szembetűnő. Rozsdafolt vagy ilyen hálózat csak kivételesen van egy-egy gyümölcsön. Ragyafoltok azonban sokszor láthatók rajta.

Belseje: Húsa sárgásfehér, tömött, értével lágy, bőlevű, savanykás édes, kellemes ízű. Magháza félig nyílt. *Kehely* csöve kúpalakú, néha hengeres.

Fája: Mérsékelt növekedésű, edzett, elég korán és elég bőven terem. A nyesést nem igen tűri, ezért alakfának nem alkalmas. Vadalanyon közép- vagy magastörzsű fának való. Mint ilyen csak teljes kifejlődéssel hozza meg a kellő bőségű termést. *Vesszei* nem számosak, elég vastagok, egyenesek, sötétbarna alapszínűkön apró fehér pontozatúak. Fiatal korukban finoman molyhosak, érett korukban csupaszak. Hegyükből rendszeren csak egy-két egyenlő erősségű hajtást szokott fejleszteni. Rügyközei rövidek. *Rügyei* kicsinyek, szürkésbarnák, simulók. *Virágrügyei* kicsinyek, fehérén molyhosak és többnyire a vesszők hegyén mutatkoznak. *Levelei* nagyok, vastag szövetűek, merevek. Levélnyelük rövid, középvastag vessző, merev, molyhos. A nyár vége felé alsó felükön violaszínpirossal festettek. Levélpálhái igen kicsinyek, fonalalakúak, ritkán tartósak.

Termesztésére vonatkozólag megjegyzem, hogy a melegebb égaljat, nyirkos talajt, a folyóvizek mellékének iszapos földjét kedveli. Ilyen helyen nagy, terebélyes fává növekszik. Ilyen helyre tömegtermesztésre is ajánlott. Gyümölcsei a fán a legerősebb szelekkel is dacolnak. Száraz, laza vagy homokos talajra, hol a szükséges nedvesség is hiányzik, nem való. Egyike a legtartósabb téli almafajtáknak, melyeket októberben kell leszedni. Télen is jól élvezhető, de a tavaszi hónapokban éri el teljes finomságát. A vértetűtől,

almamolytól, gombabetegségtől aránylag keveset szenved. Ősi eredetű magyar fajta, valószínű, hogy a Fehér Körös mentén fekvő Sikula községben magról kelt. A török uralom alatt már elterjedt volt Aradmegyében. Neve a latinosan írt «Sicula» elferdítése.

Simonffy piros.

(Kék alma, Czigány alma, Magyaralné almája, Bika alma, Rother von Simonffy, Simonffy roth, Rouge de Simonffy.)

Érés ideje: Október—december. Hűvös tájakon termett gyümölcse májusig is eltartható.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és háztartási.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb is, de gyakran kisebb.

Alakja: Gömbölyded, majd lapos gömbalakú, vagy tojásdadgömbölyű. Rendszerint szabályosan boltozódott, sík felületű. Kelyhes végén a karimája szűkebb mint a száras végén. *Szára* középhosszú, elég vastag, bunkós végű, tágnylású, szűk, mély üregben ülő, melynek falát finom, zöldes, sugaras rozsdamáz szokta borítani. *Kelyhe* zárt, apró, hegyes, molyhos, sokáig zölden maradó kehelyleveleivel néha szűk, néha tágas, többnyire lapos és sekély üregben ül, melynek alja molyhos s karimáján csak néha mutatkoznak szelíd emelkedések.

Héja: Vékony, szívós, síma, hamvas, ledörzsölve ragyogó fényes. Alapszíne értével bágyadt sárga. Ebből azonban csak ritkán látszik valami, mert egész felülete sötétpirossal van befestve és még sötétebb csíkokkal becsapkodva. Rozsdaalakzatok csak ritkán mutatkoznak rajta.

Belseje: Húsa fehér vagy zöldesfehér, a bőr alatt sokszor pirosba játszó, finom, pezsgő, tömött, bőlevű, igen cukros, finom savanyal emelt, igen kellemes, fűszeres ízű. Magháza nyílt, magvai épek. Kehelycsöve kúpalakú, elég mélyen lehatoló.

Fája: Erőteljes növekedésű. Igen edzett. Korán, rendszeren és bőven termő. Felfelé törekvő ágai elég sűrű, magas, gömbalakú koronát fejlesztenek. Mindenféle alanyon mindenféle alakú fának alkalmas. A nyesést jól bírja. *Vesszői* vastagabbak, hosszúak, egyenesek, sűrűn molyhosak, helyenként csupaszok, pirossal árnyalt barnák, többnyire rövidebb rügyközűek. *Rügyei* kicsinyebbek, simulók, sűrűn molyhosak. Virágrügyei középnagyok, sűrűn fehér-molyhosak. Későbbben nyílnak. A kései fagyot jól kiállók. *Levelei* középnagyok, kemények. Levélnyelük középhosszú, merev, elég vastag, molyhos, tövük-nél pirossal színezett. Levélpálhái középnagyok, lándzsásak, szétállók, tartósak.

Termesztésére vonatkozólag megjegyzem, hogy nem válogatós. Mindenütt jól díszlik és terem. Az Alföld mostoha viszonyai között is kitűnően terem. De a hegyvidéken is haszonnal ültethető. Legjobb vadalanyon közepes törzsű fa gyanánt hasznosítani. A tömegtermesztésre ajánlott fajták között a másodsorba említettek közé van sorolva. Eredeti magyar fajta. A debreceni Simonffy család nevééről van elnevezve. Származása bizonytalan. Debrecen határában régóta nagyban el van terjedve. De lehet, hogy Eger vidékéről való.

Téli arany pármén.

(Angol téli arany pármén, Winter Goldparmäne, Pearmain dorée d'hiver, King of de pippins, Reine des reinettes.)

Érés ideje: Október—január.

Minősége: Elsőrendű asztali, piaci és gazdasági.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja: Többnyire kúpos gömbalakú, néha gömbölyded. Elég szabályos. Zöme a középtájra esik, honnét kelyhe felé szabályosan fogyva kúpos tompa csúcsban végződik, míg szára felé kidomborodva elég széles talpat alkot. *Szára* középhosszú, vékonyabb, barna vagy zöldesbarna mázas, mély, tölcéses, zöld vagy barna rozsdamázás üregben ül. *Kelyhe* nagy, félig nyílt, hosszas, hegyes, hegyükkel hátrafelé görbülő kehelylevélkéivel tág és mély tányérszerű, síma, vagy kissé ráncosfalú üregbe helyezett. Ennek karimájáról, főképp a nagyobb gyümölcsöknél egyes lapos bordák nyúlnak le a gyümölcs derekára is, de ezek a gyümölcs kerekdedségét nem zavarják.

- Héja:** Tompán fénylő, száraz, kissé érdes tapintatú, vékony, értével aranysárga alapszínén a napos oldalán pirossal mosott és ebben szakadozott sötétebb csíkkal és pettyekkel fedett. Pontozata szembetűnő. Ragyafoltocskák, rozsdafoltok vagy alakzatok is előfordulnak rajta.
- Belseje:** Húsa sárga vagy sárgásfehér, tömött, roppanó, értével porhanyó, elég leves, édessavanykás, illatos, fűszeres, kellemes ízű. Magháza nyílt, apró, kerekded magvakat rejtő.
- Fája:** Eleinte erőteljes növéssű, korán és igen bőven termő. Nem teljesen edzett. Védett fekvésben, kötött vagy laza, de erőteljes, nyirkos talajban jól díszlik. A nyesést jól meghálálja. Vadalanyon közép- és magastörzsű fának, mindenféle alanyon törpe- és alakfának egyaránt alkalmas. Hajtásai erősek, egyenesek, ezért szép törzset gyorsan nevel. Ágai felfelé törekvők, gúlaalakú, ritkásabb koronát nevelők. *Vesszői* könyökösek, vörösesbarnán színezettek, molyhosodók, rövidebb rügyközűek, pontozottak. *Rügyei* kisebbek, vörösesbarnák, molyhosak, simulók. *Virágrügyei* aprók, zömökek, világosbarnán árnyaltak, közepesen nyíló, középnagynál nagyobb, rózsaszín szirmúak, elég edzettek. *Levelei* kemények, középnagyok. Nyelük középvastag, elég hosszú, merev. Levélpálhái fonálidomúak, rövidek.
- Termesztésére** vonatkozóan megjegyzem, hogy fája az erősebb fagytól, gyümölcse a rovaroktól, különösen az almamolytól sokat szenved. A szél is könnyen és hamar lerázza a fáról. Ezért állandó védekezést, ápolást és védettebb helyet kíván. Az ifjításra rászorul. Bár a hely iránt nem támaszt nagyobb igényeket, mégis a száraz helyre nem való. Hűvösebb, magasabb helyeken, védett fekvésben, erőteljes, nyirkosabb talajon díszlik a legjobban. A trágyázást megkívánja. Nedves állásba sem való, mert itt a fagy és a taplófoltosság tesz benne nagy kárt. Ha gyümölcse teljesen megszínesedett, ajánlatos már szeptember második felében leszedni, mert a később szedettek álltukban lisztesedésre hajlamosak. Angolországban Kirke bromptoni faskolatulajdonos már a 18-ik század végén terjesztette. Származásáról közelebbit nem tudunk. A tömegtermesztésre felsorolt fajták között másodsorban van felemlítve.

Téli fehér kálvil.

(Kálvin alma, Püspök alma, Weisser Winter Calvill, Calville blanche d'hiver, White Winter Calville, Calville blanche a cotes.)

- Érés ideje:** November—április.
- Minősége:** Kiválóan elsőrendű csemege és piaci.
- Nagysága:** Törpefán nagy vagy igen nagy, vadalanyon közepes nagy, magastörzsű fán többnyire középnagy.
- Alakja:** Hasas tompa kúp alakú, néha magasnak látszó kúpos gömbalakú. Erősen bordás. Egyik oldala rendszeren hízótabb. Zöme a középtájon alul esik. Innen kelyhe felé szelíden fogyva tompa kúpban, szára felé pedig dombrodva, majd hirtelen fogyva széles talpban végződik. *Szára* középhosszú, vastag, fás és mély, szűk, tölcseres mélyedésben ül. *Kelyhe* zárt, vagy félig nyílt, elég nagy, zöld osztványaival molyhos alapról kiindulva tágas, mély, ráncos, bordás felületű üregben ül. A karimáról élesebb, laposabb bordák a gyümölcs zömén alul is lehúzódnak és így a gyümölcs kissé szegletes.
- Színe:** Zöldesfehér, értével szalmasárga, napos oldalán aranysárga alapon sokszor fakópirossal mosott. Értékesebb az egyszínű. Ezért zacskózása kívánatos, hogy sárgásba hajló fehéres színezetű legyen. Pontozata jól látható, fehérrel szegélyezett világosbarna vagy zöldes. Rozsdaalakzatok ritkábban láthatók rajta. Szármélyedésének falát több-kevesebb sugaras rozsdamáz takarja.
- Belseje:** Húsa sárgásfehér színű, finoman tömött, olvadó. Leve bő, cukrosan borízú, felséges zamatú, málnára emlékeztető illatú. *Magháza* nagy, nyílt. Magvai többnyire fejletlenek. Kehelycsöve szűk, mélyen lehatoló. Porzószálainak alsó része sokáig megmarad.
- Fája:** Érzékeny, betegségekre hajlamos, ellentállóképessége gyenge. Eleinte erősen, később gyengén vagy nagyon gyengén nő. Korán, rendszeren és sokszor bőven terem. Ágai szétálló, elhajló, sűrűbb, kuszált koronát nevelők. Igen bőven virágozik, de aránylag keveset köt. Az apró gyümölcsök egy része is összefonnyad, fejletlen marad, idő előtt lehull. Ágain sok a rövid termőrész. *Vesszői* vastagabbak, kissé könyökösek, vörhenyesbarnák gyengén moly-

hosak, rövidebb rügyközűek. *Rügyei* aprók, fehéren molyhosak simulók, *Virágrügyei* középnyagok, sűrűn molyhosak. *Levelei* nagyok, durvák, eleinte molyhosak. A levélnyel vastag, középhosszú, ősz felé tövével sokszor pirossal mosott. Levélpálhái rövidek keskenyek, elég tartósak.

Termesztésére megjegyzem, hogy a páratelt levegőjű melegebb éghajlatot szereti, táplálékban bővelkedő, kissé nyirkosabb jellegű, meleg, kötött talajt kíván. Törpe és alakfának való. Vadalanyon magastörzsű fának nevelve nem sok örömet ad. Aránylag rövidebb életű. Minden nyavalya először ezt támadja meg. Ezért állandó védelmet, gondozást kíván. Nem neki való helyen, tehát ahol nem jól fejlődik, kár vele bajlódni. A nyesést meghálálja, rövidebbre is nyeshető. Méltán mondják az almák királyának. Gyümölcsei darabszámra is értékesíthetők. A téli eltartást jól bírja.

Téli piros pogácsa.

(Kecskeméti téli piros pogácsa, Piros pogácsa alma, Rother Pogácsa Apfel, Pogácsa rouge d'hiver.)

Érés ideje: Január—április, száraz, meleg évjáratban, avagy ilyen helyen november—február.

Minősége: Elsőrendű piaci és háztartási, másodrendű asztali.

Nagysága: Nagy, meg nem felelő helyen középnyag.

Alakja: Lapos. Egyik oldala hízóttabb mint a másik. Zöme a középtájon alul van, honnan kelyhe felé kissé összehúzódva elég laposan, szára felé kidomborodva széles talpasan fogy el. *Szára* rövid. Mély, szűk üregbe helyezett. Ennek fala többnyire síma, ritkán rozsdás, karimája pedig többnyire egyenetlen emelkedéseket, lapos bordákat mutat, melyek a gyümölcs derekára is lehúzódnak s annak kerekdedségét zavarják. *Kelyhe* kicsiny, zárt. Apróránccok, húsos buccák közé beszorítva szűk mélyedésben ül, melynek falán csak ritkán látható némi finom, sugaras rozsdamáz.

Héja: Síma, fénylő, kissé zsíros tapintatú. Értével sárga, mely azonban leginkább csak az árnyas oldalán tűnik fel, mert csaknem az egész felülete szép karminpiros festéssel, csíkokkal, pettyekkel és elmosódott pirossággal van bevonva. Fahéjszínű síma vagy kissé érdes rozsdalakzatok csak néha fordulnak elő rajta. Néha fekete ragyafoltok, a húsában taplófoltok mutatkoznak.

Belseje: Húsa zöldesfehér, tömött, kemény, teljes értével omlós. Leve elég bő, édes borizú, némi finom kesernyés ízzel. Magháza zárt, sok ép maggal. Kehelycsöve tompa kúpalakú.

Fája: Teljesen edzett. Erős növekedésű. Rendetlenül terjeszkedő ágai nagy, széles-terebélyes, sűrűbb koronát nevelnek. Vadalanyon középtörzsű és magastörzsű fának való. Korán és igen bőven terem. *Vesszői* elég vastagok, hosszúak, könyökösek, aljuk felé hártyával bevontak, felső végük felé molyhosak, barnavörösek. Pontozatuk szembetűnő. Közepes rügyközűek. *Rügyei* nagyok, fehérmolyhosak, elálló. *Virágrügyei* nagyok, molyhosak. *Levelei* nagyok, vastagok, nyelük rövid, molyhos, ősszel alsó végüknél violaszín-pirossal mosottak. Levélpálhái kicsinyek, fonálszerűek.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy törpefának nem való. Homokos lapályon, az Alföld homokján, ha alul elegendő víz van, tenyészik a legjobban. Ilyen helyekre tömegtermesztésre is ajánlott. Kecskemétnek ez a fő almafajtája. Gyümölcsei a szelet jól állják a fán. Régidők óta el van terjedve a Duna és a Tisza között. Többféle változata van. Valószínűleg hazai eredetű.

Tombácza alma.

Érés ideje: Augusztus közepe.

Minősége: Elsőrendű piaci és gazdasági, másodrendű asztali.

Nagysága: Középnyag, néha nagyobb.

Alakja: Gömbölyded, sokszor lapos bordáktól szabálytalanul boltozott. Zöme a középtájnál alább, vagy jóval alább esik. *Szára* középvastag, bunkós, rozsdamáz, szabályos mélyedésben ül. *Kelyhe* nyílt, kehelylevelei aprók, vízszintesen elfekvők, kehelymélyedése lapos, széles, laposbordás.

Héja: Kemény, vastag. Sárgászöld alapszínű, mely azonban leggyakrabban csak a kehelymélyedésben vagy az árnyékolt részén tűnik elő a sötétebb vagy világosabb vérpiros szín alól.

- Belseje:** Húsa fehér, kemény, majd teljes értékű porhanyó. Magháza elég nagy, a száras vége felé süllyedt.
- Fája:** Teljesen edzett. Erős növekedésű ágai felfelé törekedő, hatalmas, sűrű, zömökebb koronát nevelnek. Bőven és rendszeren terem. Minden második évben bő termést várhatunk. Vadalanyon középtörzsű fának való. Koronája a ritkítást megkívánja. Az ifjítást jól bírja. Magasabb fekvésű homoktalajon díszlik a legjobban. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. *Vesszői* fényesek, pirosodók, erősen molyhosak. *Rügyei* tompák, símulók. Egyes pikkelyei fénylő piros színezetűek. *Virágrügyei* középnyagok, nem olyan molyhosak mint a Dallos almáé. *Levelei* vastagok, bőrszerű tapintatúak, durvák, kerekdedek. Nyelük középhosszú, vastag, merev. Levélpálhái rövidek, hamar lehullók. *Virágjai* középnyagok, gyenge rózsaszínnel árnyaltan fehérek, hasonlók a Simonffy piros alma virágjaihoz.
- Termesztésére** vonatkozóan megemlítem, hogy a 60. körzetbe, tömegtermesztésre másodsorban van ajánlva. Szeged és vidékének ősi almája. Itt a kereskedelem is, — még jobban, mint a Dallos almát — keresi. Bár a betegségeknek eléggé ellentáll, a lisztharmat — száraz helyeken — erősebben is ellepi. Gyümölcsei a szállítást kemény húsup miatt jól bírják. Idejében leszedve három hónapig is eltartható.
- Származása:** Valószínűleg Szegedről vagy ennek közeli vidékéről származik, itt elterjedt, ősi helyi fajta, ahol 80—100 éves fákat is előtalálhatunk.

Török Bálint alma.

(Török Bálint, Stettini piros, Jankováci jeges alma, Weinling, Türkischer Weinling, Rother Stettiner, Annaberger, Malerapfel, Rubiner, Rother Bietingheimer, Rother Zwiebelapfel, Rostocker, Vineuse rouge d'hiver, Seigneur d'hiver, Rouge de Stettin.)

Érés ideje: November—február.

Minősége: Elsőrendű piaci és háztartási, másodrendű asztali.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Lapos gömbölyű. Egyik oldalán hízottabb, néha emelkedettebb mint a másikon. Rendszeren szabályos gömbölyödésű. *Szára* rövid, vastag. Tág, mély tölcsérialakú üregbe helyezett, melynek zölden maradó falát csak ritkában fedi némi áttetsző rozsdamáz. *Kelyhe* rendszeren zárt, összehajló levélkéivel tág, sekély, néha mélyebb, szelíden ráncos mélyedésben ül. Kari mája néha lapos bordáktól hullámos, melyek a szármélyedésig is lehúzódnak.

Héja: Síma, finom, gyengéd tapintatú, ledörzsölve fényes. Sárgászöld alapszínéből alig látható valami, mert a gyümölcs napos oldalát, sokszor az árnyékosabb részeit is sötétebb barnásvérpiros odamosott fedőszín takarja. Pontozata ritka, a piros színben eléggé szembetűnő.

Belseje: Húsa zöldesfehér, sokszor zölden érezett, roppanó, teljes értékű porhanyó, pezsgő. Leve igen bő, édes borízű, kellemes gyenge illattal emelt. Magháza nyílt. Kehelycsöve tágas kúpalakú, mélyen lehatoló.

Fája: Erőtéljes növekedésű, teljesen edzett. Kuszált, később lehajló ágai nagy, terebélyes koronát alkotnak. Kissé később kezd teremni, de azután rendszeren és igen bőven terem. A rendszeres nyesést nem tűri, vadalanyon, magastörzsű fának való. *Vesszei* hosszúak, kissé görbülők, eleinte finoman molyhosak, később csupaszok, vörhenyesbarnák, árnyékos oldalon zöldesbarnák, ritkán pontozottak, kissé fényesek. Egyenlőtlen rügyközűek. *Rügyei* nagyok, símulók, molyhosak. *Virágrügyei* nagyok, molyhosak, barnapikkelyűek. *Levelei* középnyagok, vastagabbak, kemények, nyelük rövid, vastag, merev, molyhos, a nyár végén tövük felé pirossal festettek. Levélpálhái rövidek, fonálidomúak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy a mély termőrétegű, nyirkosabb, kötöttebb talajban, párateltebb, hűvösebb éghajlat alatt érzi magát a legjobban. Gyümölcsei elég jól állják helyüket a fán. Jól szállíthatók, kitűnően és könnyen eltarthatók. Húsában sokszor jegeces, áttetsző, íztelen foltok keletkeznek. A tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van felvéve. A piacon ismert és keresett fajta. Ennek a régi almafajtának a származása bizonytalan. Hazai eredetűnek, németországi eredetűnek is mondják. Nincs bizonyos adat, hogy hol állott elő.

Zeliz alma.

(Ziriz alma, Ziliz alma, Iris alma.)

Érés ideje : Október—december, azonban megfelelő tároló helyen tárolva március végéig is eltartható.

Minősége : Elsőrendű piaci és háztartási, másodrendű asztali.

Nagysága : Középnagy, ritkábban nagy.

Alakja : Kúpos tojásdad. Zöme a középtájnál alább esik, honnét szabályosan gömbölyödve elég széles talpban fogy el. Kelyhe felé mind kevesebb domborodással összefüggően húzódnak a bordácskák vagy keskeny emelkedéseket mutat, szűkebb karimában végződik. *Szára* rövid, egyenes, vékony, bunkós vagy megvastagodott végű, sekély, tágabb, színes vagy néha gyengén rozsdamázásfalú mélyedésben ül. *Kelyhe* többnyire nyílt, kehelylevélkéi középnagyok vagy kisebbek, gyengén bordázott vagy ráncos, színesfalú mélyedésbe helyezettek.

Héja : Vékony, síma, zsíros tapintatú. Alapszíne értével szalmasárga, amelyen a napos oldalon a rámosott piros fedőszíne, vagy néha e nélkül közvetlen az alapszínre sötétebb és még sötétebb piros csíkozás, lángozás van ráfestve. A napnak erősen kitett felületén a színeződés élénkebb.

Belseje : Húsa hófehér, tömött, később omlósabb, elég bőlevű, kevés savanyval emelt kellemes, aromás ízű. Magháza többnyire zárt, sok, kisebb, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve keskeny, elég mélyen lehatoló.

Fája : Fiatal korában gyengébb növekedésű. Ezért nehezebben nevel egyenes törzset. Egyébként teljesen edzett. Termő fordulása az átlagnál későbbben, 8—11 éves korában szokott beállani. Ezután azonban szinte évente rendszeren és kielégítően terem. Vadalanysra oltva közép, vagy még inkább magas törzsű fának való. A rendszeres nyesést nem hálálja meg. Eléggé felfelé törekvő ágai nagy, terebélyes koronát nevelnek s ez megfelelő időközökben ritkítva szellős marad. Egymástól legalább 10—12 méterre ültetendő. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy inkább homokra való almafajta. Ilyen helyen a magasabb és mélyebb fekvésekben egyaránt jól díszlik. Nagykőrös 5000 k.-holdas határában a legtovább élő almafa. Erre a vidékre tömegtermesztésre ajánlott. Szeged, Cegléd és Kecskemét vidékén is előfordul. A betegségek nem nagy kárt tesznek benne. Gyümölcsei az eltarthatást nagyon jól bírják. Viaszos felülete miatt ráncosodás nélkül késő tavaszig is könnyen eltarthatók, de gondos csomagolást kívánnak, mert törődésre hajlamosak. Neki való termőhelyén a nép kedvelt almája. Húsa mint kompót — főzve is — megtartja hófehér színét. A háziasszonyok téli konyhai használatra is szívesen vásárolják. Származása ma még bizonytalan. Nagykőrös vidékén már 150 évvel ezelőtt is ismerték. Fenti adatok egy részét ennek az almának jó ismerőjétől, Havasy Mihálytól Nagykőrös város tevékeny és neves főkertészétől, kedves barátomtól kaptam.

Horn János.

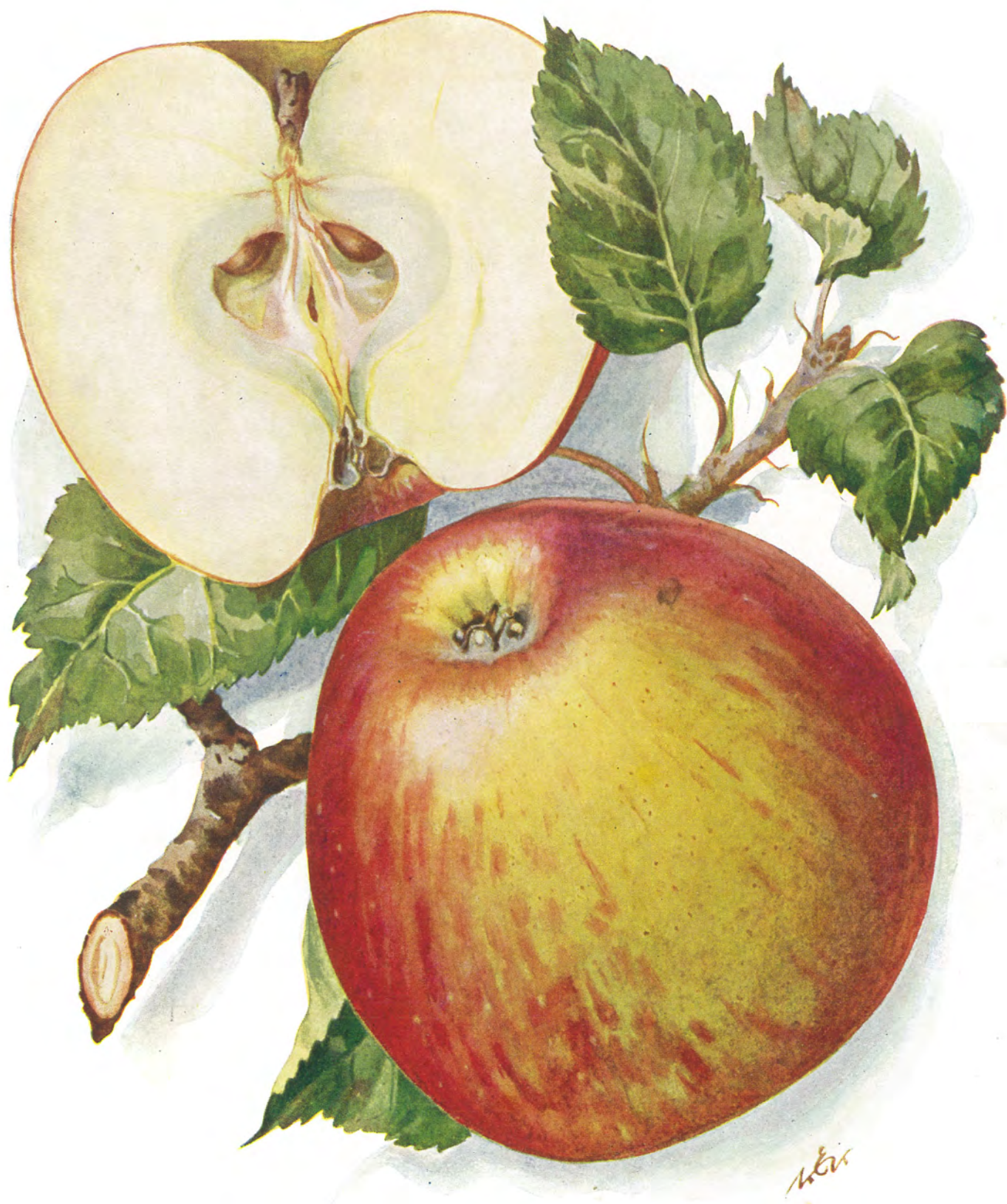
Ananász renet. (Ananas Reinette, Reinette Ananas.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Batul alma. (Pomme Batul, Pomme de Transylvanie.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Bismarck alma. (Bismarck herceg, Bismarck Apfel, Fürst Bismarck, Prince de Bismarck.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

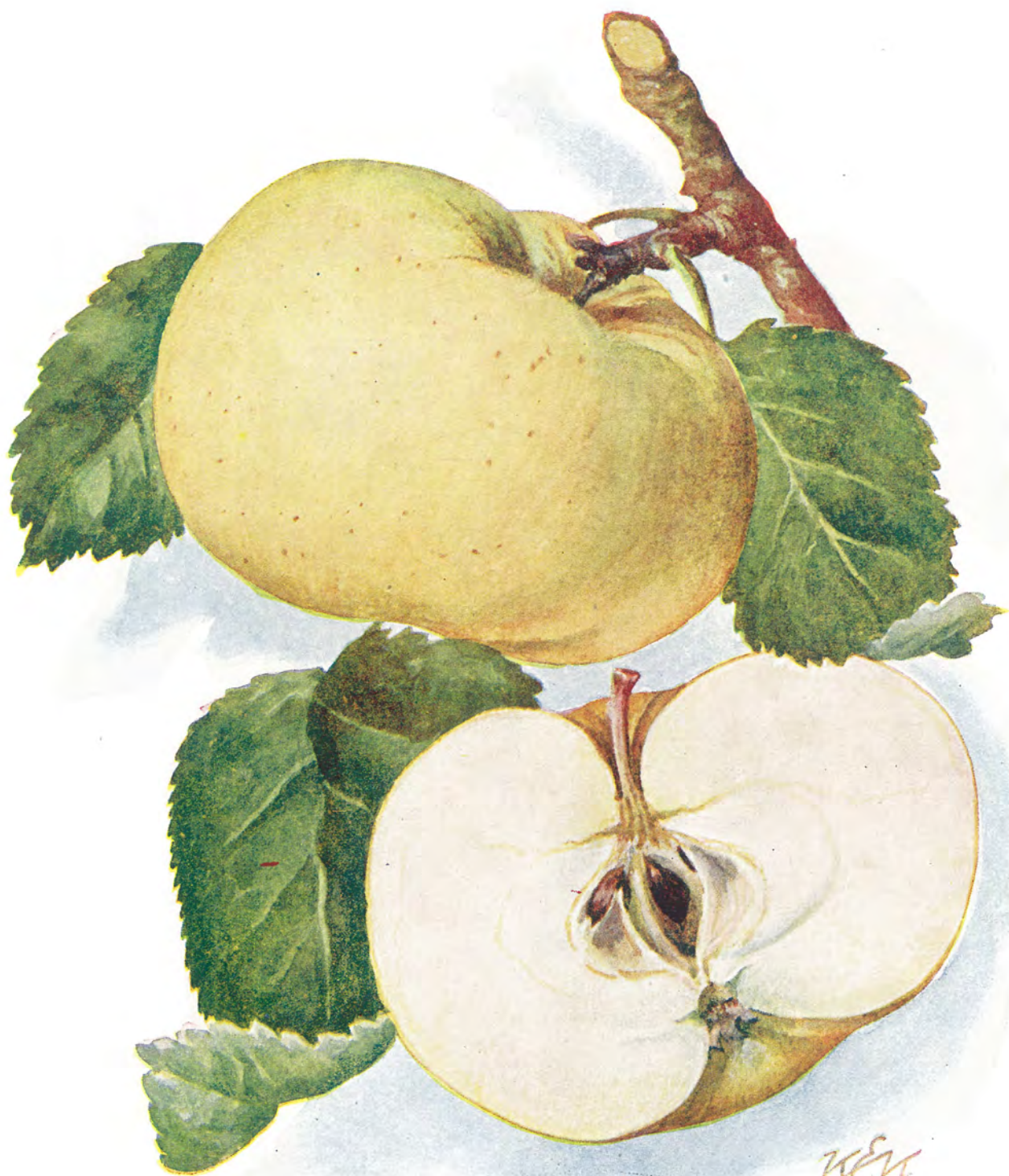
Blenheimi renet. (Blenheimi arany renet, Goldreinette von Blenheim, Blenheim pippin, Woodstock pippin, Blenheim orange.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Boskoopi szép. (Schöner von Boskoop, Belle de Boscoop.)

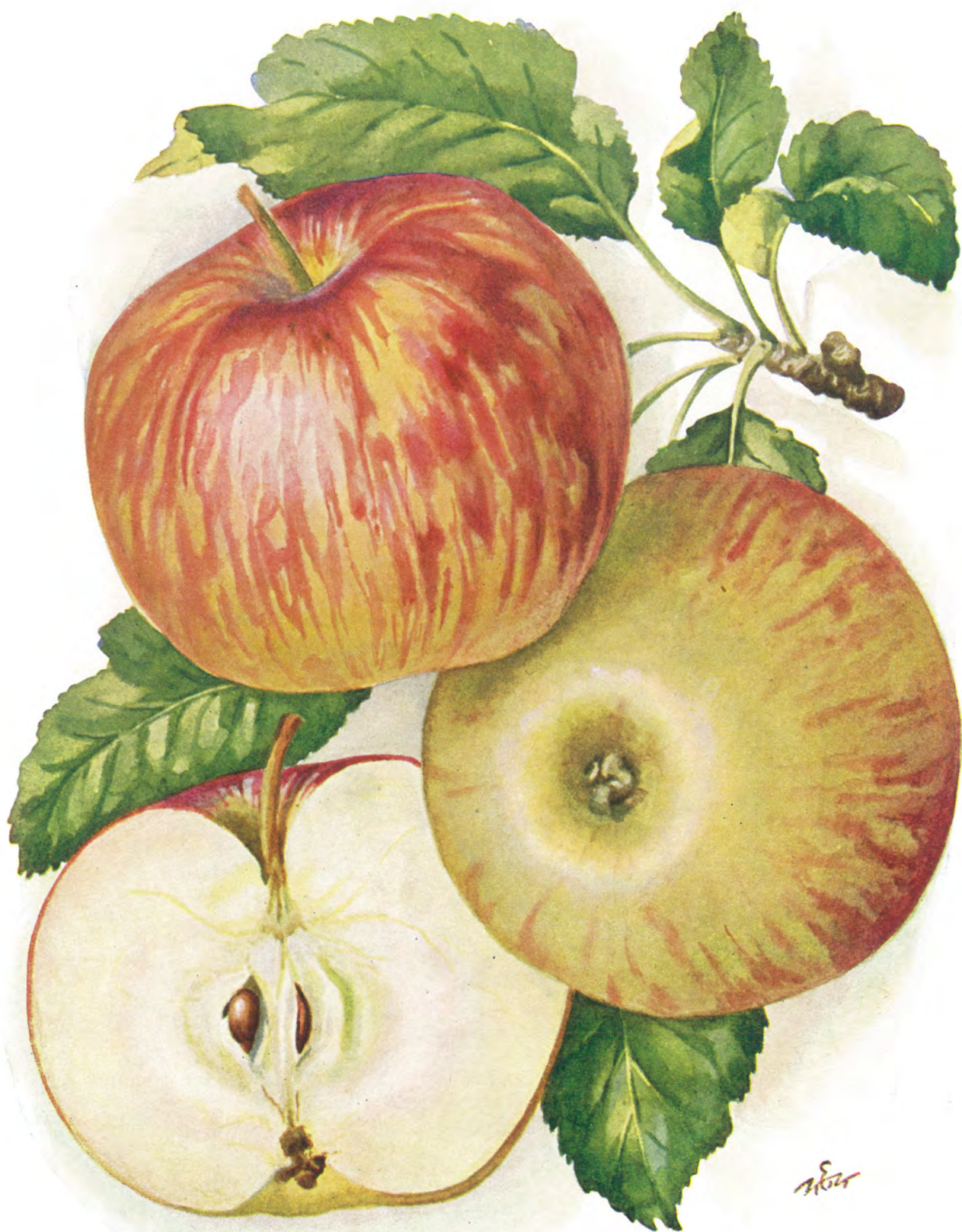
Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Champagnei renet. (Loskrieger, Herrenapfel, Weisser Zwiebelapfel, Reinette de Versailles.)

Stephanum nyomda r. t. Budapest.

Handwritten signature or initials in red ink.

Csillagos piroshmet. (Stern reinette, Rother Sternreinette, Mausers rothe
Herbstreinette, Reinette rouge étoilée.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

267

Dallos alma. (Csikos alma, Stráfos alma.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

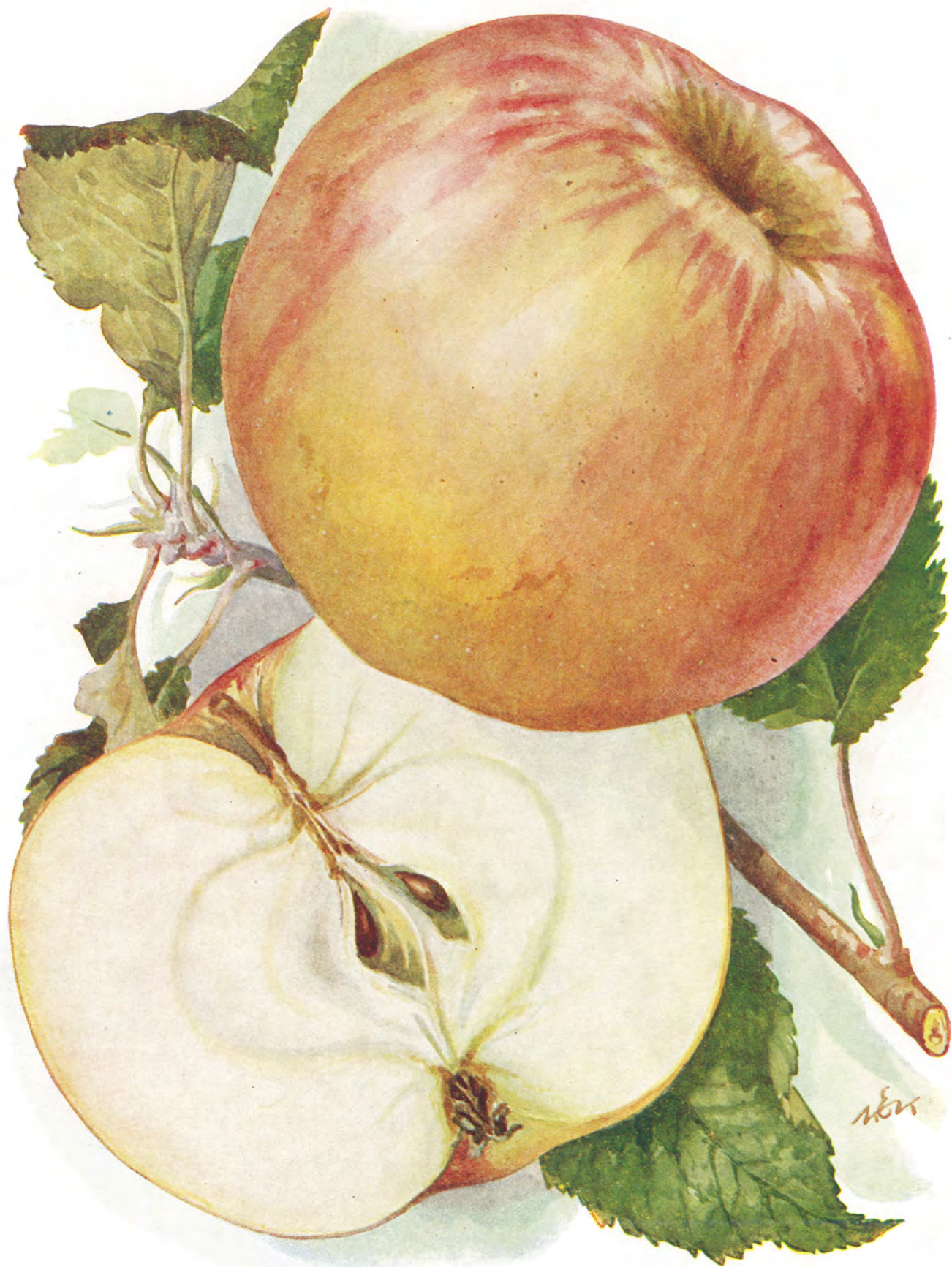
Darusóvári. (Daru alma, Sóvári, Szilágysági sóvári, Borka alma.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Delicious.

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Fontos alma. (Tükör alma, Lothringer Rambour, Pfundapfel, Tellerapfel, Rambour d'été.)

Hercegnő alma. (Brabanti hercegnő, Herzogin von Brabant,
Reinette duchesse de Brabant.)

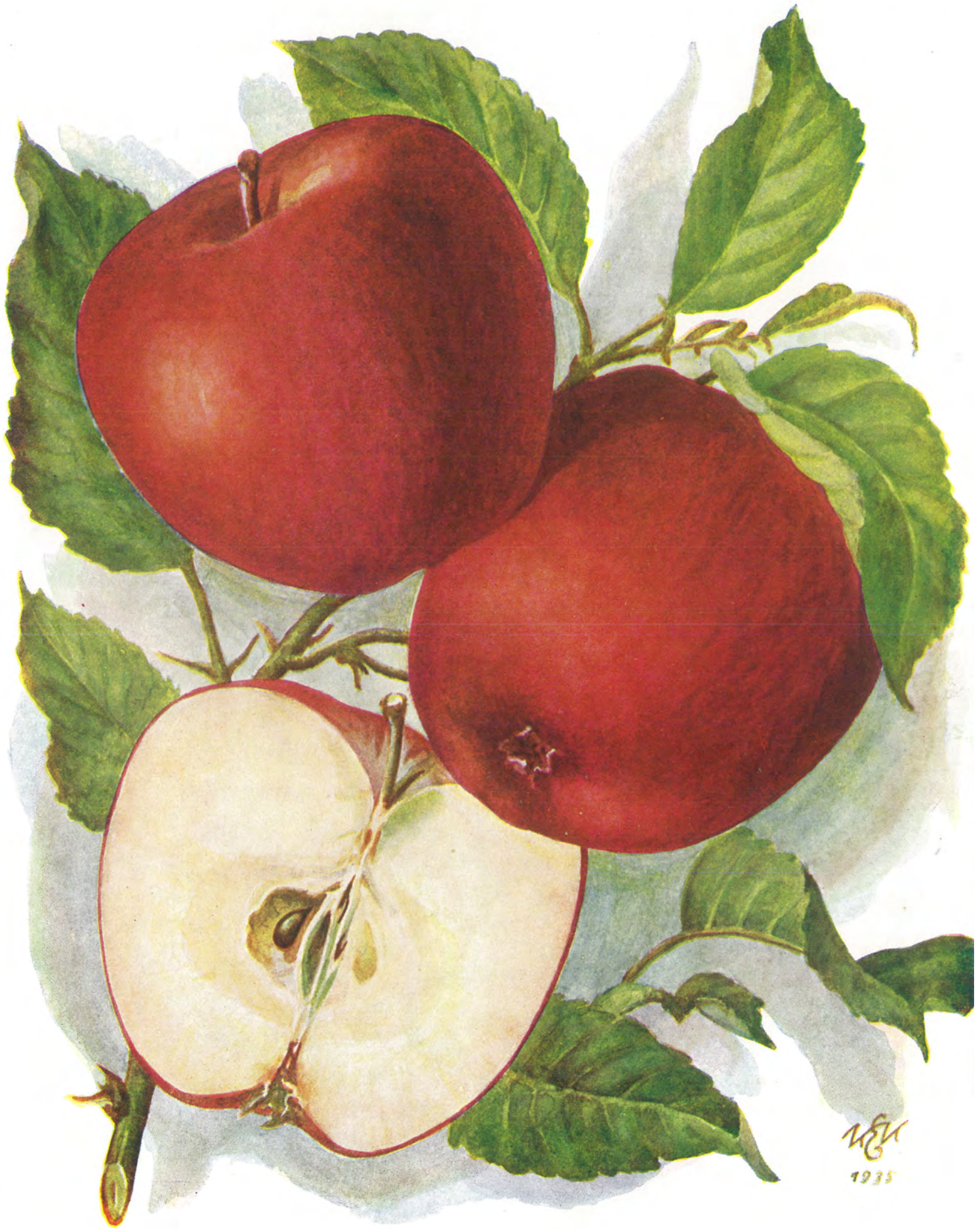
Húsvéti rozmaring.

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Jász vadóka. (Barát alma.)

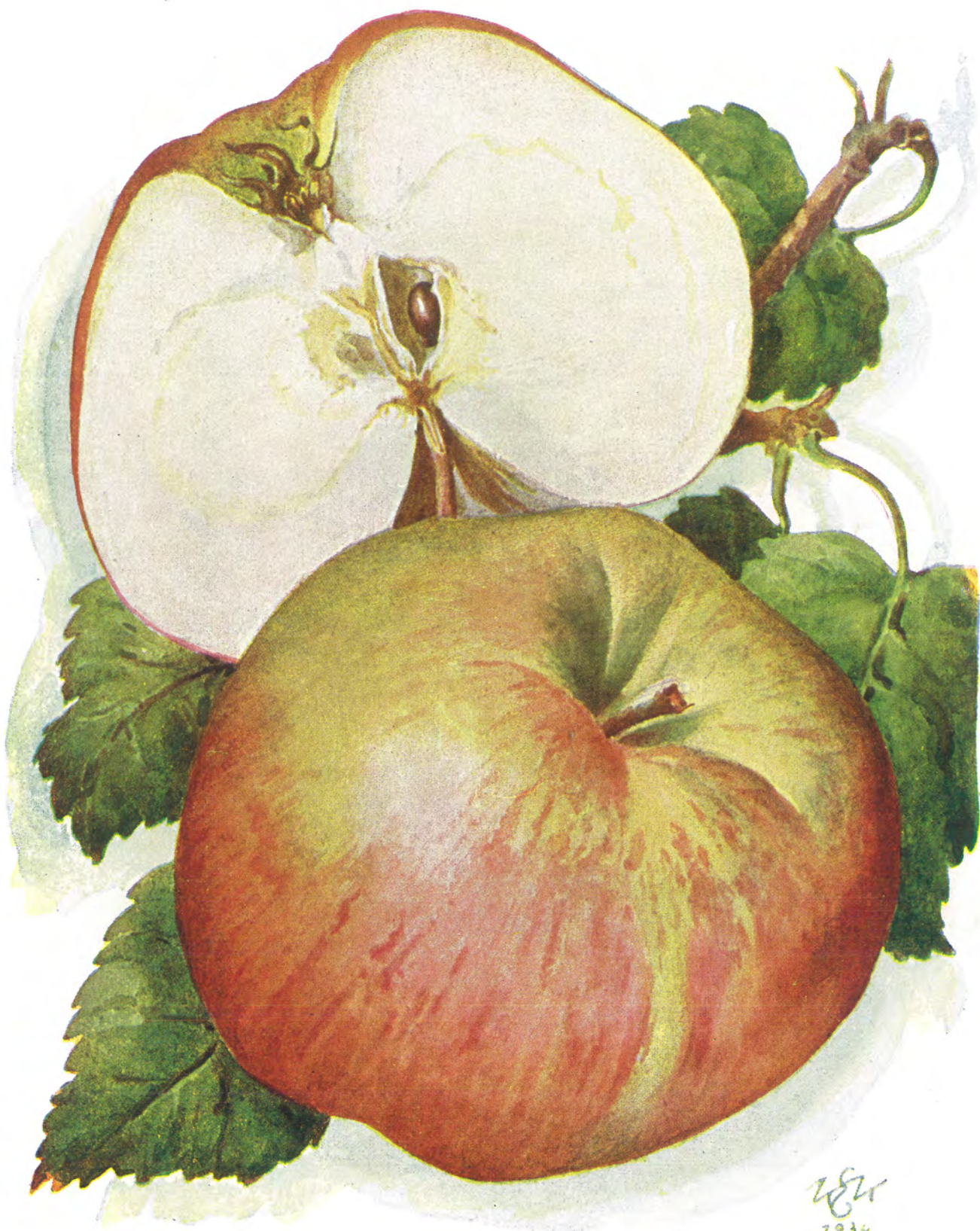
Jonathán. (Philip Rick, King Philip.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Kanadai renet. (Párizsi fontos renet, Pariser Rambour reinette, Weiber reinette, Reinette du Canada, Reinette blanche du Canada.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

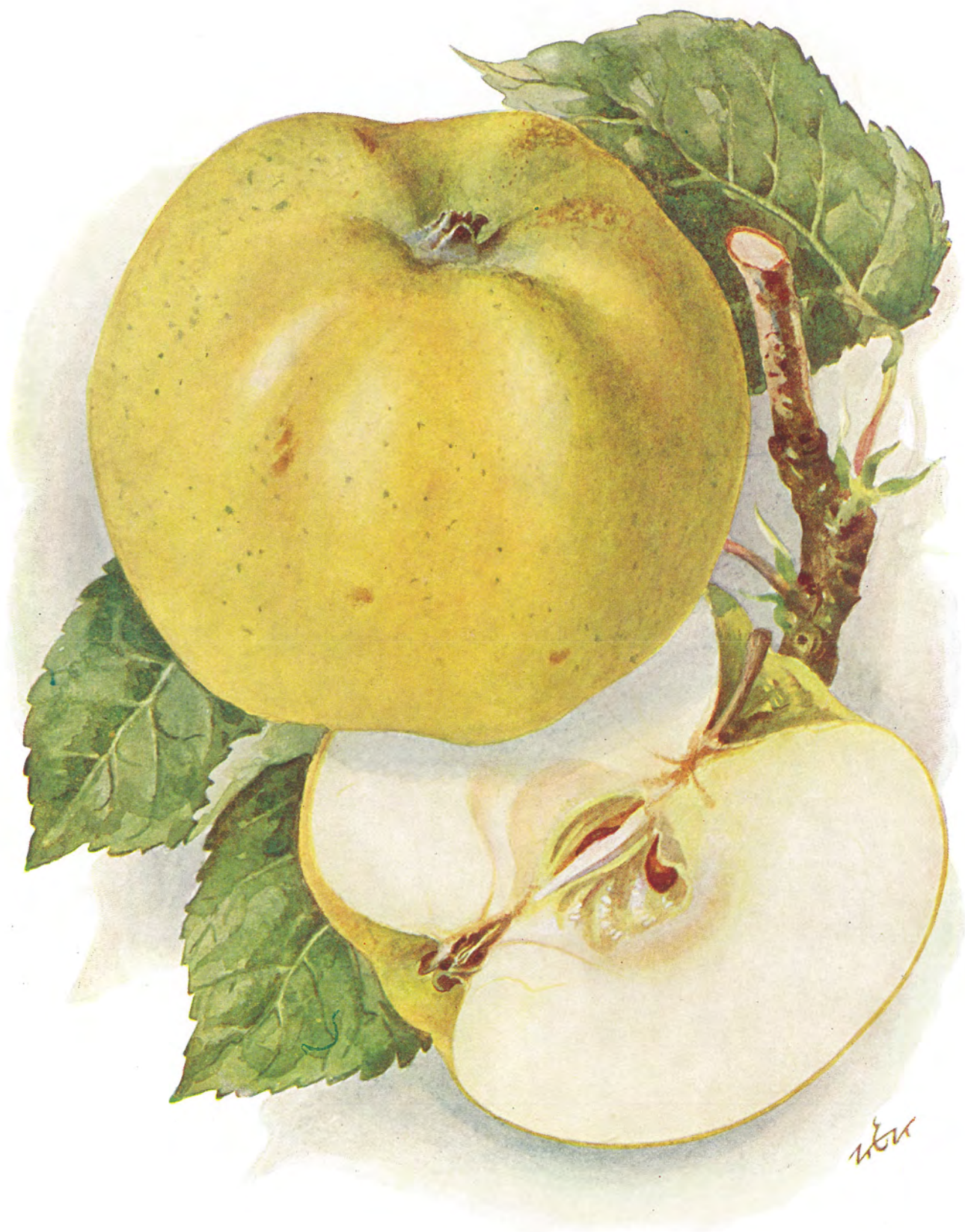

282
1934

Kenézi piros.

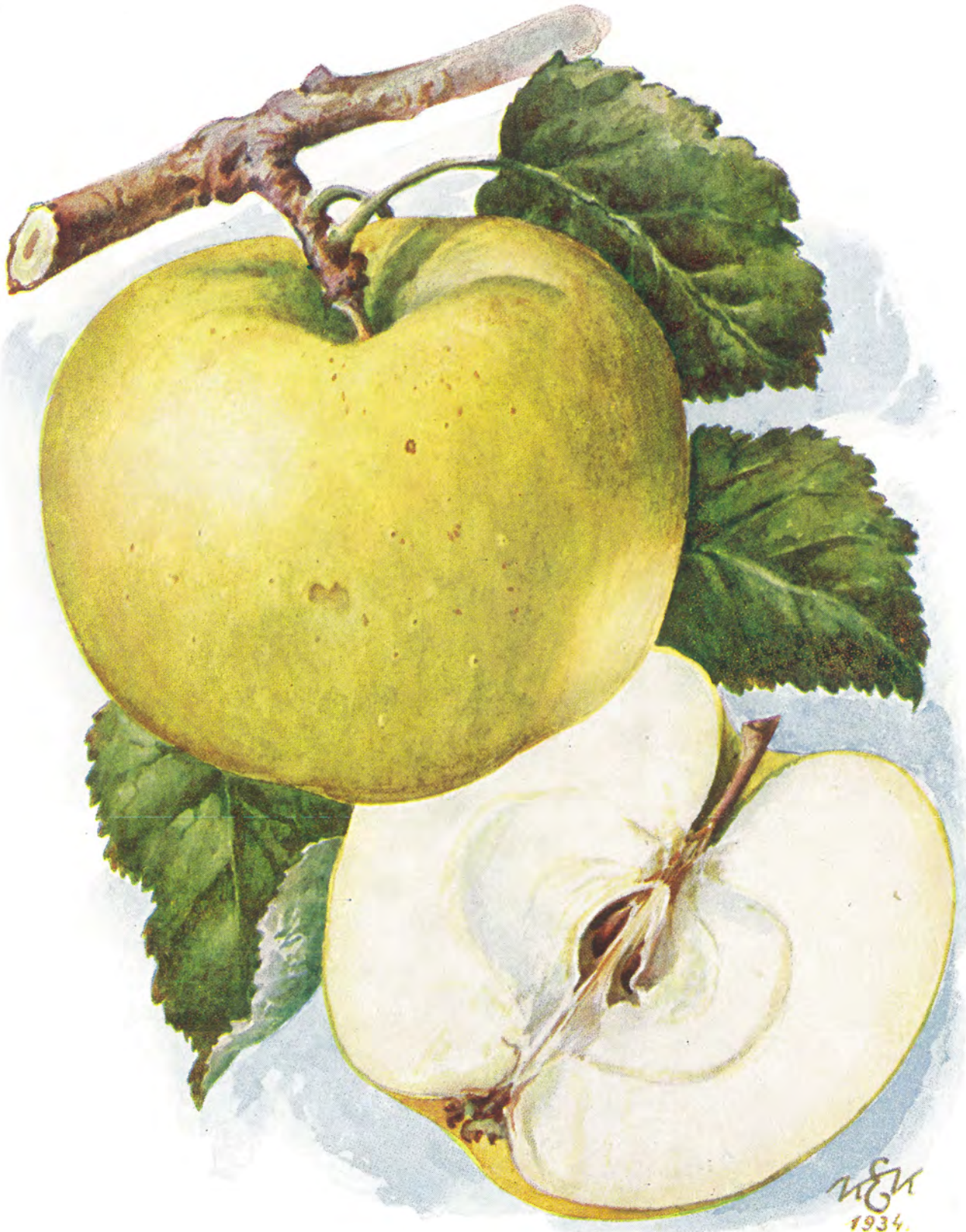
Landsbergi renet. (Herrenapfel, Landsberger Reinette, Reinette de Landsberg.) Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Muskotály renet. (Reinette musquée, Small Ribston, Muskateller Reinette.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

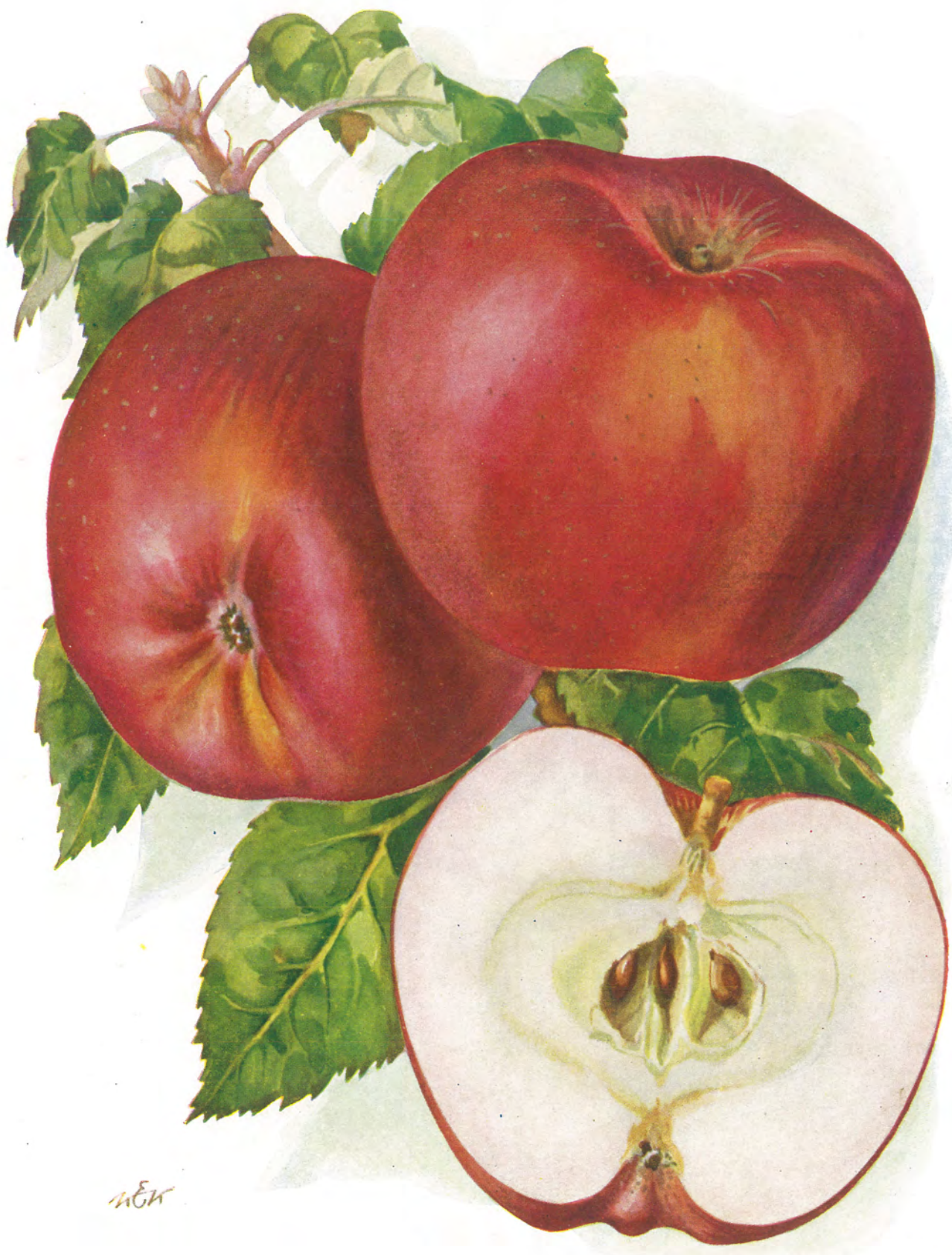

Nemes szercsika. (Szercsika, Szerecsika, Serczika, Szabadkai nagy szercsika, Srszika, Sêrika, Srzika, Pomme noble Szercsika, Edler Szercsikaapfel.)

Nyári csikos fűszeres. (Sommer Zimmtapfel, Pigeonett commun, Pigeon rouge d'automne, La Canelle.)

HEK

Nyári piros kalvil. (Rother Sommer Calvill, Veilchenapfel, Calville rouge d'été.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

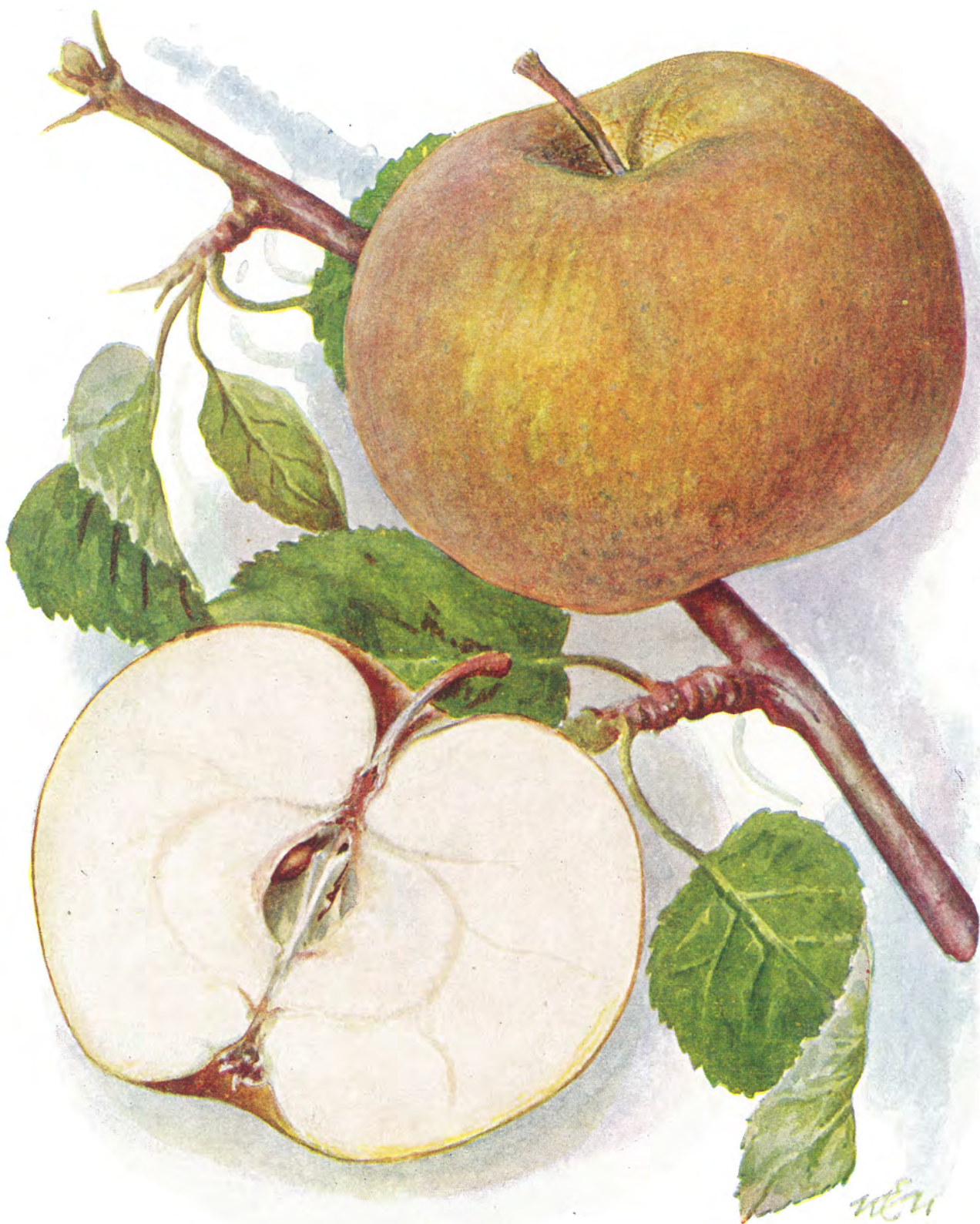
Ontario. (Ontarioapfel.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

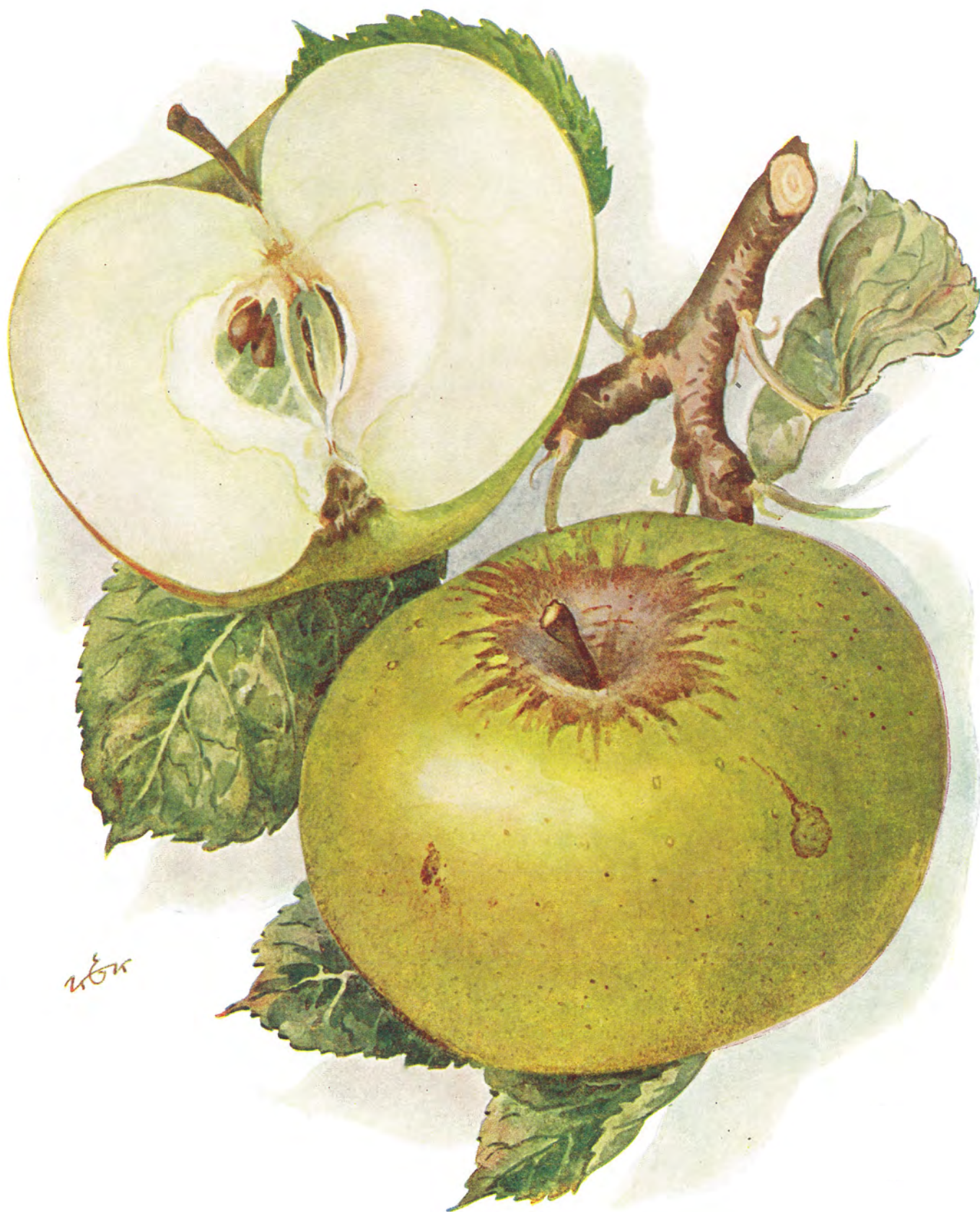
Orleansi renet. (Reinette von Orleans, Golden Reinette, Triumph Reinette, Reinette d'Orleans.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

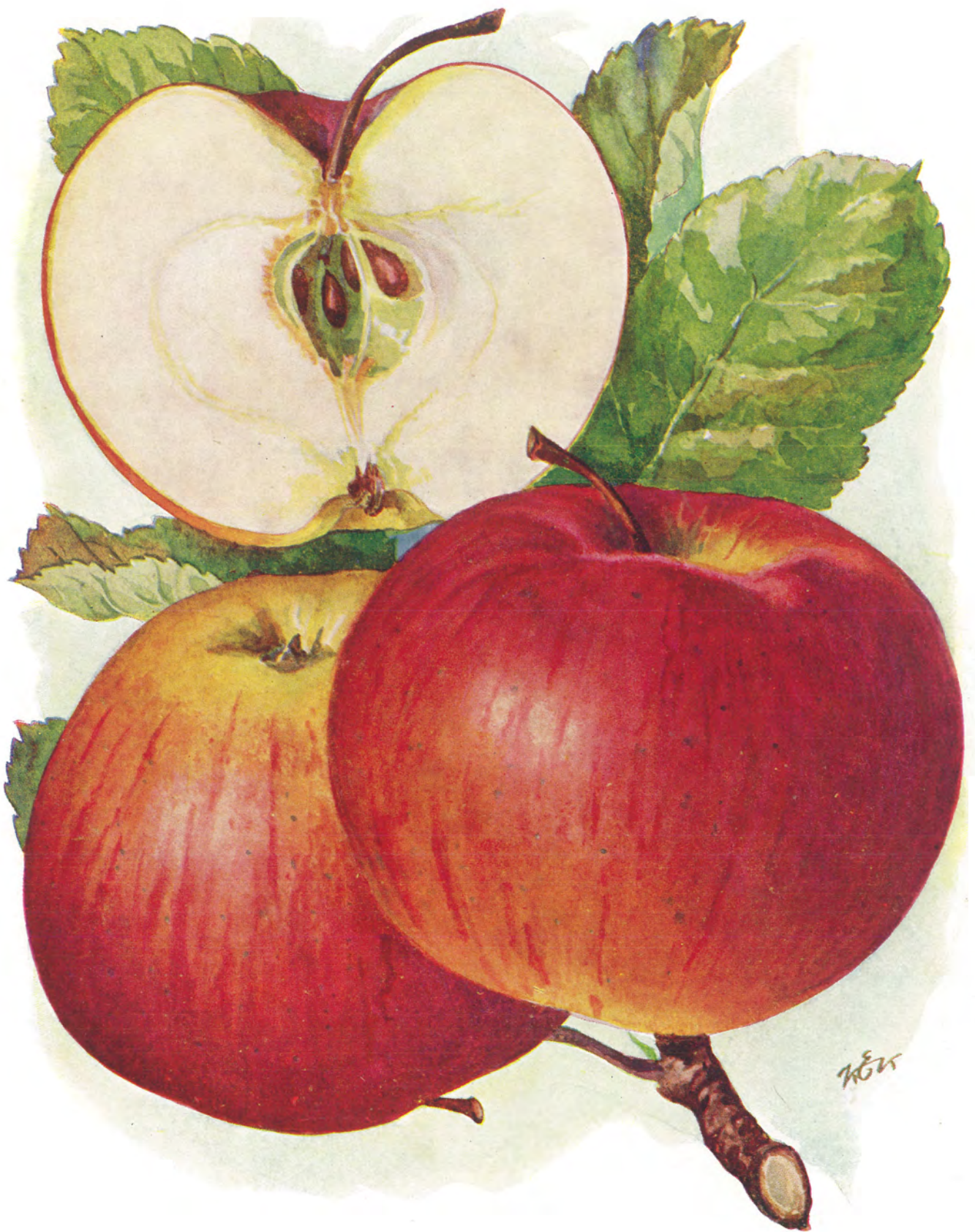
Parker pepin. (Bőr alma, Kormos alma, Parkers Pepping, Lederapfel, Pepin de Parker.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

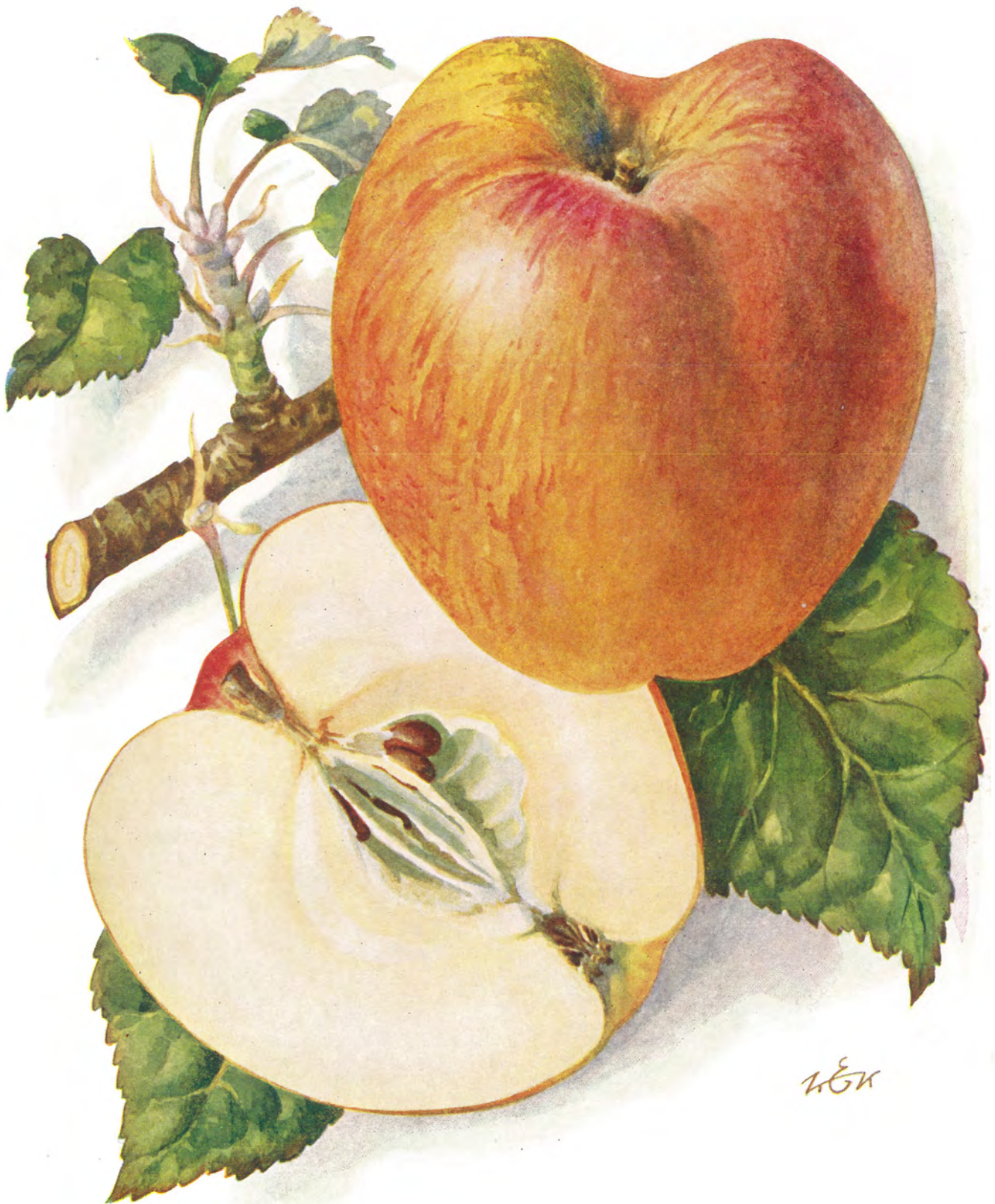

Pónyik alma. (Poinik, Pojenics, Poinik Apfel.)

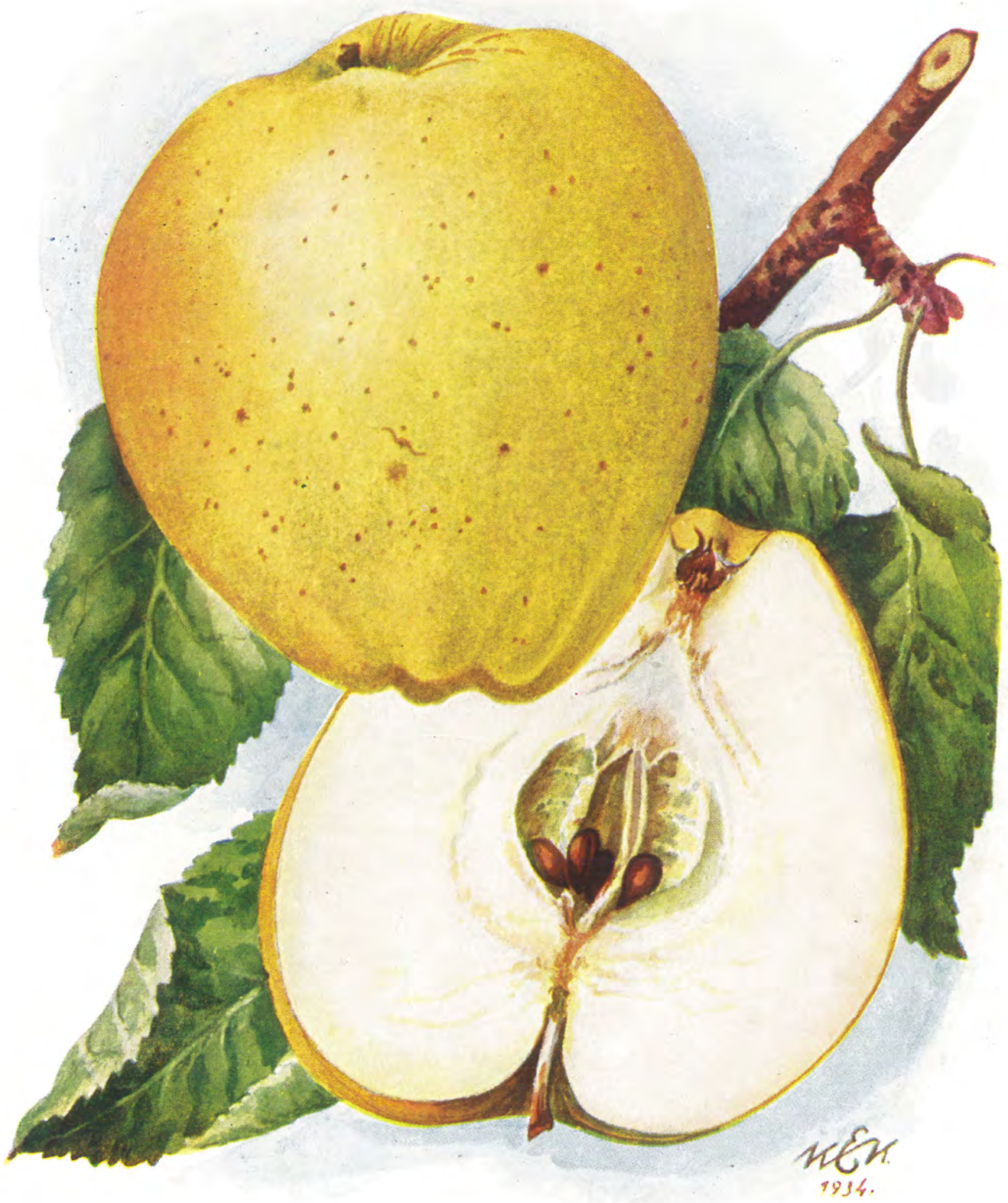
Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Róma szépe.

Sárga bellefleur. (Jelowa, Sárga szépvirágú, Gelber Bellefleur, Metzgers Calvill, Bellefleur jaune, Belle flavoise, Lineous pippin, Yelow Bellefleur.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Sárga Richard. (Gelber Richard, Ricard jaune.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Sikulai. (Székely alma, Seklerapfel, Sikulaer Apfel, Pomme de Sikula.)

160K

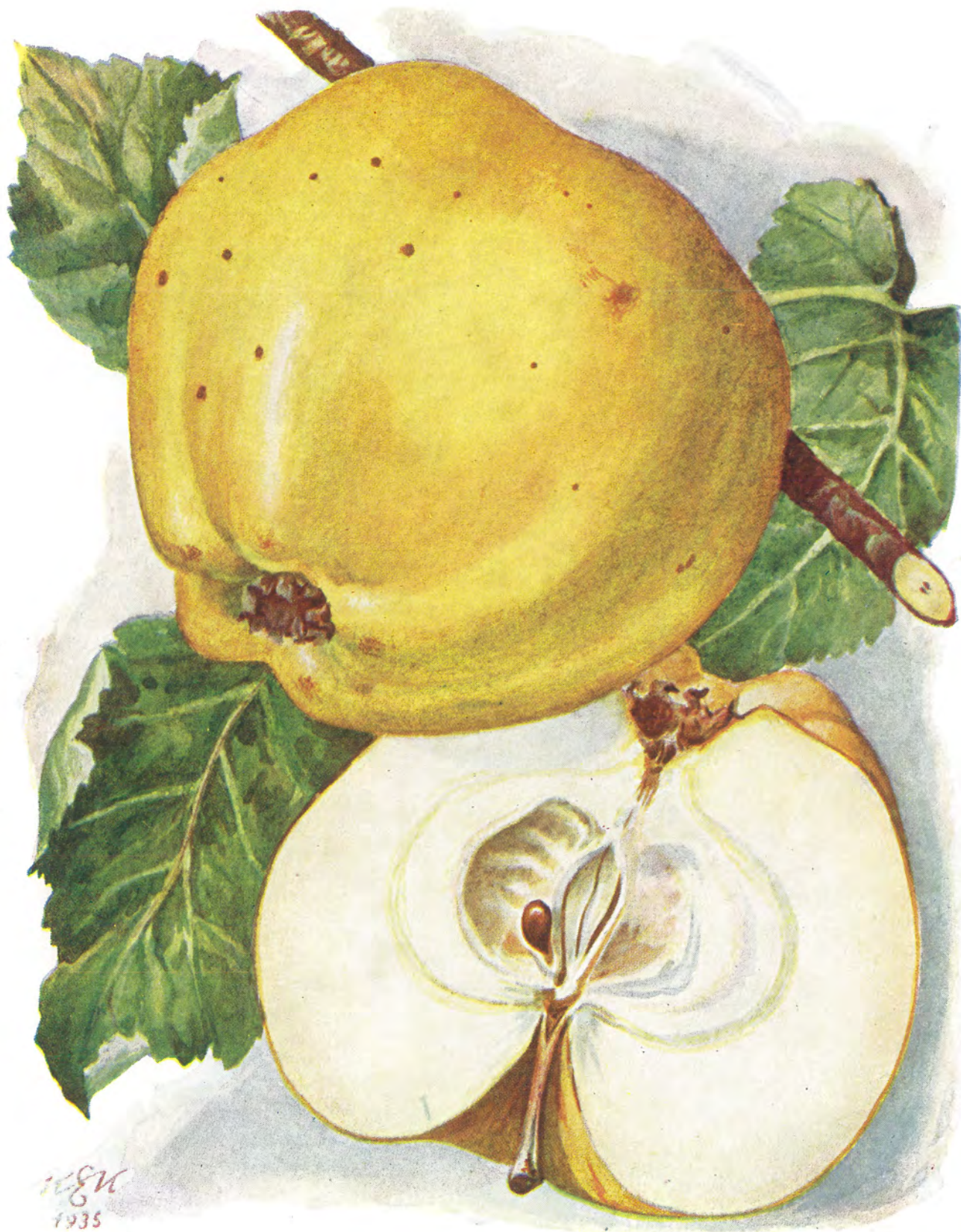
Simonffy piros. (Kék alma, Czigány alma, Magyalné almája, Bika alma, Rother von Simonffy, Simonffy roth, Rouge de Simonffy.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

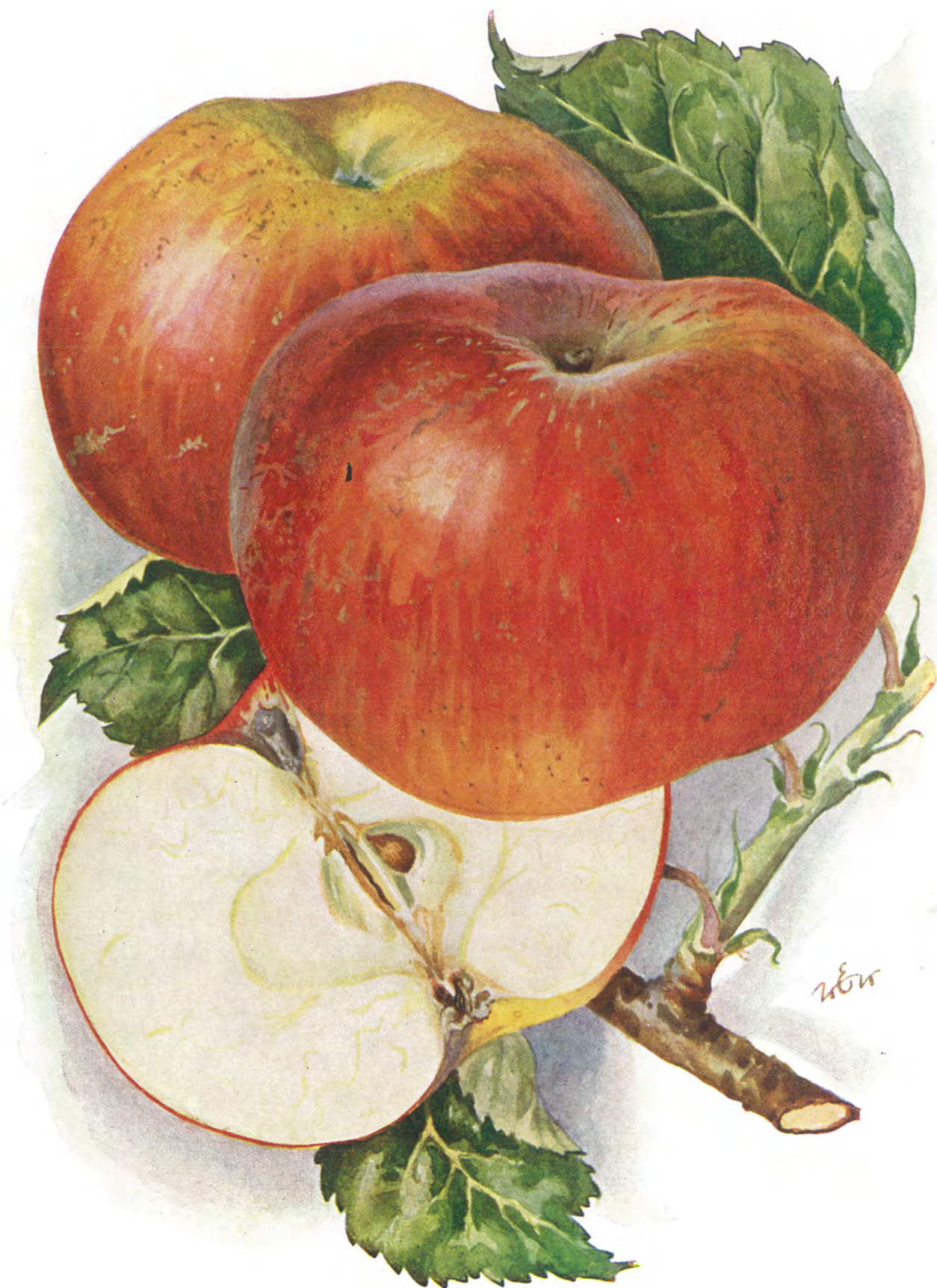
Téli arany parmán. (Angol téli arany parmán, Winter Goldparmäne, Pearmain dorée d'hiver, King of de pippins.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

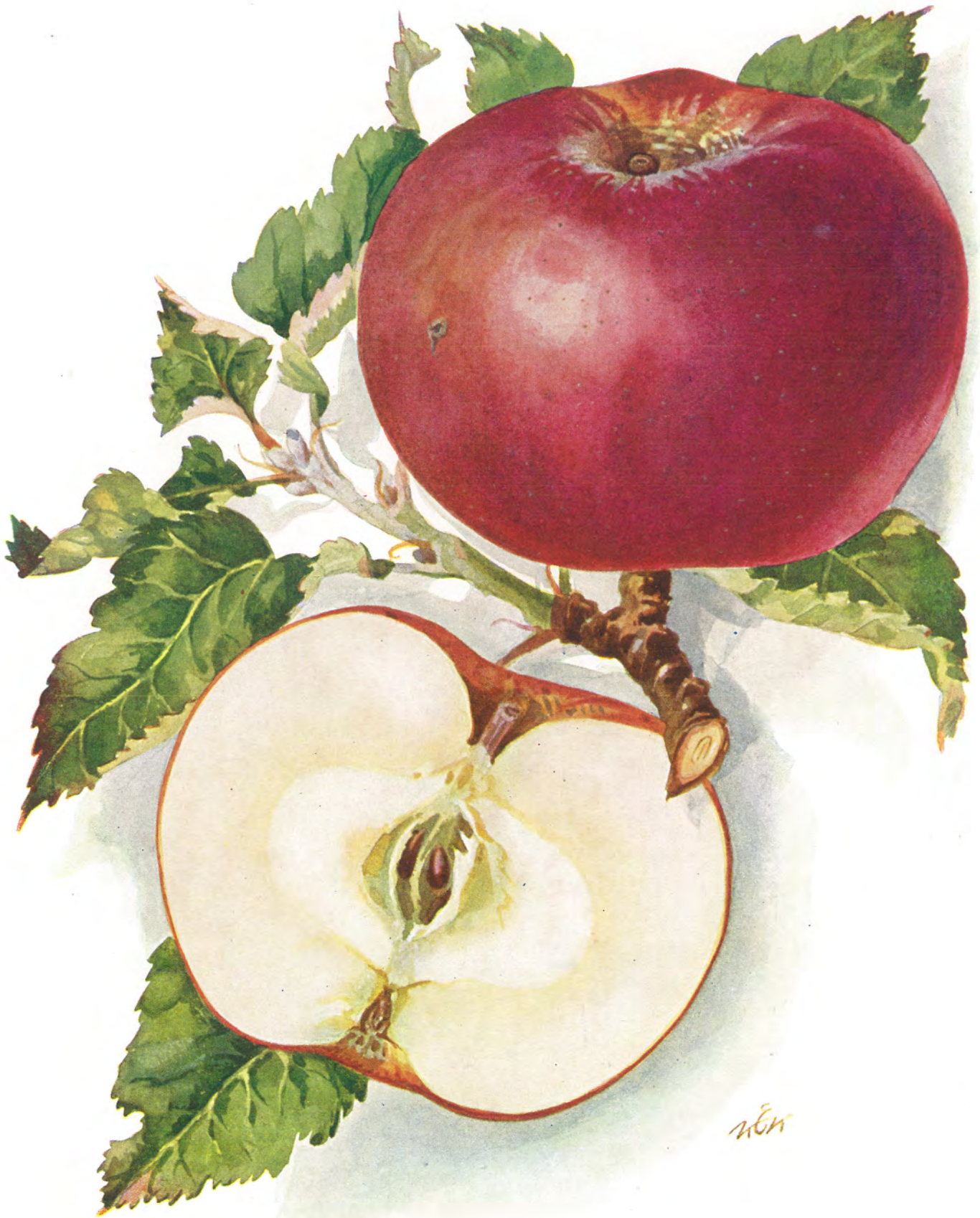

Téli fehér kálvil. (Fehér kálvin alma, Weisser Wintercalvill, Calville blanche d'hiver, Calville blanche à côtes, Reinette étoilée, White Winter Calville.)

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

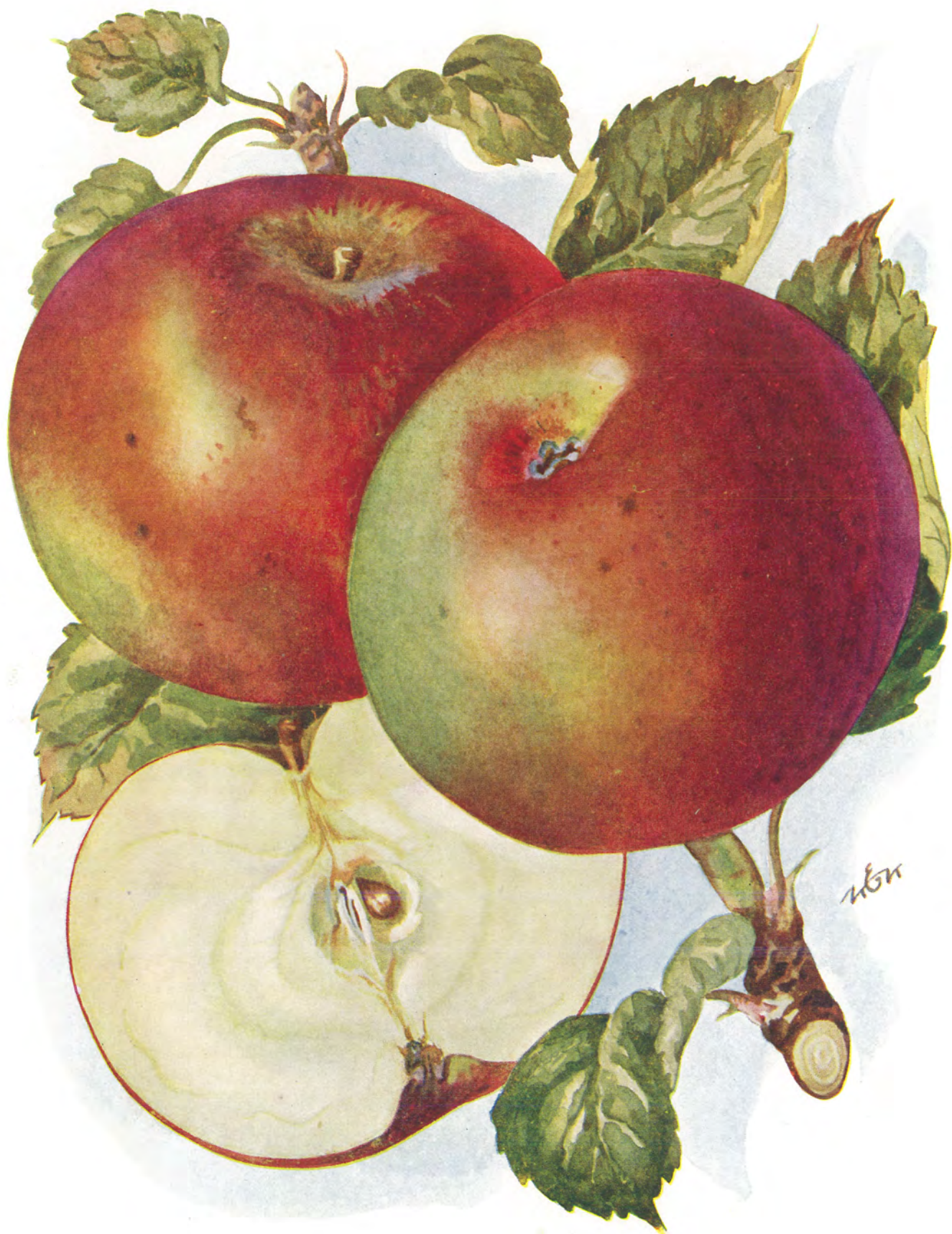

Téli piros pogácsa. (Kecskeméti téli piros pogácsa, Piros pogácsa alma,
Rother Pogácsa Apfel, Pogácsa rouge d'hiver.)

Tombácza alma.

Török Bálint alma. (Stettini piros, Weinling, Rother Stettiner, Rother Zwiebelapfel, Rostocker, Rouge de Stettin.)

HEK